

**»Mladi za napredek Maribora 2013«
30. srečanje**

ZADETEK V POLNO ALI STREL V PRAZNO?

Raziskovalno področje

SOCIOLOGIJA

Raziskovalna naloga

0€đ | k P O A T Ü V É P S V O A U Š P O Ü Ê O Š R O Z Ó Ü Š Q O R

T ^ } đ | K Ü Ö Ö U Á W T Ò Ü

¥ [| a U ¥ Á O S Ü O Z Ö W Ü R O X Ó Á O E Ü Ö U Ü

Maribor, februar 2013

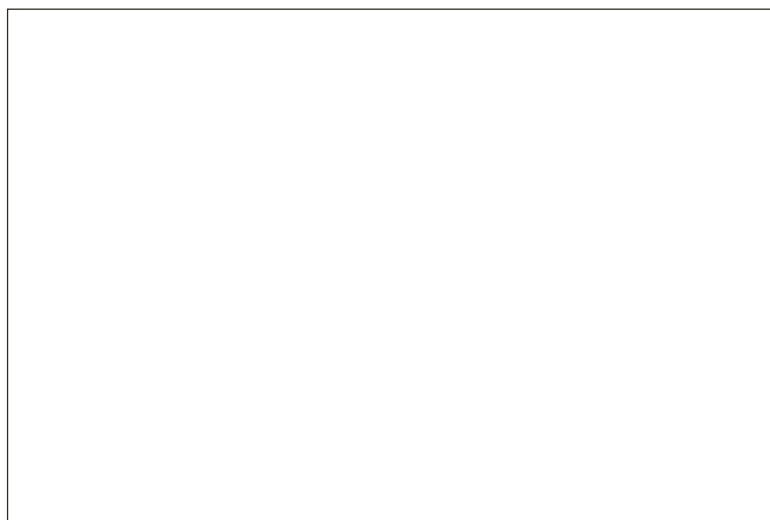
**»Mladi za napredek Maribora 2013«
30. srečanje**

ZADETEK V POLNO ALI STREL V PRAZNO?

Raziskovalno področje

SOCIOLOGIJA

Raziskovalna naloga

Maribor, februar 2013

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	8
1.1 Hipoteze	9
1.2 Metode	9
2. TEORETIČNI DEL	11
2.1 Na kratko o devetletki	11
2.2 Izbirni predmeti od uvedbe do danes	14
2.3 Kaj ti predmeti prinašajo učencem?.....	18
2.4 Izbirni predmeti na mariborskih osnovnih šolah	20
2.5 Aktualna mnenja nekaterih kompetentnih posameznikov glede izbirnih predmetov	24
2.5.1 Mojca Škrinjar	25
2.5.2 Vera Bevc	26
2.5.3 Ravnatelji mariborskih osnovnih šol	27
2.5.4 Učitelji	32
2.6 Tudi starši imajo pripombe	38
2.7 Kaj menijo tisti, ki so jim izbirni predmeti namenjeni	42
2.7.1 Rezultati osnovnošolcev	45
2.7.2 Rezultati srednješolcev.....	60
2.8 Izbirni predmet Verstva in etika.....	69
2.9 Kaj o izbirnih predmetih pišejo v časopisih	77
2.10 Diplomске naloge	79
2.11 Dosedanje evalvacije o uvedbi izbirnih predmetov	83
2.11.1 Evalvacija Zavoda za šolstvo	83
2.11.2 Evalvacija strokovne komisije	86
3. SKLEP	89
4. LITERATURA	Napaka! Zaznamek ni definiran.

KAZALO SLIK

Slika 1: Siva knjiga	11
Slika 2: Dr. Slavko Gaber	13
Slika 3: Izbirni predmeti	18
Slika 4: Kaj prinesejo spremembe v šolstvu?!	20
Slika 5: Mojca Škrinjar	26
Slika 6: Jolanda Friš Lozej	30
Slika 7 : Dušan Merc	32
Slika 8: Polonca Sabolek	34
Slika 9: Ljiljana Radosavljević	38
Slika 10: Urnik devetletke	39
Slika 11: Logotip družinske pobude	40
Slika 12: Mit št. 6	57
Slika 13 : Obisk pri budistih v Ljubljani	69
Slika 14: Rado Šumer	72
Slika 15: Logotip ZAS	75
Slika 16: Logotip Šolski razgledi	79
Slika 17: Odločitev	96

KAZALO GRAFOV IN TABEL

Graf 1: Največkrat izvajani izbirni predmeti	21
Graf 2: Predmeti, ki se izvajajo na več kot šestih šolah	21
Graf 3: Predmeti, ki se izvajajo na petih in štirih šolah	22
Graf 4: Predmeti, ki se izvajajo na dveh oziroma treh šolah	22
Graf 5: Predmeti, ki se izvajajo na eni šoli	23
Graf 6: Koliko izbirnih predmetov imaš letos? (šola A)	45
Graf 6a: Koliko izbirnih predmetov imaš letos? (šola B)	45
Graf 6b: Koliko izbirnih predmetov imaš letos? (skupaj)	46
Graf 7: Katere izbirne predmete obiskuješ? (šola A)	46
Graf 7a: Katere izbirne predmete obiskuješ? (šola B)	47
Graf 8: Zaradi česa si izbral določen IP ? (šola A)	47
Graf 8a: Zaradi česa si izbral določen IP ? (šola B)	47
Graf 8b: Zaradi česa si izbral določen IP ? (skupaj)	48
Graf 9: Se ti zdijo IP smiselni ? (šola A)	48
Graf 9a: Se ti zdijo IP smiselni ? (šola B)	48
Graf 9b: Se ti zdijo IP smiselni ? (skupaj)	49
Graf 10: Ali si kaj odnesel/a od IP ? (šola A)	49
Graf 10a: Ali si kaj odnesel/a od IP ? (šola B)	49
Graf 10b: Ali si kaj odnesel/a od IP ? (skupaj)	50
Graf 11: Ti bodo IP pomagali pri izbiri...?(šola A)	50
Graf 11a: Ti bodo IP pomagali pri izbiri...?(šola B)	50
Graf 11b: Ti bodo IP pomagali pri... ? (skupaj)	51
Graf 12: Ali si se imel/a priložnost vključiti v predmet, ki je bil tvoja prva izbira ? (šola A)	51
Graf 12a: Ali si se imel/a priložnost vključiti v predmet, ki je bil tvoja prva izbira ? (šola B)	52
Graf 12b: Ali si se imel/a priložnost vključiti v predmet, ki je bil tvoja prva izbira ? (skupaj)	52
Graf 13: Bi poleg ponujenega dodal še kak IP ? (šola A)	53
Graf 13a: Bi poleg ponujenega dodal še kak IP ? (šola B)	53

Graf 13b: Bi poleg ponujenega dodal še kak IP ? (skupaj)	53
Graf 14: Koliko si imel/a lani zaključene IP ? (šola A)	53
Graf 14a: Koliko si imel/a lani zaključene IP ? (šola B)	54
Graf 14b: Koliko si imel/a lani zaključene IP ? (skupaj)	54
Graf 15: Učni uspeh v 8. razredu OŠ 1987/1988	56
Graf 16: Učni uspeh v 9. razredu OŠ 2005/2006	56
Graf 17: So bile ocene podarjene ali prislužene? (šola A)	57
Graf 17a: So bile ocene podarjene ali prislužene? (šola B)	58
Graf 17b: So bile ocene podarjene ali prislužene? (skupaj)	58
Graf št 18. Vprašanje 1 (Prva gimnazija MB)	60
Graf št 18a. Vprašanje 1 (III. gimnazija MB)	60
Graf št 18b. Vprašanje 1 (SŠOM)	60
Graf št 18c. Vprašanje 1 (SKUPAJ)	60
Graf št 19. Vprašanje 2 (Prva gimnazija MB)	61
Graf št 19a. Vprašanje 2 (III. gimnazija MB)	61
Graf št 19b. Vprašanje 2 (SŠOM)	61
Graf št 19c. Vprašanje 2 (SKUPAJ)	61
Graf št 20. Vprašanje 3 (Prva gimnazija MB)	62
Graf št 20a. Vprašanje 3 (III. gimnazija MB)	62
Graf št 20b. Vprašanje 3 (SŠOM)	62
Graf št 20c. Vprašanje 3 (SKUPAJ)	62
Graf št 21. Vprašanje 4 (Prva gimnazija MB)	63
Graf št 21a. Vprašanje 4 (III. gimnazija MB)	63
Graf št 21b. Vprašanje 4 (SŠOM)	63
Graf št 21c. Vprašanje 4 (SKUPAJ)	64
Graf št 22. Vprašanje 5 (Prva gimnazija MB)	64
Graf št 22a. Vprašanje 5 (III. gimnazija MB)	64
Graf št 22b. Vprašanje 5 (SŠOM)	65

Graf št 22c. Vprašanje 5 (SKUPAJ)	65
Graf št 23. Vprašanje 6 (Prva gimnazija MB)	65
Graf št 23a. Vprašanje 6 III. gimnazija MB)	66
Graf št 23b. Vprašanje 6 (SŠOM)	66
Graf št 23c. Vprašanje 6 (SKUPAJ)	66
Graf št 24. Vprašanje 7 (Prva gimnazija MB)	67
Graf št 24a. Vprašanje 7 (III. gimnazija MB)	67
Graf št 24b. Vprašanje 7 (SŠOM)	68
Graf št 24c. Vprašanje 7 (SKUPAJ)	68
Graf št. 25. Utemeljitev izbora IP	81
Graf št 21c. Vprašanje 4 (SKUPAJ)	93

Tabela 1: Dinamika prehoda iz programa osemletne na program devetletne osnovne šole v Sloveniji	15
Tabela 2: Odnos Slovencev do verouka v javnih šolah	76
Tabela3: Najpogosteje izbrani izbirni predmeti v letu 2006	82

POVZETEK

Vsekakor so bili izbirni predmeti ena od pomembnejših novosti, ki jih je prinesla prenova osnovnošolskega izobraževanja, ki se je začela v praksi uveljavljati v šolskem letu 1999/2000.

Ob množičnem utemeljevanju teh novosti se je med ostalim zapisalo: »Izbirni predmeti naj bi predstavljali bogatitev, poglobljenost in drugačno reševanje programskih zahtev, zlasti pa dajali možnost potešitve različne zainteresiranosti učencev in učenk in hkrati zagotovili osnovne pravice do širšega razpona življenjskih izkušenj že v okviru obveznega predmetnika« (Fras, 1999: 47).

Ali lahko danes, po 12. letih od uveljavitve teh novosti, potrdimo te napovedi? Dilem je veliko tako v strokovni kot v laični javnosti. Starši tarnajo nad obremenjenostjo otrok, veliko učencev se mora zadovoljiti z drugo ali tretjo izbiro. Enormno število izbirnih predmetov onemogoča strokovne podlage. Pojavljajo se vprašanja glede nadpovprečnih ocen itd. Mnenja in odgovore bomo iskali pri učencih, učiteljih, ravnateljih, starših in še kje.

Poskus evalvacije tega področja je velik in zahteven izziv. Upamo, da mu bomo kos.

1. UVOD

Do šolskega leta 1998/1999 je bilo osnovnošolsko izobraževanje v Sloveniji osemletno, v šolskem letu 1999/2000 pa je 42 osnovnih šol pričelo s poskusnim uvajanjem devetletne osnovne šole. Ena od večjih novosti je bilo uvedba izbirnih predmetov v tretjem triletju. Že ob pripravljanju teh sprememb so se na področju izbirnih predmetov kresala mnenja med strokovnjaki samimi, še posebej pa med laično javnostjo. Starši so se spraševali, ali ne bodo predmeti povzročili dodatne obremenitve za učence, učitelje so skrbeli nedodelani učni načrti in učbeniki, ki jih ni bilo itd. Največ prahu je dvignil izbirni predmet Verstva in etika, kateremu je nasprotovala Rimskokatoliška cerkev (v nadaljevanju RKC), saj je vodstvo RKC upalo, da se bo z devetletko v šolo uvedel kot izbirni predmet verouk. Zelo kmalu so se začela postavljati vprašanja, ali imajo šole dovolj usposobljenih učiteljev za množico izbirnih predmetov, ki so se kar množili. Ali bodo učitelji za eno uro na teden potovali od šole do šole, ker so učenci izbrali predmet, za katerega ni usposobljenega učitelja na matični šoli? Šole so to reševale tako, da so začele ponujati le predmete, ki so jih njihovi učitelji »pokrivali«. Pripombe in nasprotujoča si mnenja so se nadaljevala in na nek način dosegla, spremembo pri izbiranju izbirnih predmetov. Novela Zakona o osnovni šoli (Uradni list, RS, št. 102/07) na novo ureja izbirne predmete. Učenec izbere dve uri pouka izbirnih predmetov tedensko, lahko pa tudi tri ure, če s tem soglašajo njegovi starši – to pomeni, da ne izbira več dveh ali treh predmetov (kot je to bilo doslej), ampak dve oziroma tri ure tedensko.

Ker se polemike vsa ta leta od uvedbe izbirnih predmetov niso prenehale, smo se odločili, da se še sami vključimo v polemiko in z analizo dosedanjih polemik in mnenjem strokovne in laične javnosti poskusimo ugotoviti, ali so izbirni predmeti zadetek v polno ali strel v prazno.

1.1 Hipoteze

Da bi si olajšali delo ter da v raziskovalni nalogi, glede na širino raziskovanja, ne bi zašli, smo si zastavili naslednje hipoteze:

- 1. Uvedba izbirnih predmetov je smiselna, saj učencem zagotavlja uresničevanje lastnih interesov in samopotrditve na svojih močnih področjih.**
- 2. Šole, predvsem manjše, ne morejo vsem učencem zagotoviti, da izberejo želene izbirne predmete.**
- 3. Aktualna oblast in vodstva šol imajo pozitivno mnenje o izbirnih predmetih, v učiteljskih vrstah pa so mnenja deljena.**
- 4. Mnenja glede koristnosti izbirnih predmetov med učenci so deljena.**
- 5. Ocene pri izbirnih predmetih niso realne.**
- 6. V glavnem se izbirajo »manj zahtevni« izbirni predmeti.**
- 7. Število izbirnih predmetov, ki se jih lahko ponudi, je preveliko in na tem področju je treba nekaj spremeniti.**

1.2 Metode

Ker imamo občutek, da se v večini podobnih raziskovalnih nalog uporabljajo premajhni vzorci anketirancev ali vprašanih, smo si za cilj postavili, da v analizo vključimo toliko posameznih mnenj, da dosežemo kritično maso, ki bo doprinesla k realnim rezultatom.

Uporabili smo različne znanstveno raziskovalne metode:

- **statistično metodo,**
- **metodo kompilacije,**
- **komparativno metodo in**
- **induktivno-deduktivno metodo.**

Naše raziskovanje je potekalo na naslednji način:

- **Vsem ravnateljem osnovnih šol v mestni občini Maribor smo poslali določene vprašalnike.**
- **Vprašalnike o izbirnih predmetih smo poslali učiteljem v matični šoli in še eni od OŠ.**
- **Ankete o izbirnih predmetih so reševali učenci matične in še ene od OŠ.**
- **Ankete so reševali tudi dijaki različnih srednjih šol.**
- **Analizirali smo vse zapise o izbirnih predmetih v častniku Večer in Šolski razgledi med leti 2000 in 2012.**
- **Raziskali smo ogromno spletnih strani o izbirnih predmetih.**
- **Pregledali smo obe »Beli knjigi« o devetletki.**
- **Na podlagi podatkov smo se dokopali do lastnih mnenj in dokazov, ki bodo hipoteze zavrgla ali potrdila.**

2. TEORETIČNI DEL

2.1 Na kratko o devetletki

Že od osamosvojitve Slovenije so predvsem v strokovnih krogih potekale debate o spremembi našega osnovnega šolstva, da bi bilo primerljivo z evropskim izobraževalnim sistemom, standardi in bi povečalo kakovost znanja ter dvignilo izobrazbeno raven Slovencev.

»Devetletna obvezna osnovna šola mora zagotoviti temeljno (osnovno) splošno izobrazbo vsakemu posamezniku. Med njenimi cilji je zapisano, da bo pri učencu spodbujala skladen spoznavni, čustveni, duhovni in socialni razvoj in skrbela za take standarde, ki bodo primerljivi z znanjem v razvitih državah« (Pretnar, 2000, str. 16).

Posledica teh ekspertiz je bila leta 1995 spisana Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju. Istega leta je bil s strani vlade ustanovljen Nacionalni kurikularni svet, ki so mu začeli »strokovnjaki«, ki vanj niso bili imenovani, takoj ugovarjati. In tu se je začel konflikt med »bolj« in »manj« strokovno javnostjo, ki traja vse od uvedbe devetletke. Leta 1996 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel Zakon o osnovni šoli in tako je bila devetletka dejstvo.

Zakon je v 105. členu predvideval postopno uvajanje devetletne osnovne šole. Do šolskega leta 2003/2004 so vse osnovne šole prešle na devetletno osnovno šolo v prvem in sedmem razredu. S šolskim letom 2008/2009 so že vsi učenci v osnovni šoli obiskovali program devetletne osnovne šole.

Slika 1: Siva knjiga, (<http://www.sivaknjiga.si/>)

Dve leti po tem je izšla siva knjiga, v kateri dr. Kristijan Musek Lešnik polemizira o rezultatih devetletke in nekaterim dejstvom je potrebno potrditi. Nismo mogli mimo epiloga v tej knjigi, katerega del objavljamo:

»Pričakovanje, da se bo nekega dne »šolska stroka« sama od sebe zbudila iz transa, v katerega se je zazibala med in po zadnji šolski prenovi, je nesmiselno. Enako nesmiselno je upanje, da bo nenadoma spoznala puhlost in praznost vere o uspeli šolski prenovi in brezmadežni devetletki, ki se je tako goreče oklepa. Tudi pričakovanje, da se bo »šolska stroka« v nekem trenutku soočila z nesmiselnostjo mantre »mi smo stroka, smo najboljši, ooommm, mi smo stroka, smo najboljši, ooommm, izven nas je le polje nestrokovnosti in svete preproščine, ooommm«, je naivno. Tako kot je naivno upanje, da se bo, kot Sneguljčica z odrešilnim poljubom, zbudila iz postprenovitvenega transa in se začela namesto s širjenjem vere v svojo vsezmožnost ukvarjati s tistim, kar naj bi bilo njeno poslanstvo: s skrbjo za razvoj in ohranjanje kakovostne javne šole.«

Vir: <http://www.sivaknjiga.si/Siva%20knjiga%20epilog%201.html>

In glej ga zlomka, istega leta izide nova Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, ki je nastajala od imenovanja strokovne skupine leta 2009.

Po našem mnenju so največje novosti v devetletki poleg zgodnejšega vstopa v šolo uvedba diferenciacije in individualizacije ter izbirnih predmetov v zadnjem triletju. Da pa je devetletka živ organizem in da se mnenja o njej še vedno krešejo, kažejo spremembe pri diferenciaciji in izbirnih predmetih danes. Veliko k temu pripomore pogosto spreminjanje vlade in posledično tudi ministrov za izobraževanje, ki nenehno spreminjajo področje vzgoje in izobraževanja, kar vnaša zmedo v sistem, kjer bi morale biti spremembe res preišljene in sprejete s konsenzom uporabnikov in izvajalcev. Z devetletko je začel minister dr. Slavko Gaber.

Slika 2: Dr. Slavko Gaber, (<http://www.mladina.si/94484/vsi-lds-ovi-predsedniki/>)

Za njim pa so z njo nadaljevali ostali ministri.

Ministri za izobraževanje in šport:

- Dr. Slavko Gaber, Ministrstvo za šolstvo in šport (14. maj 1992–25. januar 1993),
- Dr. Slavko Gaber, Ministrstvo za šolstvo in šport (25. januar 1993–27. februar 1997),
- Dr. Slavko Gaber, Ministrstvo za šolstvo in šport (27. februar 1997–29. julij 1999),
- Dr. Pavel Zgaga, Ministrstvo za šolstvo in šport (29. julij 1999–7. junij 2000),
- Dr. Lovro Šturm, Ministrstvo za šolstvo in šport (7. junij 2000–30. november 2000),
- Dr. Lucija Čok, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (30. november 2000–19. december 2002),
- Dr. Slavko Gaber, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (19. december 2002–3. december 2004),
- Dr. Milan Zver, Ministrstvo za šolstvo in šport (3. december 2004–21. november 2008),
- Dr. Igor Lukšič, Ministrstvo za šolstvo in šport (21. november 2008–13. februar 2012),
- Dr. Žiga Turk, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (10. februar 2012–danes).

2.2 Izbirni predmeti od uvedbe do danes

Pred pripravo Bele knjige sta bili napisani še dve zasnovi nove osnovne šole, ki sta zajemali tudi izbirne predmete. V izobraževanju za 21. stoletje v Republiki Sloveniji so predlagali predmetnik, ki bi vseboval dve tretjini obveznega in tretjino izbirnega predmetnika. V zasnovi Perspektive razvoja osnovne šole v Republiki Sloveniji pa so predlagali, da bi predhodno ugotovili, kateri predmeti so lahko izbirni in kateri ne, ter da se med njimi določi tudi razmerje. Pravilnost zahtev omenjenih zasnov so pripravljavcem Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, potrdile tudi primerjalne analize šolskih sistemov. Predmetniki obveznega šolanja v razvitih državah so zastavljeni tako, da ohranjajo ustrezno ravnotežje med temeljnimi znanji in spretnostmi (v prvem obdobju: branje, pisanje, računanje) ter temeljnimi znanji humanistike, družboslovja, naravoslovja, tehnike in tehnologije ter umetnosti v kasnejših obdobjih. Izbirni predmeti so vključeni v zadnje, tretje obdobje osnovnošolskega izobraževanja. Tako je v Beli knjigi zapisano, da je potrebno v predmetniku zagotoviti primeren delež izbirnih predmetov, ki jih učenci izberejo glede na lastne interese (Delovno gradivo o ..., 2004, str. 44).

V prvem krogu (šolsko leto 1999/2000) so izvajali izbirne predmete le v sedmem razredu, in sicer na 18 šolah, ki so se v prvem krogu priključile k uvajanju programa devetletne osnovne šole tudi v 7. razredu. V šolskem letu 2000/2001 se je 8 osnovnih šol priključilo uvajanju devetletke v sedmem razredu, v šolskem letu 2001/2002 se je vključilo 6 šol in v šolskem letu 2002/2003 še 8 osnovnih šol. V šolskem letu 2003/2004 so vse preostale osnovne šole v Sloveniji pričele z uvajanjem programa devetletne osnovne šole. V šolskem letu 2005/2006 so bili učenci na šolah, ki so se priključile uvajanju devetletke v prvem krogu s 1. razredom, v sedmem razredu, torej v razredu, kjer je pričetek izbirnih predmetov. Pred tem so učenci prehajali iz petega razreda osemletke v sedmi razred devetletke, kar velja tudi za učence na šolah, kjer so se odločili za kasnejše uvajanje programa devetletne osnovne šole. Zadnji učenci, ki so zaključili program osemletne osnovne šole, so zaključili osmi razred v šolske letu 2004/2005. Po tem šolskem letu so vsi učenci končali osnovnošolsko izobraževanje v programu devetletne osnovne šole.

Tabela 1: Dinamika prehoda iz programa osemletne na program devetletne osnovne šole v Sloveniji.

2003/2004		2004/2005		2005/2006		2006/2007		2007/2008		2008/2009	
8-letka	9-letka	8-letka	9-letka	8-letka	9-letka	8-letka	9-letka	8-letka	9-letka	8-letka	9-letka
	1.r.		1.r.		1.r.		1.r.		1.r.		1.r.
1.r.			2.r.		2.r.		2.r.		2.r.		2.r.
2.r.		2.r.			3.r.		3.r.		3.r.		3.r.
3.r.		3.r.		3.r.			4.r.		4.r.		4.r.
4.r.		4.r.		4.r.		4.r.			5.r.		5.r.
5.r.		5.r.		5.r.		5.r.		5.r.			6.r.
	7.r.		7.r.		7.r.		7.r.		7.r.		7.r.
7.r.			8.r.		8.r.		8.r.		8.r.		8.r.
8.r.		8.r.			9.r.*		9.r.		9.r.		9.r.

	osemletna OŠ
	obvezno uvajanje devetletne OŠ

* obvezno preverjanje znanja ob koncu 3. triletja

Zakon o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 81, 2006) je v 17. členu govoril o izbirnih predmetih, in sicer:

»Poleg obveznih predmetov mora osnovna šola za učence 7., 8. in 9. razreda izvajati pouk iz izbirnih predmetov družboslovno-humanističnega sklopa in naravoslovno-tehničnega sklopa. Šola mora ponuditi pouk najmanj treh izbirnih predmetov iz posameznega sklopa. V okviru družboslovno-humanističnega sklopa mora šola ponuditi pouk tujega jezika, nekonfesionalni pouk o verstvih in etiki ter pouk retorike. Učenec med izbirnimi predmeti izbere tri predmete, od tega največ dva iz posameznega sklopa.

Ne glede na določbe iz prejšnjega odstavka pa lahko učenec v 7., 8. in 9. razredu izbere le dva izbirna predmeta, od tega enega iz družboslovno-humanističnega in enega iz naravoslovno tehničnega sklopa«.

Ta člen se je kasneje spremenil in danes velja, da lahko (Uradni list, RS, št. 102/07) učenec izbere dve uri pouka izbirnih predmetov tedensko, lahko pa tudi tri ure, če s tem soglašajo njegovi

starši – to pomeni, da ne izbira več dveh ali treh predmetov (kot je to bilo doslej), ampak dve oziroma tri ure tedensko.

Šola mora ponuditi pouk najmanj treh izbirnih predmetov iz družboslovno-humanističnega sklopa in najmanj treh iz naravoslovno-tehničnega sklopa, vendar pa učencu ni več potrebno izbrati predmetov iz obeh sklopov.

Učenec, ki obiskuje glasbeno šolo z javno veljavnim programom, je lahko oproščen sodelovanja pri izbirnih predmetih. Učenec je lahko v celoti oproščen sodelovanja pri izbirnih predmetih ali pa le pri eni uri tedensko.

Danes je možno ponuditi 87 izbirnih predmetov.

ABECEDNI SEZNAM IZBIRNIH PREDMETOV V OSNOVNI ŠOLI

Predmetnik osnovne šole: Abecedni seznam izbirnih predmetov v osnovni šoli

Seznam, urejen po abecedi

Angleščina ([pdf](#)), Ansambelska igra ([pdf](#)), Čebelarstvo ([pdf](#)), Daljnogledi in planeti ([pdf](#)), Državlјanska kultura ([pdf](#)), Elektronika z robotiko ([pdf](#)), Elektrotehnika ([pdf](#)) spremembe ([pdf](#)), Etnologija - Srečanje s kulturami in načini življenja ([doc](#)), Etnologija - Sodobnosti z razsežnostmi dediščine ([doc](#)), Filozofija za otroke (Kritično mišljenje; Etična raziskovanja; Jaz in drugi) ([pdf](#)), Francoščina ([pdf](#)), Genetika (pdf) ([doc](#)), Geografija ([pdf](#)), Glasbena dela ([pdf](#)), Glasbeni projekt ([pdf](#)), Gledališče in drama ([pdf](#)), Gledališki klub ([pdf](#)), Hrvaščina ([pdf](#)), Informacijsko opismenjevanje ([pdf](#)), Italijanščina ([pdf](#)), Izbrani šport ([pdf](#)), Kaj nam govorijo umetnine ([pdf](#)), Kemija v okolju ([pdf](#)), Kemija v življenju ([pdf](#)), Kitajščina ([pdf](#)), Klaviatura in računalnik ([pdf](#)), Klekljanje (Osnovne tehnike klekljanja; Temeljne tehnike v slovenski čipki; Široki ris) ([pdf](#)), Kleklanje ([doc](#)), Kmetijska dela ([pdf](#)), Kmetijsko gospodarstvo ([pdf](#)), Latinščina ([pdf](#)), Likovno snovanje I ([pdf](#)), Likovno snovanje II ([pdf](#)), Likovno snovanje III ([pdf](#)), Literarni klub ([pdf](#)), Ljudski plesi ([pdf](#)), Logika ([pdf](#)), Madžarščina ([pdf](#)), Makedonščina ([pdf](#)), Matematična delavnica 7 ([pdf](#)), Matematična delavnica 8 ([pdf](#)), Matematična delavnica 9

(pdf), Način prehranjevanja (pdf), Nemščina (pdf), Obdelava gradiv: kovine (pdf), Obdelava gradiv: les (pdf), Obdelava gradiv: umetne snovi (pdf), Oblika in slog (pdf), Odkrivajmo preteklost mojega kraja (pdf), Okoljska vzgoja I (pdf), Okoljska vzgoja II (pdf), Okoljska vzgoja III (pdf), Organizmi v naravi in umetnem okolju (doc), Ples (pdf), Poskusi v kemiji (pdf), Projekti iz fizike in ekologije (pdf), Projekti iz fizike in tehnike (pdf), Računalništvo (Urejanje besedil; Računalniška omrežja; Multimedija) (pdf), Rastline in človek (pdf) (doc), Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja (pdf), Raziskovanje organizmov v domači okolici (pdf), Raziskovanje domače okolice (pdf) (doc), Retorika (pdf), Risanje v geometriji in tehniki (pdf) (doc), Robotika v tehniki (pdf), spremembe (pdf), Romska kultura (pdf), Ruščina (pdf), Sodobna priprava hrane (pdf), Sodobno kmetijstvo (pdf), Sonce, Luna, Zemlja (pdf), Srbščina (pdf), Starinski in družabni plesi (pdf), Šah (Šahovske osnove; Šahovsko kombiniranje; Šahovska strategija) (pdf), Šolsko novinarstvo (pdf), Španščina (pdf), Šport za sprostitev (pdf), Šport za zdravje (pdf), Turistična vzgoja (pdf), Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami (pdf), Verstva in etika (pdf), Vezenje (Osnovni vbodi in tehnike vezenja; Slikarski, marjetični in gobelinski vbodi; Angleško vezenje in rišelje vezenje) (pdf), Vzgoja za medije: radio (pdf), Vzgoja za medije: televizija (pdf), Vzgoja za medije: tisk (pdf), Zvezde in vesolje (pdf), Življenje človeka na Zemlji (pdf), Življenje, upodobljeno v umetnosti (pdf).

Vir: <http://www.mizks.gov.si/>

2.3 Kaj ti predmeti prinašajo učencem?

Slika 3: Izbirni predmeti, (<http://savinjske.com/?p=581>)

Po našem razmišljanju je prav to vprašanje ključno v problematiki o izbirnih predmetih. *Ti predmeti so namenjeni učencem in nikomur drugemu!*

Povzemamo argumente, ki so jih predstavili strokovnjaki, ki so pripravljali devetletko v Izhodiščih Kurikularne prenove (1996, str 13 –15):

- **doseganje večje stopnje povezanosti med disciplinarnimi znanji (vključevanje medpredmetnih področij, povezovanje med predmeti);**
- **preprečevanje preobremenjenosti in utrujenosti učencev (uvajanje raznolikih oblik poučevanja in učenja, izbira in povezovanje vsebin);**
- **uvajanje raznolikih oblik in metod dela ter povečanje aktivne vloge učenca;**
- **spodbujanje skladnega telesnega in duševnega razvoja posameznika (vključevanje različnih izobraževalnih vsebin in področij vzgoje);**

- **povečanje stopnje vključenosti otrok, mladine in odraslih v izobraževanje in povečanje stopnje prehodnosti ob nezmanjšani kakovosti (večja možnost izbire, večja individualizacija);**
- **povečanje kakovosti in trajnosti pridobljenega znanja (integracija/povezovanje znanja).**

Prav tako ne moremo mimo tega, da ne objavimo še nekaj mnenj o koristnosti in smiselnosti izbirnih predmetov, saj bomo v nadaljevanju poskušali prav ta mnenja potrditi ali pa ovreči.

»Učenec se ob svobodni izbiri med ponujenimi izbirnimi predmeti zaradi avtohtonejšje motiviranosti lažje počuti kot subjekt, v njem se razvijajo učna soodgovornost ter delovne navade, kar pa prispeva k večji kvaliteti pouka, k večji prilagojenosti zmožnejšim in šibkejšim učencem, marsikateremu učencu pa omogoči tudi že poklicno orientacijo. Prav tako ima od tega korist tudi družba, ki že zgodaj odkriva bodoče strokovnjake in obenem spremlja interes družbe do posameznih vsebin. Hkrati se ob tem učence navaja na ustvarjalno preživljanje prostega časa in nadaljnega razvijanja interesov.«(Strmčnik, 1987, str. 254.)

Prednost izbirnosti je tudi razvijanje pozitivne samopodobe, kajti učenci svobodno izbirajo vsebine (predmete), ki jih želijo obiskovati, glede na lasten interes, sposobnosti, zanimanja, želje in potrebe. Praviloma so učenci pri izbirnih predmetih zelo uspešni, dosegajo uspehe pred sošolci in se dokazujejo tudi sami sebi. Učenci imajo pri tem možnost samopotrditve. (Škapin, 2005, str. 10.)

Ali vse to drži? Kaj pa proti argumenti in mnenja učencev samih? Bomo videli.

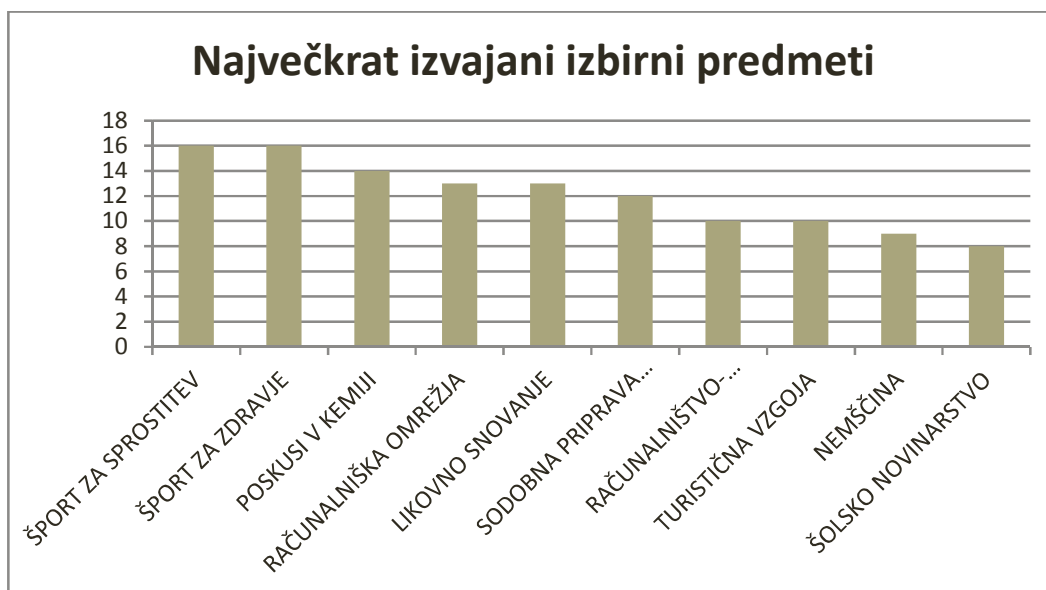

Slika 4: Kaj prinesejo spremembe v šolstvu?! (<http://www.tratamentodeagua.com>.)

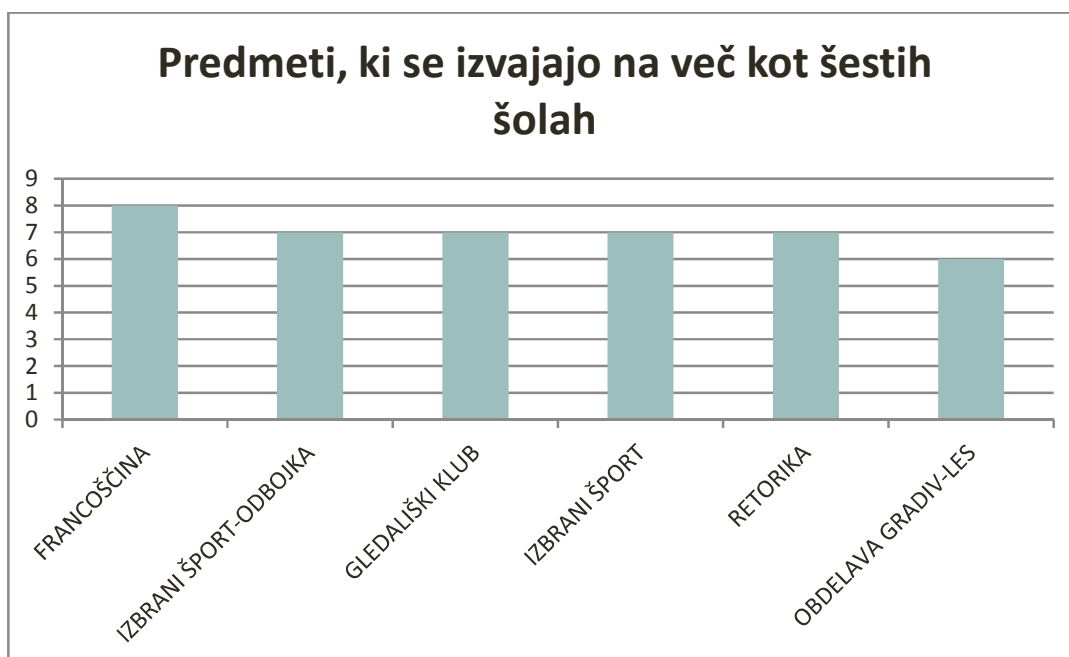
2.4 Izbirni predmeti na mariborskih osnovnih šolah

V Mestni občini Maribor deluje: 20 javnih osnovnih šol, med njimi tudi osnovna šola, ki je namenjena učencem s posebnimi potrebami. Prijazno smo jih povprašali, katere in koliko izbirnih predmetov so ponudili svojim učencem in katere so učenci izbrali. Ponudba je bila zares obilna (skoraj 40). Izbirnih predmetov v številčno večjih šolah, kjer so formirali veliko skupin za izbrane predmete. Sam izbor pa nas ni presenetil. Kot smo pričakovali, se je največ učencev odločilo za tako imenovane »sprostitvene« izbirne predmete, računalništvo in seveda tuj jezik, kar je verjetno največja želja staršev. Do podobnih ugotovitev so prišle tudi dosedanje analize in evalvacije, ki jih objavljamo v nadaljevanju. Grafi v nadaljevanju prikazujejo, katere izbirne predmete so izbrali učenci mariborskih osnovnih šol in v kakšnem številu:

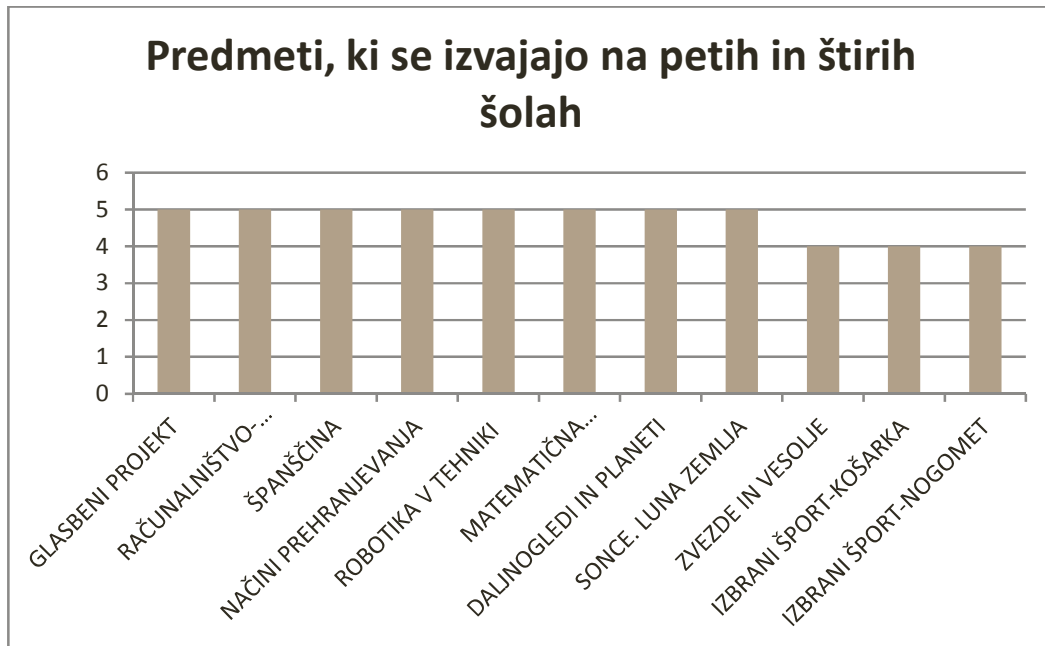
Graf 1: Največkrat izvajani izbirni predmeti.

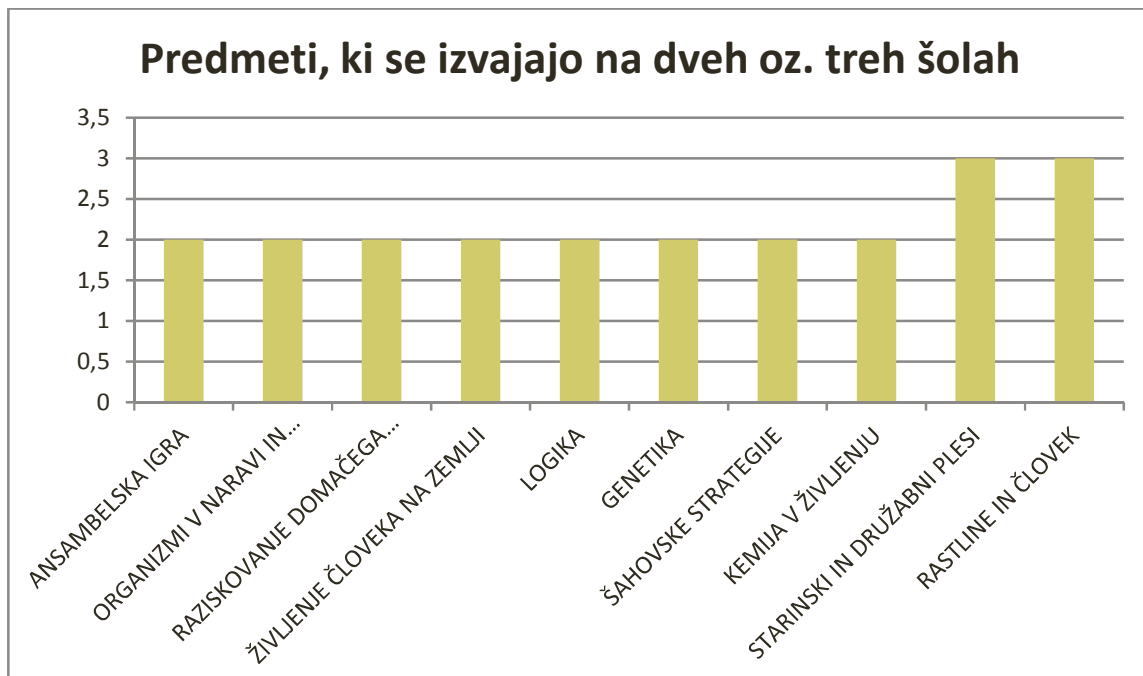
Graf 2: Predmeti, ki se izvajajo na več kot šestih šolah.

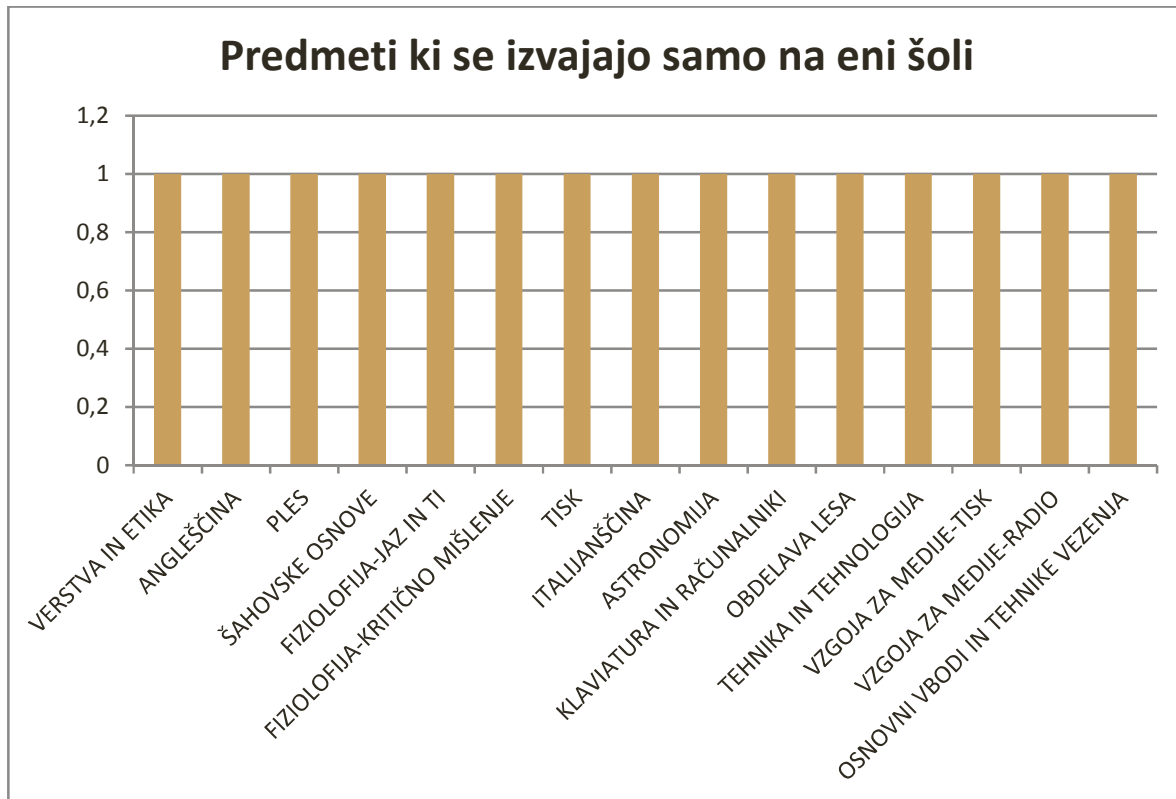
Graf 3: Predmeti, ki se izvajajo na petih in štirih šolah.

Graf 4: Predmeti, ki se izvajajo na dveh oziroma treh šolah.

Graf 5: Predmeti, ki se izvajajo na eni šoli

Odločitve za izbirne predmete so seveda v skladu z interesi učencev in ostalih sodelujočih v procesu izbiranja, vendar v oči bode izbirni predmet Verstva in etika, ki je bil izbran samo na eni šoli. Zakaj? Ta predmet spada namreč v nabor treh izbirnih predmetov, ki spadajo med predmete, ki jih mora učencem ponuditi vsaka šola. Zato se čudimo, da je bil izbran na samo eni šoli. O problemih tega predmeta bomo govorili v posebnem poglavju, saj je dogajanje okoli njega še posebej zanimivo.

2.5 Aktualna mnenja nekaterih kompetentnih posameznikov glede izbirnih predmetov

Za mnenja o izbirnih predmetih smo dobili kar nekaj zanimivih sogovornikov, ki krojijo našo izobraževalno politiko in so soodgovorni za ugled javne osnovne šole tako doma kot v tujini. Vsem smo postavili enaka vprašanja:

Spoštovani,

v sklopu dejavnosti »Mladi za napredek Maribora« smo se na naši šoli odločili, da bomo opravili raziskovalno nalogo o izbirnih predmetih s pomenljivim naslovom Zadetek v polno ali strel v prazno.

Ker je poteklo že 12 let od uvedbe izbirnih predmetov v šole, ki so prve začele z uvajanjem devetletke, menimo, da je že čas za evalvacijo te novosti. Seveda si kvalitetne naloge ne moremo predstavljati brez vašega sodelovanja, zato vas kljub vašim obremenitvam prosimo, da nam pomagate in odgovorite na nekaj vprašanj.

- 1. Od uvedbe izbirnih predmetov je minilo že 12 let. Ali so izbirni predmeti odigrali svojo vlogo in dosegli namen devetletke?**
- 2. Na razpolago je ogromno število izbirnih predmetov, ki jih je praktično nemogoče vse ponuditi učencem. Je takšno število realno ali pa bi bilo potrebno kaj spremeniti?**
- 3. Ali imamo za vso to število dovolj usposobljenih učiteljev, učnih programov, učbenikov, literature, delovnih pripomočkov?**
- 4. Ocene pri teh predmetih izstopajo od povprečja ostalih ocen. Zakaj?**
- 5. Mnenja o koristnosti izbirnih predmetov so zelo deljena. Zakaj prihaja do take polarizacije mnenj?**
- 6. Po dosegljivih podatkih so »obvezni« izbirni predmeti (retorika, verstva in etika ...) le minimalno prisotni v šolah, kar verjetno ni bil namen. Kaj menite o tem?**
- 7. So torej izbirni predmeti zadetek v polno ali strel v prazno?**
- 8. Kaj bi vi osebno spremenili, če sploh kaj?**

Vprašalnik je namenjen za statistično obdelavo in vaši osebni podatki ne bodo objavljeni, razen, če si to sami želite in obkrožite DA (odgovori se lahko objavijo z osebnimi podatki).

2.5.1 Mojca Škrinjar

Najprej objavljamo odgovor državne sekretarke na Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Mojce Škrinjar.

»Menim, da izbirni predmeti, kot sedaj živijo v praksi, učencem ponujajo bolj vodene in strukturirane interesne dejavnosti, učitelji pa imajo to delo sistemizirano, kar ni primer za interesno dejavnost. Iz tega razloga je tudi razumljivo, da so ocene pri izbirnih predmetih zelo dobre, učenci pa z njimi zadovoljni. To nas lahko veseli, saj bi moralo pravzaprav biti vse v šoli tako, da bi učence veselilo.

V veliki ponudbi nekateri izbirni predmeti živijo, drugi pa pravzaprav bistveno manj. Vzrok je verjetno v tem, da se učencem in staršem ne zdijo tako zelo zanimivi in morda uporabni pri učenčevi nadaljnji karieri.

Kar me bolj skrbi, je dejstvo, da imajo učenci na majhnih šolah bistveno manj široko paleto izbire in so zato v neenakovrednem položaju. Zato menim, da bi morali razmisliti, kako preseči to situacijo z različnimi fleksibilnimi povezavami med šolami in tako omogočiti učencem razviti svoje potenciale

Vašim učencem, ki so naredili to raziskovalno nalogo, pa čestitam in vam vsem skupaj želim, da bi še naprej ustvarjali spodbudno učno okolje, ki omogoča učencem razviti ustvarjalnost in

samostojnosti.«

Slika 5: Mojca Škrinjar, (<http://www.politikis.si/?p=76240>)

2.5.2 Vera Bevc

Predstojnica Zavoda RS za šolstvo OE Maribor mag. Vera Bevc je poslala naslednje mnenje:

Obvezni izbirni predmeti omogočajo učencem delo na njihovih močnih področjih, poglobljanje afinitet, odkrivanje idej in možnosti v okviru poklicne orientacije. Večje število ponujenih obveznih izbirnih predmetov predstavlja hkrati večjo možnost izbire pri učencih.

Na nekaterih šolah primanjkuje usposobljenih učiteljev, da bi lahko ponudili in izvajali veliko število obveznih izbirnih predmetov.

Ocene so predvidoma višje zaradi visoke stopnje motivacije učencev, ki je posledica lastne izbire in afinitete do predmeta. Ker v procesu ocenjevanja ne sodelujemo, ne moremo soditi o ustreznosti ocen.

Menimo, da so deljena mnenja posledica različnih interesov.

Minimalna prisotnost nekaterih obveznih izbirnih predmetov je lahko posledica načina predstavitve in ponudbe, načina izvedbe, načina vrednotenja dela. Prepričana sem, da je prav predmet verstva in etika zelo zanimiv in koristen.

Menim, da obvezni izbirni predmeti niso niti zadetek v polno, niti strel v prazno, temveč priložnost, da jih v prihodnje smiselno in ustrezno nadgrajujemo, dopolnjujemo in spreminjamo.

Predlagam usposabljanje učiteljev za izvajanje OIP.«

2.5.3 Ravnatelji mariborskih osnovnih šol

Vsem ravnateljem mariborskih osnovnih šol smo prav tako posredovali nekaj vprašanj, saj smo želeli izvedeti tudi njihovo mnenje.

- 1. Kaj menite o izbirnih predmetih: So se »prijeli«? Prinašajo dodano vrednost, kot se je pričakovalo? Kaj bi spremenili?**
- 2. Kaj, kdo, po vaše vodi učence k odločitvi za izbiro izbirnih predmetov?**

Odzivala se je polovica ravnateljev, kar je dovolj za izoblikovanje splošno veljavnih zaključkov.

Analizirali smo prispеле odgovore in ugotovili, da ravnatelji v glavnem menijo, da so se izbirni predmeti »prijeli« in da bistvene korekcije niso potrebne, ugotavljajo pa naslednje:

- Pri odločitvi učencev, kateri predmet izberejo, ni najbolj pomembna vsebina predmeta, kot so predvidevali načrtovalci, temveč odločitev prijateljev ter popularnost učitelja.**
- Pojavljajo se težave pri urnikih, ker je zaradi mešanih skupin ure izredno težko uskladiti in se zato predmeti izvajajo v zgodnjih jutranjih urah ali pa v popoldanskem času, kar zmanjšuje interes.**

- Spremenili bi možnost zamenjave predmeta v septembru.
- Vedno več učencev je oproščenih obiskovanja izbirnih predmetov zaradi obiskovanja glasbene šole.
- Učenci v glavnem izbirajo razvedrilne izbirne predmete
- Niso prinesli pričakovane dodatne vrednosti.

Odgovori ravnateljice Jolande Friš Lozej iz OŠ Maksa Durjave nekako povzemajo razmišljanje ravnateljev mariborskih osnovnih šol, zato smo se odločili za objavo.

1. Kaj menite o izbirnih predmetih? So se prijeli? Prinašajo dodatno vrednost, kot se je pričakovalo? Kaj bi spremenili?

Izbirni predmeti omogočajo učencem, da izberejo vsebine, ki pokrivajo njihova močna področja in jih želijo nadgraditi. Pomembno je, da se učenci odločajo v skladu s svojimi željami in sposobnostmi.

Nekateri učenci na ta način nadgradijo svoja močna področja: gledališki klub, likovno snovanje, šahovske strategije, astronomija ... Opažamo, da se veliko učencev odloča za bolj sprostitvene aktivnosti in nadgradnjo le-teh: izbirni predmeti iz športa, drugi pa spet pridobijo nova znanja iz predmetov, ki jih še ne poznajo: francoščina, verstva in etika, filozofija ali pa razširijo splošna znanja: sodobna priprava hrane, organizmi v umetnem ali naravnem okolju, turistična vzgoja ... Naštete predmete smo izvajali ali jih izvajamo na naši šoli.

Po mojem mnenju večina učencev rada obiskuje izbirne predmete in se dobro počuti pri pouku. Pri teh predmetih so uspešni, pridobivajo dobre ocene in gradijo svojo samozavest.

Pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega dela je učitelju omogočena večja avtonomija, zato je tudi didaktika in metodika drugačna kot pri urah rednega pouka po predmetniku. Tudi načini ocenjevanja so pogosto drugačni, ne samo ustno in pisno ocenjevanje.

Zato po mojem mnenju obvezni izbirni predmeti prinašajo dodatno vrednost v okviru pričakovanj.

Dobra se mi zdi sprememba, da učenec ne izbira več izbirnih predmetov obvezno iz naravoslovnega in družboslovnega sklopa, ampak po svojih interesih. Nekatere izbirne predmete mora šola v okviru zakonodaje ponuditi učencem: tuj jezik, retoriko ter verstva in etiko. Na ta način so ti obvezni izbirni predmeti prioritetni.

S spremembo zakonodaje se uvajajo v šolskem letu 2013/2014 neobvezni izbirni predmeti za učence od 4. do 6. razreda, kar vsekakor potrjuje dodatno vrednost, ki jo izbirni predmeti prinašajo.

2. Kaj, kdo, po vaše vodi učence k odločitvi izbire predmetov?

Po mojem mnenju na učenčevo izbiro izbirnih predmetov vplivajo različni dejavniki:

- **interes učenca, nekateri svoje znanje in močna področja nadgradijo pri izbirnih predmetih;**
- **interes staršev, vpliv staršev se vidi pri izbiri tujih jezikov za izbirni predmet;**
- **motivacija s strani učitelja, odnos učitelja in sprejetje učitelja pri učencih pri večjem številu učencev vpliva na njihovo odločitev;**
- **poklicna usmeritev – predvsem izbira tujih jezikov.**

Slika 6: Jolanda Friš Lozej, (zasebna zbirka)

Eden najbolj znanih kritikov na področju osnovnošolskega izobraževanja nasploh, ki pa včasih »zadene žebliček na glaviček«, je vsekakor ravnatelj OŠ Prule Stane Merc. Njega nismo vprašali za mnenje, saj njegovih mnenj ni težko zaslediti v številnih medijih in ker so ostra, odkrita ter v glavnem drugačna kot previdna mnenja mariborskih ravnateljev, eno od njih objavljamo. Zasledili smo ga pri analizi mnenj o izbirnih predmetih v Večeru.

VECER_COM Izbirni predmeti šolo zapletli v neskončnost. mht (7. okt. 2012)

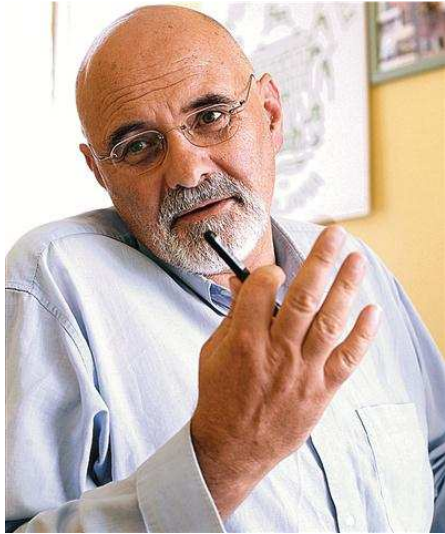
Strokovni "blef"

V zadnjem triletju devetletke so bili izbirni predmeti zamišljeni kot sredstvo, s katerim bi lahko otrok poglobljal znanje na tistih področjih, kjer se čuti močnega ali pa ga to področje posebno zanima. V naboru predmetov, ki jih izmed okoli sto možnosti najprej selekcionira šola, se učenec vsako leto odloči za tri, pri čemer mora biti vsaj en predmet iz naravoslovno-tehničnega oziroma družboslovno-humanističnega sklopa. Dolžnost šol pa je, da po Zakonu o osnovni šoli na seznam izbirnih predmetov obvezno uvrsti pouk tujega jezika, nekonfesionalni pouk o verstvih in etiki ter retoriko.

In kako je v praksi? Precej problematično, meni Dušan Merc, ravnatelj OŠ Prule. »Po mojem mnenju je to še zmeraj oksimoron, lepša beseda za nekaj, kar ne obstaja, popoln strokovni "blef",« je prepričan Merc. »Težava je v tem,« opisuje ravnatelj, »ker izbirni predmeti, razen tujih jezikov, nimajo nobene vsebine, metode in strokovne didaktike, zato ne bi smeli obstajati kot predmeti, ki so ocenjevani. Vse dokler predmeti niso strukturirani tako, da se ve, kaj želimo naučiti in kaj sploh ocenjujemo, je vse skupaj brez pomena,« je še kritičen ravnatelj. Navede primer predmeta šport za sprostitev, kjer celoletni predmet nekatere šole opravijo čez vikend, v kakšnem kampu, z dveurnim pohodom.

Naslednje sporno dejstvo je, da imajo 12-letni otroci sedaj na urniku 15 predmetov (Merc pravi, da bi jih bilo dovolj že osem ali devet), otroci pa takega transferja naj ne bi zmogli, ampak pristojne to naj ne bi zanimalo, saj »izbirni predmeti obstajajo zato, da dajejo delo učiteljem, kruh založnikom in da dobijo univerzitetni in osnovnošolski učitelji točke. Sicer bi lahko izbirne predmete mirno pometli v smeti,« ugotavlja sogovornik, ki meni, da ministrstvo niti ne upa izvesti raziskave o uspešnosti izbirnih predmetov, saj bi bili lahko rezultati »politični problem«.

Slovenija ima tako najobsežnejši predmetnik v Evropi, zaradi njegove razpršenosti pa trpijo temeljna civilizacijska znanja, je prepričan Merc. Tudi zaradi izbirnih predmetov iz osnovne šole izginjajo oziroma se uničujejo praktična znanja, kot so tehnični pouk, gospodinjstvo in likovna vzgoja, kar ni dobro, še pravi. Glede sistema izbirnosti pa je velik problem tudi to, da se šole fiksirajo na določen nabor predmetov, v katerem so samozadovoljne, šole pa imajo konec koncev tudi premalo ljudi in sredstev, da bi lahko učencem ponudile paleto učnih vsebin. »Nasploh pa otroci v teh letih še niso sposobni odločati o učnih vsebinah,« ugotavlja ravnatelj. »Kako naj otrok izbira nekaj, česar ne pozna,« se še sprašuje.

Slika 7 : Dušan Merc,

(<http://images.search.conduit.com/>)

2.5.4 Učitelji

Učiteljem naše in še ene mariborske šole smo poslali enaka vprašanja kot državnim sekretarkam ter dobili zanimive in raznolike odgovore. Zaradi boljše preglednosti smo še enkrat napisali vprašanja in nekaj tipičnih odgovorov nanje.

1. Od uvedbe izbirnih predmetov je minilo že 12 let. Ali so izbirni predmeti odigrali svojo vlogo in dosegli namen devetletke?

Od dvajset odgovorov so le trije anketirani učitelji kategorično odgovorili pritrdilno, štirje negativno (so sami sebi namen), ostali pa imajo deljeno mnenje (nekateri predmeti da, drugi ne).

2. Na razpolago je ogromno število izbirnih predmetov, ki jih je praktično nemogoče vse ponuditi učencem. Je takšno število realno ali pa bi bilo potrebno kaj spremeniti?

Večina anketiranih učiteljev je povedala, da je takšno število nerealno, so pa tudi drugačna mnenja. Nekateri menijo, da bi morali ponuditi le tiste predmete, za katere

imajo šole kompetentne učitelje. Zanimiv je odgovor, da je število dobro, saj lahko na tak način nekateri učitelji dosežejo učno obvezo.

3. Ali imamo za vse te izbirne predmete dovolj usposobljenih učiteljev, učnih programov, učbenikov, literature, delovnih pripomočkov?

Mnenja so bila deljena. Kar nekaj je pripomb na pomanjkanje literature in didaktičnih sredstev.

4. Ocene pri teh predmetih izstopajo od povprečja ostalih ocen. Zakaj?

Vsi pritrjujejo dejstvu, da so ocene višje od povprečja. Zanimivi pa so odgovori, zakaj prihaja do tega. Nekaj odgovorov anketiranih učiteljev:

- zaradi drugačnega načina ocenjevanja (plakat, referat, druge oblike dela ...);
- ker učenci izberejo svoja močna področja;
- ker jih učitelji ne jemljejo kot »resne« predmete, bolj kot krožke;
- da se ne kviri uspeh učencev;
- slabše ocene bi zavrle zanimanje učencev in učitelji bi ostali brez ur.

5. Mnenja o koristnosti izbirnih predmetov so zelo deljena. Zakaj prihaja do take polarizacije mnenj?

Kar nekaj učiteljev ni vedelo odgovora na to vprašanje. Drugi so menili, da zaradi različnih političnih in strokovnih interesov, neprimerljivosti ponujenih predmetov, ocen in zaradi dodatne obremenjenosti, ki jih ti predmeti prinašajo učencem. (Cilj pa je bil razbremenitev – opomba sestavljalcev).

6. Po dosegljivih podatkih so »obvezni« izbirni predmeti (retorika, verstva in etika ...) le minimalno prisotni v šolah, kar verjetno ni bil namen. Kaj menite o tem?

Odgovore smo strnili v nekaj tipičnih:

- Učenci ne vedo, kaj ti predmeti prinašajo. VE-verouk?

- **Predmeti so preveč zahtevni, izbirajo se v glavnem sproščujoči.**
- **Odločitev zanje je odvisna od prizadevnosti in popularnosti učiteljev, ki naj bi poučevali.**
- **To je stvar šolske politike.**
- **Niso predmeti, ki bi bili učencem všeč.**
-

7. So torej izbirni predmeti zadetek v polno ali strel v prazno?

Več anketirancev meni, da so strel v prazno. Nekateri menijo, da eno in drugo. Zanimivo se nam je zdelo mnenje Polonce Sabolek, zato ga v celoti objavljamo.

»Moje mnenje je, da so izbirni predmeti dobra opcija, da se učenci v določene vsebine bolj poglobijo, jih med seboj povežejo in s tem dobijo boljšo predstavo o interaktivnosti odnosov v naravi oz. življenju. Na tak način jih lahko pripravimo, da začnejo razmišljati kompleksnejše. Je pa seveda potrebno poudariti, da brez predhodnega znanja, ki ga učenec prinese od obveznih predmetov, nima smisla delati nadgradnje in medsebojnih relacij. Torej najprej znanje obveznih predmetov, šele nato nadgradnja pri izbirnih predmetih. Izbirni predmeti bi se morali bolj povezovati z vsebinami učnega načrta obveznih predmetov. Prav tako bi predlagala, da se določeni izbirni predmeti medsebojno povežejo vsaj 1/3 ur, ki so tem predmetom namenjene – ekskurzije, tabori ... Tudi to, da so izbirni predmeti vneseni v urnik učencev (1 ali 2 uri na teden), bi spremenila – izbirni predmeti bi se izvajali v strnjenih urah ali pa bi morda celo izvedli "teden izbirnih predmetov".

Slika 8: Polonca Sabolek, (Facebook)

8. Kaj bi vi osebno spremenili, če sploh kaj?

Dobili smo zelo malo konkretnih predlogov.

Ljiljana Radosavljević nam je poslala obširno mnenje, ki se nam je zdelo še posebej dobro, saj se je zelo približalo našim pogledom, zato smo se kljub dolžini odgovorov odločili, da ga v celoti objavimo:

- 1. Izbirni predmeti so bili v devetletni šoli vpeljeni zaradi pestrosti, izbirnosti in upoštevanja individualnih interesov in močnih področij učencev (motiviranost učenca za določena področja, ki jih poprej kurikulum ni ponujal) z namenom, da bi učenec svoje potenciale z nekega področja čim prej prepoznal, jih začel razvijati že v osnovni šoli, kasneje tudi v nadaljnjem šolanju, tako osebno raste, pridobljena znanja pri izbirnem predmetu pa bi mu naj čim bolj koristila pri njegovem poklicnem in osebnem udejstvovanju (vseživljenjska znanja).**
- 2. Menim, da v tem smislu izbirni predmeti niso odigrali zastavljene vloge in niso dosegli zastavljenih ciljev devetletke. Kaže se, da se učenci (večinoma) že v tako omejenem obsegu ponujenih izbirnih predmetov (množica izbirnih predmetov je velika, a ta izbirnost je zgolj na papirju), ki je odvisna predvsem od dveh dejavnikov, to sta kadrovska ustreznost (ustrezna strokovna kompetenca učiteljev za poučevanje določenega izbirnega predmeta na neki šoli) in učiteljeva učna obveza, ki se pri nekaterih učiteljih velikokrat krpa prav z izbirnimi predmeti ali z urami dodatne strokovne pomoči, ne odločajo po kriteriju motiviranosti za neko določeno področje. Učenci po navadi izbirajo tiste predmete, ki jih obiskujejo sošolci, s katerimi se radi družijo, ali pa izberejo izbirni predmet, ki ga poučuje njihov priljubljeni učitelj, ali pa izberejo predmete, pri katerih se lahko sprostijo po končanem »neizbirnem« pouku: ples, telovadba, gospodinjstvo (v kolikor se seveda namesto učenca ne odloči njegov starš) ...**
- 3. Če nekaj obstaja le na papirju, v praksi pa je to težko ali celo nemogoče izpeljati, se vprašaj, čemu je temu tako. So stvari resnično dobro pretehtane, domišljene –**

obravnavane z različnih zornih kotov? V družbi je vedno, preden se za kaj odločimo, treba pretehtati več stvari. Pri izbirnih predmetih je troje stvari, ki so jih načrtovalci ali snovalci zanemarili: materialna sposobnost šolskega sistema, strokovna sposobnost šolskega sistema in navsezadnje učenčeve (otrokove) razvojne značilnosti: ali je učenec v osnovni šoli že toliko zrel in odgovoren, da se bo odločal pravilno (ali sploh ve, kdaj se odloča pravilno), da ne bo izbiral lažjih poti, da bo zvest svojemu notranjemu glasu, da bo sploh slišal svoj notranji glas? Ali ni ta izbirnost neke vrste svoboda, ki ji še ni dorasel, ki mu je lahko celo v breme?

4. Torej – na ta način lahko sicer v osnovi dobra ideja zaide na stranpoti. Zagotovo je izbirnih predmetov preveč – za nekatera področja učenci prvič slišijo prav pri predstavitvah izbirnih predmetov v šoli. Morda je začetni cilj preveč ambiciozen. Morda bi (sedaj se že ve, za katere predmete se učenci večinoma odločajo) izbirne predmete skrčili po tem kriteriju, ostale pa odstranili s seznama.
5. Zagotovo pa se država lahko gre tako velikopotezne šolske prenovle, če ima sredstva, da ga izpelje (pa ne na pol ali na četrto ali še manj), kot je treba in ga tudi vzdržuje.
6. Če sredstev ni, se zadovoljiš s tistim, kar lahko udejanjiš. Sicer ostane v ustih vedno grenak priokus, če že ni storjena škoda.
7. Na to vprašanje ponujam kratek odgovor: NE. Za nekatere izbirne predmete so učitelji ustrezno usposobljeni, za večino pa ne. Nemogoče je, da bi na ravni enega kolektiva učitelji s strokovno usposobljenostjo pokrivali vse, na papirju ponujene izbirne predmete. Prav tako bi takšno usposabljanje državo stalo precej denarja. Za nekatere izbirne predmete (razen učnih načrtov) ni ne ustreznih učbenikov ne gradiv – učitelj je prepuščen samemu sebi (tako išče ustrezne vire in literaturo, ki je za nekatere izbirne predmete prav tako ni obilo, sam izdeluje didaktične pripomočke ...) in svoji lastni iznajdljivosti. Zakaj? Slovenija je majhno tržišče in nobenemu založniku ne pade na pamet, da bi izdal učbenik ali gradivo le za peščico učencev.
8. Vzrokov je več. Manjšina učencev izbere predmet zaradi lastnega interesa in motiviranosti, zato so pri predmetu aktivni in tudi uspešni. Je pa treba iskati vzroke tudi

v načinih ocenjevanja, ki so raznoliki in prav tako »umerjeni« po učencu: izdelki, govorni nastopi ... – z namenom, da bi učenec bil čim bolj uspešen. Učitelji že pri predstavitvi izbirnega predmeta ravnamo »marketinško« – ocenjevanje predstavimo tako, da bi se učenec odločil za določen izbirni predmet. Še posebej poudarjamo, da se pri tem predmetu ne pišejo preizkusi, da se ne sprašuje itd. Morda pa je vzrok tudi ta, da tudi učitelji, čeprav na glas nikoli, izbirnim predmetom ne dajemo takšne teže kot rednim in zato tudi ocenjujemo nekoliko tolerantneje.

9. Verjetno zaradi tega, ker nekateri izhajajo le iz teoretičnih izhodišč, nekateri pa iz praktičnih.
10. Človek pa je tako naravnan, da vedno »brani« svoj prag. Da prihaja do polarizacije mnenj, je prav, toda to ni dovolj. Mnenje mora biti podprto z argumenti in dejstvi, sicer je zgolj subjektivna prezentacija. Kresanje argumentov pa bi moralo prinesiti novo kvaliteto – slabo bi se moralo odstraniti, dobro bi naj ostalo oz. če je slabo ali neizvedljivo, potem stvar raje opustimo.
11. Seveda pa je treba najprej vedeti, kaj želimo, in upoštevati troje stvari, ki sem jih že poprej naštel.
12. To so predmeti, ki so z mojega osebnega stališča, zanimivi, koristni – močno prispevajo k osebni rasti posameznika, širijo mu obzorja in razvijajo veščine, ki so koristne že tukaj in zdaj. Zakaj se otroci ne odločajo zanje? Morda že samo ime (tujke) odbijajo – področje se jim zdi preveč učeno, nedostopno. Druge vzroke pa sem pojasnila že v 1. odgovoru.
13. Strel v prazno so, če jih presojava po kriteriju, ki si jih je zanje zastavila devetletka oz. njeni snovalci. Za otroke, ki obiskujejo določene predmete in se po rednem pouku sprostijo (ples), kaj povsem življenjskega naučijo (pripravljanje hrane), pa je zadetek v polno.
14. Menim, da sem na osmo vprašanje odgovorila že s prejšnjimi odgovori.

Slika 9: Ljiljana Radosavljević, (zasebna zbirka)

2.6 Tudi starši imajo pripombe

Nekaj prostora smo v tej raziskovalni namenili tudi staršem. Nismo jih anketirali, smo pa v različnih medijih poiskali njihova mnenja, ki jih bomo objavili in komentirali. Že pred analizo vemo, da so imeli in imajo starši največ pripomb na obremenitve svojih otrok, menimo pa, da so velikokrat za obremenitev precej krivi sami, saj mnogi forsirajo še izvenšolske dejavnosti, ki učencem jemljejo še tisto malo prostega popoldanskega časa.

V prvih letih uvajanja izbirnih predmetov se je sestalo 35 staršev predstavnikov 33. osnovnih šol, kjer so se pogovarjali s strokovnjaki s področja devetletke. Med drugim so se lotili preobremenjenosti otrok in prevelikega števila izbirnih predmetov, torej tem, s katerimi se še vedno srečujemo 12 let po uvedbi devetletke.

Predlogi ministrstvu za šolstvo so bili:

3. predlog: Izbirni predmeti in število predmetov v zadnjem triletju: število izbirnih predmetov je potrebno zmanjšati vsaj za en predmet.

3a. predlog: Izbirni predmeti se ukinejo v celoti.

Obrazložitev: način organiziranja in izvajanja izbirnih predmetov ni ustrezen. »Enourni« predmeti praktično ne zaživijo (veliko ur odpade) in ne dosežejo svojega namena. Možnost široke izbire je le navidezna. V praksi se izbira zoži na možnosti, ki jih uspe zagotoviti šola

(kadrovska zasedba, normativi glede števila učencev v skupini ipd.). Tudi težave z organizacijo urnikov so velike.

Število izobraževalnih predmetov v devetletki je preveliko. Otroci energijo usmerjajo na preveč različnih učnih vsebin, ciljev, pridobiti morajo predpisano število ocen (vsaj dve oceni: ustna in pisna). Celoten pouk je podrejen doseganju navedenih nujnih ciljev, ne ostane pa dovolj časa za utrjevanje in poglobljanje znanja. Ob vsem aktivnem času, preživetem v šoli, otroci preveč dela prinašajo domov.

Vir: http://www.aktivsvetovstarsev-lj.si/doc/zapisniki/040302_Zapisnik_sestanka_3.pdf

Slika 10: Urnik devetletke,

(<http://www.google.si/imgres?q=izbirni+predmeti+v+devetletni+osnovni>)

Zanimiv je še en zapisnik predstavnikov svetov staršev iz leta 2006:

Ad 4) Izbirni predmeti

Predsednica je prisotne starše seznanila, da je Zavod za šolstvo v zvezi z nivojskim poukom in izbirnimi predmeti izvedel 2 anketi med starši, učenci in učitelji. Rezultati anket po mnenju avtorjev kažejo, da sodelujoči dokaj pozitivno ocenjujejo tako izbirne predmete (možnost izbire, njihovo izvedbo) kot tudi nivojski pouk. Pri tem je opozorila, da iz anket ni razvidno, na kakšnem vzorcu so bile opravljene (koliko od anketiranih staršev je sploh odgovorilo), starši katerih

učencev (iz I., II. ali III. nivojske skupine) in da so vprašanja zastavljena nejasno, za učence pa so bila določena vprašanja prezahtevna. Poleg tega je treba pri interpretaciji odgovorov staršev o nivojskem pouku upoštevati, da starši o sami problematiki relativno malo vedo in zato težko objektivno odgovarjajo na vprašanja o smiselnosti nivojskega pouka. Glede izbirnih predmetov je iz odgovorov razvidno, da starši ne vedo, da obstaja seznam z več kot 60 predmeti, od katerih šola sama izbere predmete, ki jih ponudi učencem (poleg z zakonom predpisanih).

V razpravi so se starši strinjali, da se ankete zaradi navedenega ne morejo upoštevati kot edino merilo o mnenju staršev o izbirnih predmetih in nivojskem pouku.

Glede izbirnih predmetov aktiv vztraja na predhodno sprejetih stališčih in predlogih: da se ukine neživiljenjska zakonska delitev izbirnih predmetov na družboslovno-humanistične in naravoslovno tehnične predmete in iz nje izvirajoče omejitve pri izbiri; da se prizna vzporedno izobraževanje v glasbenih in baletnih šolah, vpisanih v razvid javnih šol pri MŠŠ, kot opravljanje najmanj enega izbirnega predmeta; da se poenoti število izbirnih predmetov; da se le-ti ne bi številsko ocenjevali – še zlasti ne tisti s športno ali umetniško vsebino.

Vir: Zapisnik predstavnikov svetov staršev ljubljanske Osnovne šole, 16. 2. 2006

Ker starši v večini primerov niso bili »slišani«, so se začeli organizirati v različna civilna družbena gibanja, da bi na tak način prodrli s svojimi mnenji v javnost. Med najbolj prodornimi sta bili:

Društvo Pobuda za šolo po meri človeka in društvo Družinska pobuda.

Slika 11: Logotip družinske pobude,

(<http://blog.druzinskapobuda.si/>)

To društvo je takratnemu ministru poslalo naslednjo pobudo:

Zadeva: Pobuda v zvezi s preobremenjenostjo otrok v devetletki

Spoštovani gospod minister dr. Slavko Gaber!

Starši, člani sveta staršev OŠ Toma Brejca v Kamniku, so nam poslali svojo pobudo glede preobremenjenosti otrok v zadnjem triletju devetletke.

V Družinski pobudi smo njihovo pobudo preučili in ugotovili, da se njene ugotovitve ujemajo z ugotovitvami mnogih naših članov, ki imamo otroke v devetletki. Podobno kot starši iz Kamnika opazimo, da so otroci v šoli veliko ur (precej več kot smo bili v šoli mi) in da zasnova množice izbirnih predmetov ter nivojskega pouka povzroča nepremagljive težave pri sestavljanju primerne urnika. Zato prihaja do t. i. lukenj v urniku in še več časa, ki ga otroci porabijo zgolj za šolo, ki pa je ravno zaradi teh lukenj razmeroma slabo izkoriščen in premalo učinkovit.

Zato se starši povezani v Družinsko pobudo, društvo za družini naklonjeno družbo (skoraj 1000 nas je že) pridružujemo pobudi Sveta staršev OŠ Toma Brejca v Kamniku in vas prosimo, da jo temeljito preučite ter v čim večji možni meri upoštevate pri nadaljnjih korakih oblikovanja osnovne šole.

Ne dolgo za tem, ko smo prejeli pobudo sveta staršev iz Kamnika, smo prejeli še precej podobno, le še nekoliko širše zasnovano pobudo skupine državljanov z naslovom »Za šolo po meri človeka«, ki je prav tako gotovo vredna preučitve in razmisleka. Očitno je kar precej staršev opazilo, da z novo šolo le ni vse tako zelo v redu, kot bi si želeli, saj si sicer težko vedno bolj utemeljeni pomisleki in pobude za spremembe. Zato starši pričakujemo, da jih boste vzeli resno in jih tudi primerno upoštevali.

V upanju, da bomo s skupnimi prizadevanji staršev in šolske oblasti našo šolo naredili še boljšo, vam želimo vse dobro v novem letu ter vas lepo pozdravljamo!

Tomaž Merše, predsednik Družinske pobude

Nekateri so šli še dlje. Na spletni strani Starševski čvek so predlagali celo ukinitve izbirnih predmetov. Seveda so to ideje posameznikov, ki so nerelevantne, dejstvo pa je, da imajo starši pripombe, ki jih ne bi smeli zanemariti.

Eden od varčevalnih ukrepov bo tudi ta, da se bo v osnovnih šolah ukinjalo izbirne predmete, pri katerih ni večjega vpisa učencev. Postavili bodo mejo, najmanjše število učencev, in če ta ne bo

izpolnjena, se predmet ukine.

Če se bo otrok vpisal k takemu predmetu, se bo prisiljen vpisati k predmetom, ki še ostanejo. Kakšni izbirni predmeti so to? Jim sploh še lahko rečemo izbirni? In ali niso tukaj kršene pravice otrok? Kaj bo, če se učenec želi učiti npr. nek tuj jezik pa ne bo dovolj vpisa? Se bo prisiljen vpisati k športnim dejavnostim ali obratno?

Naši vladi se je res skisalo!

Eden od odgovorov na forumu: Takoj sem ZA, da se ukinejo izbirni predmeti (ki že zdaj to sploh niso!). AMEN.

Vir: <http://med.over.net/forum5/read.php?151,7723450,7723450#msg-7723450>

2.7 Kaj menijo tisti, ki so jim izbirni predmeti namenjeni

Največjo težo v tej raziskovalni nalogi imajo seveda rezultati, ki smo jih dobili na podlagi anket, ki smo jih razdelili učencem dveh osnovnih šol, in sicer v 7., 8. in 9. razredu. Kljub temu smo menili, da ti rezultati ne bodo dali popolnoma realne slike. Zakaj? Učenci na tej razvojni stopnji velikokrat povzamejo mnenje odraslih (tudi učiteljev) za svoje. In če je mnenje o izbirnih predmetih v okolici, kjer se gibljejo, pozitivno, bo tudi njihovo mnenje pritegnilo temu mnenju in obratno.

Zato smo se odločili, da bomo anketirali tudi dijake, ki so izbirne predmete obiskovali in nanje gledajo iz določene distance, kar pripomore k objektivnejšim odgovorom. Anketirali smo dijake različnih šol.

ANKETA: izbirni predmeti

Smo učenke 9. razreda. Ker delamo raziskovalno nalogo na temo izbirnih predmetov, te prosimo, da pošteno odgovoriš na vprašanja.

1. Spol (ustrezno obkroži):

M **Ž**

2. Razred (napiši):

3. Koliko izbirnih predmetov imaš letos?

- a) 1
- b) 2
- c) 3

4. Katere izbirne predmete obiskuješ?

5. Na podlagi česa si se odločil/-a za te izbirne predmete?

- a) na podlagi izbire prijateljev
- b) zaradi interesa
- c) zaradi učitelja, ki poučuje ta predmet

6. Koliko si imel/-a lani zaključene izbirne predmete? (Odgovori, če si 8. ali 9. Razred.)

1. izbirni predmet

- a)2
- b)3
- c)4
- d)5

2. izbirni predmet

- a)2
- b)3
- c)4
- d)5

3. izbirni predmet

- a)2
- b)3
- c)4
- d)5

7. So bile ocene podarjene ali prislužene?

a) podarjene

b) prislužene

c) drugo (odgovor napiši na črto): _____

8. Se ti zdijo izbirni predmeti smiselni?

a) da

b) ne

c) drugo: _____

9. Ali se ti zdi, da si kaj odnesel/odnesla od izbirnih predmetov?

a) da

b) ne

10. Ti bodo mogoče izbirni predmeti pomagali pri izbiri poklica oz. izbiri srednje šole?

a) da

b) ne

c) ne vem

11. Ali si imel/-a priložnost se vključiti v predmet, ki je bil tvoja prva izbira?

a) da

b) ne

12. Bi dodal/-a poleg ponujenih še kakšen izbirni predmet?

a) da

b) ne

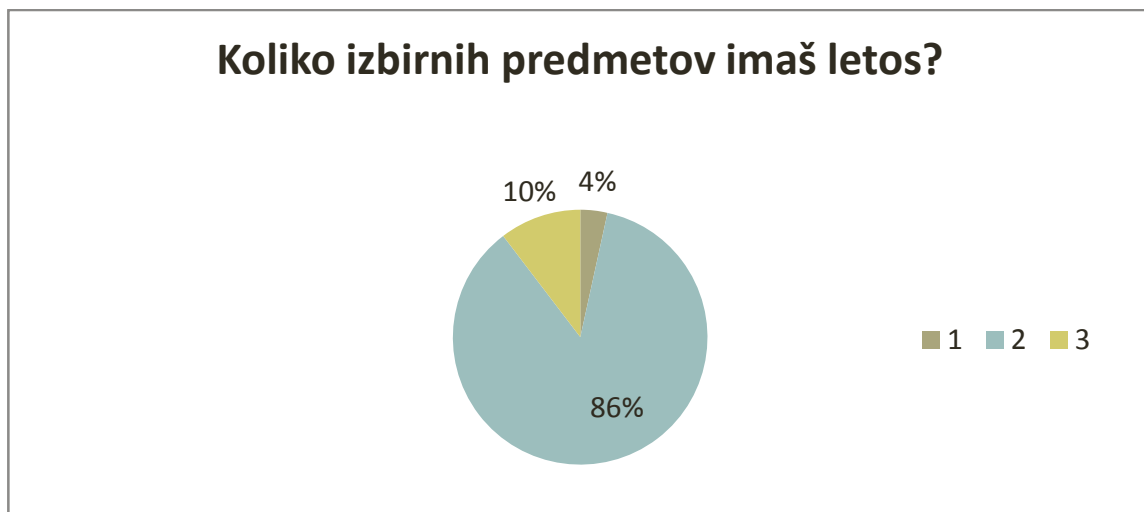
13. Če si obkrožil/-a DA, napiši kateri izbirni predmet bi imel/-a?

Hvala za odgovore!

2.7.1 Rezultati osnovnošolcev

Anketirali smo učence dveh osnovnih šol (7.,8. in 9. razred). V rezultatih so prikazani najprej grafi obeh šol, nato pa skupaj. Grafi so komentirani, kjer je to potrebno.

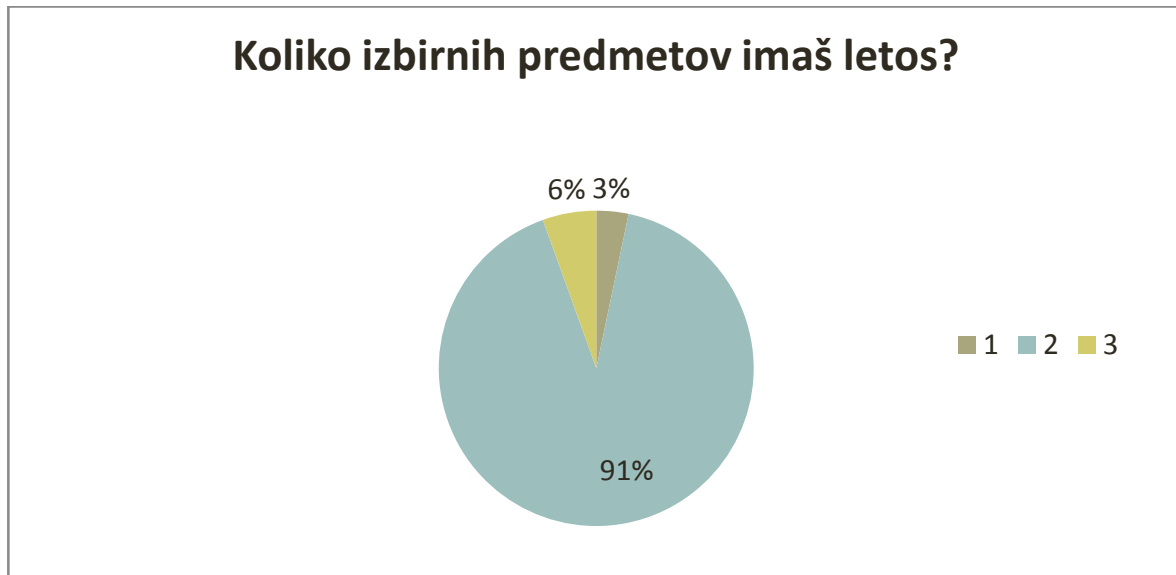
Graf 6: Koliko izbirnih predmetov imaš letos? (šola A)

Graf 6a: Koliko izbirnih predmetov imaš letos? (šola B)

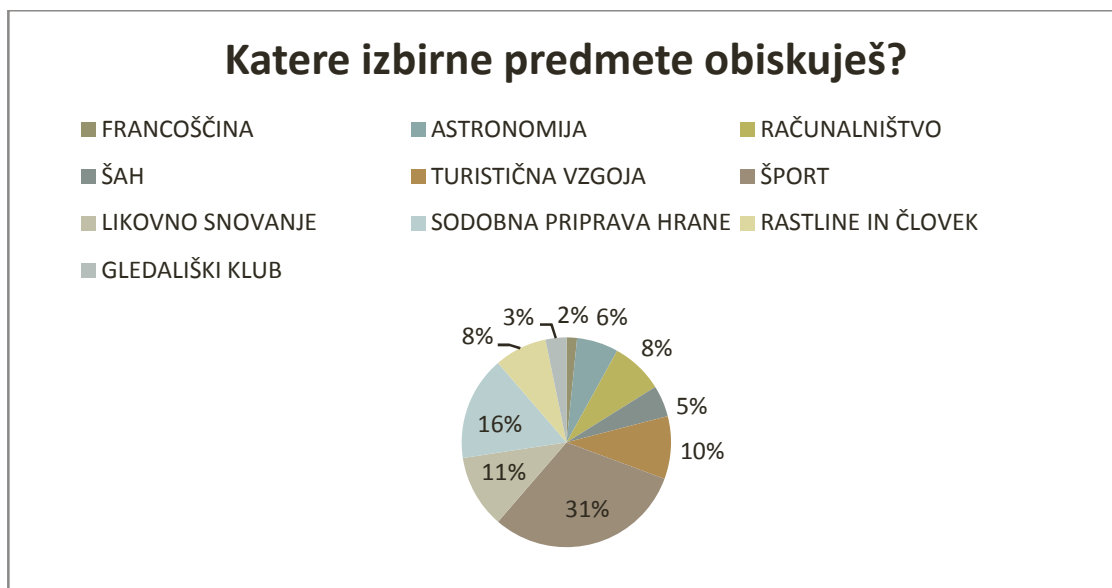

Graf 6b: Koliko izbirnih predmetov imaš letos? (skupaj)

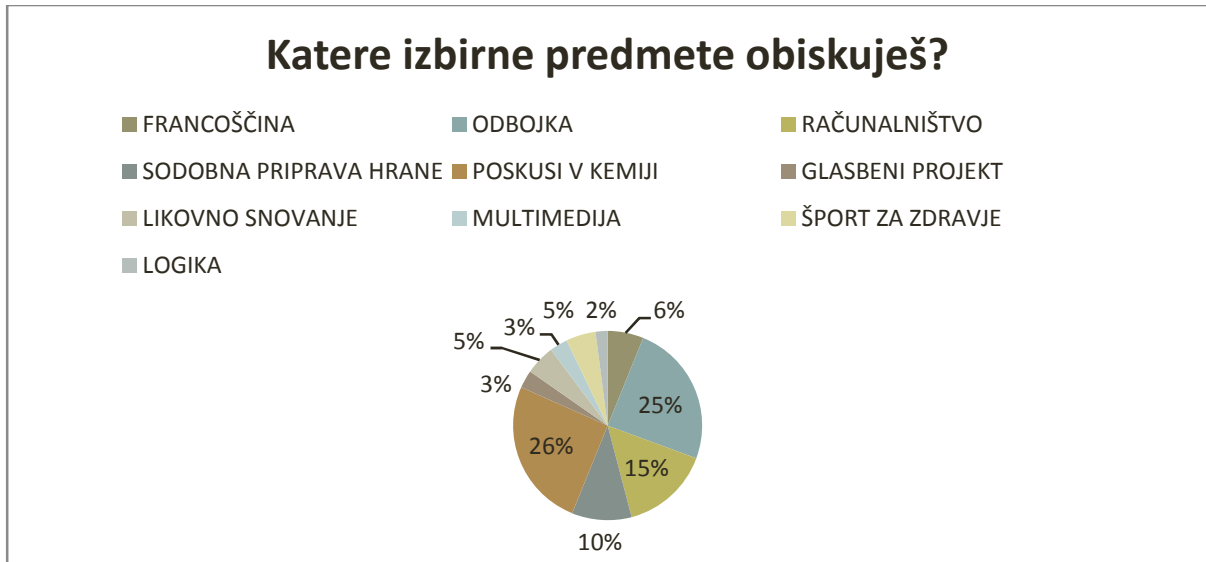

Ugotovimo lahko, da je velika večina učencev izbrala po dva izbirna predmeta, kar je priporočeno, nekaj pa se jih je le odločilo za tri izbirne, kar je vzpodbudno.

Graf 7: Katere izbirne predmete obiskuješ? (šola A)

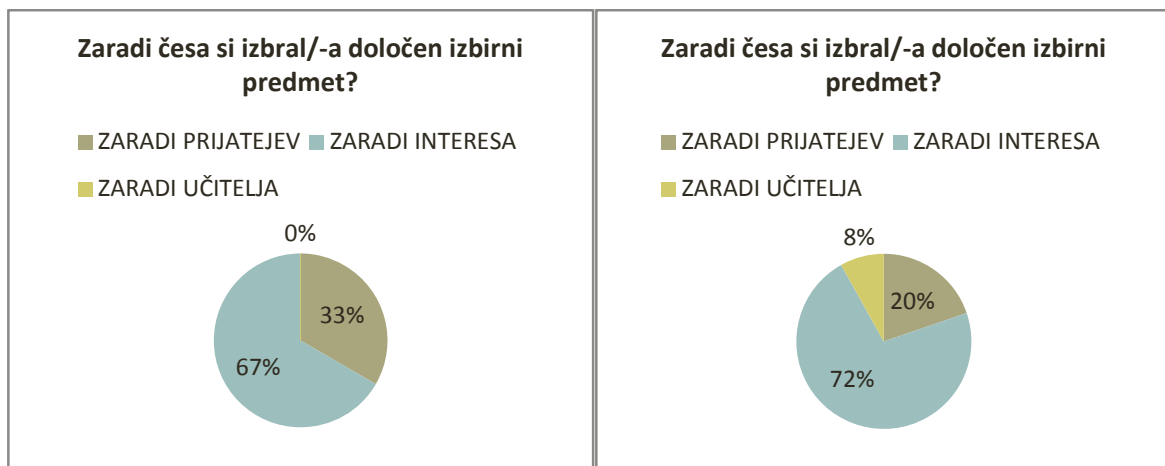
Graf 7a: Katere izbirne predmete obiskuješ? (šola B)

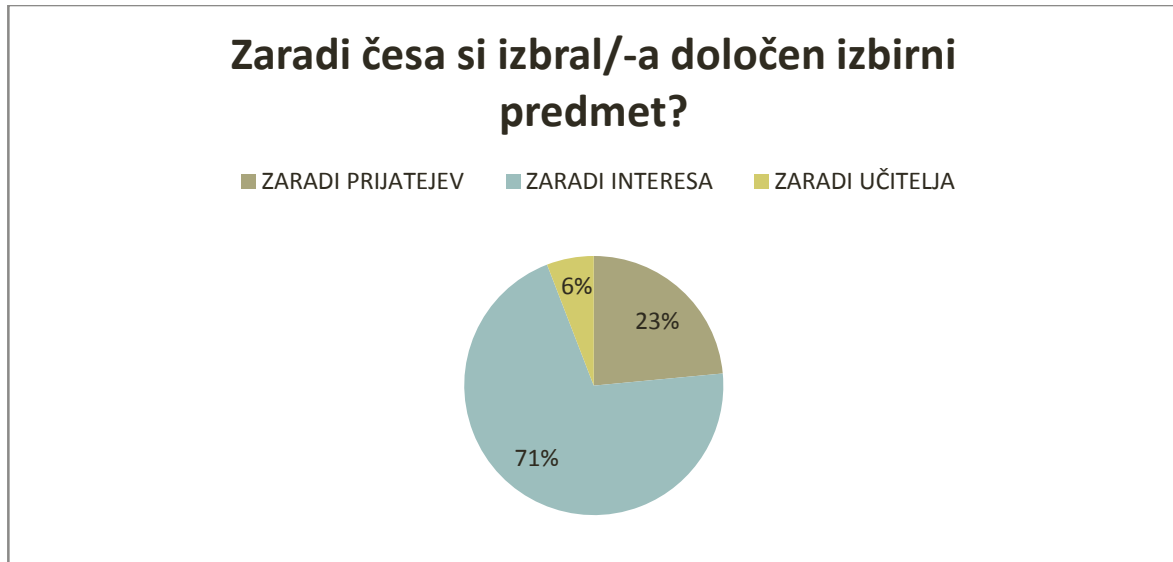
Tukaj nismo dodali skupnega grafa, ker nam ne bi nič novega povedal in ker že imamo preglednico, ki pove, katere izbirne so izbrali učenci mariborskih osnovnih šol. Vidno pa je, da se večinoma odločajo za šport, kar so potrdile vse analize in evalvacije, ki smo jih analizirali in nekaj tudi objavili.

Graf 8: Zaradi česa si izbral določen IP? (šola A)

Graf 8a: Zaradi česa si izbral določen IP? (šola B)

Graf 8b: Zaradi česa si izbral določen IP ? (skupaj)

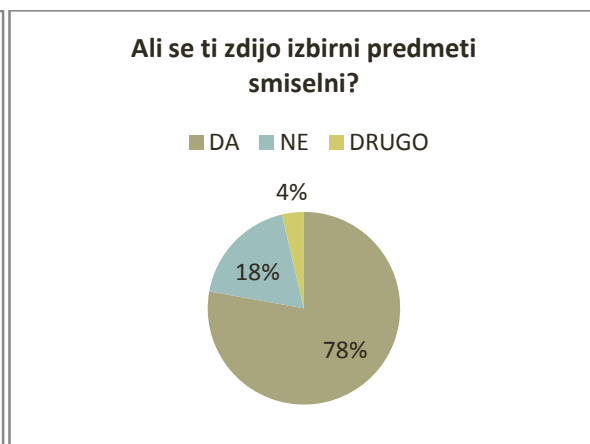

Ti podatki pa so precej zanimivi in demantirajo mnenje, da učenci izbirajo predmete le zaradi predmetov samih. 33 % odgovorov na eni šoli govori v prid naši hipotezi, da se učenci odločajo tudi skupinsko (skupina prijateljev pri predmetu). Menimo, da grafi premalo prikazujejo vlogo učiteljev, za katero menimo, da je večja od prikazane. Menimo, da smo v anketi naredili napako, da nismo pri odločitvi vključili starše, tako, da sedaj tega podatka nimamo, je pa pritisk staršev zagotovo prisoten.

Graf 9: Se ti zdijo IP smiselni ? (šola A)

Graf 9a: Se ti zdijo IP smiselni ? (šola B)

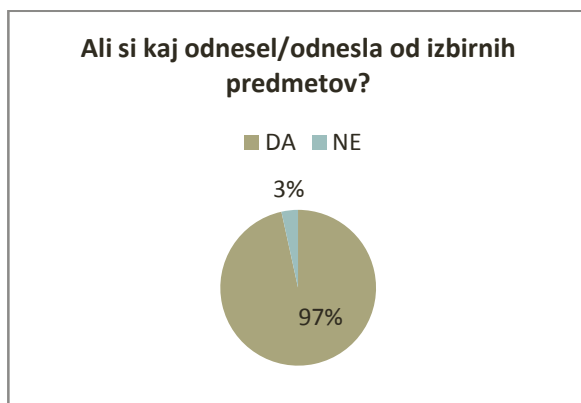

Graf 9b: Se ti zdijo IP smiselni ? (skupaj)

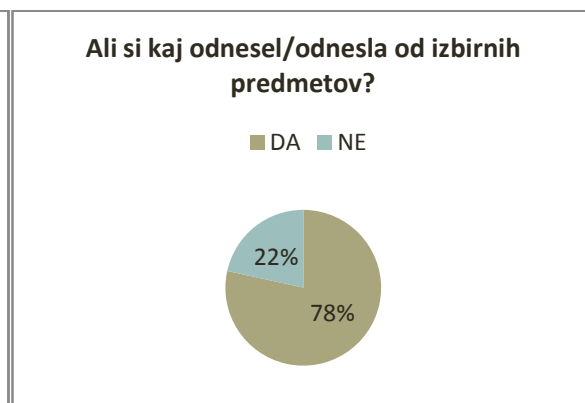

18 % negativnih odgovorov pomeni premislek.

Graf 10: Ali si kaj odnesel/a od IP ? (šola A)

Graf 10a: Ali si kaj odnesel/a od IP ? (šola B)

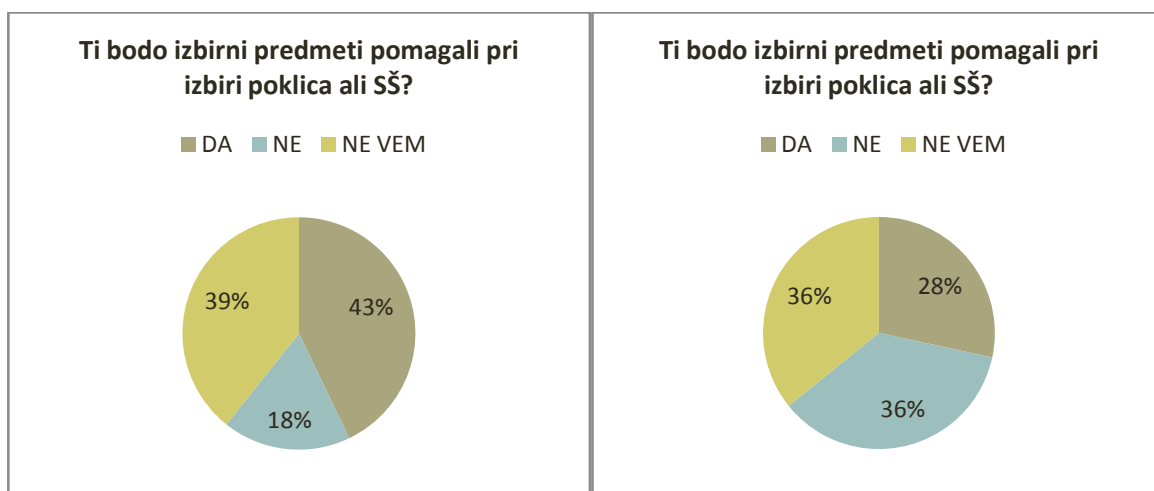
Graf 10b: Ali si kaj odnesel/a od IP ? (skupaj)

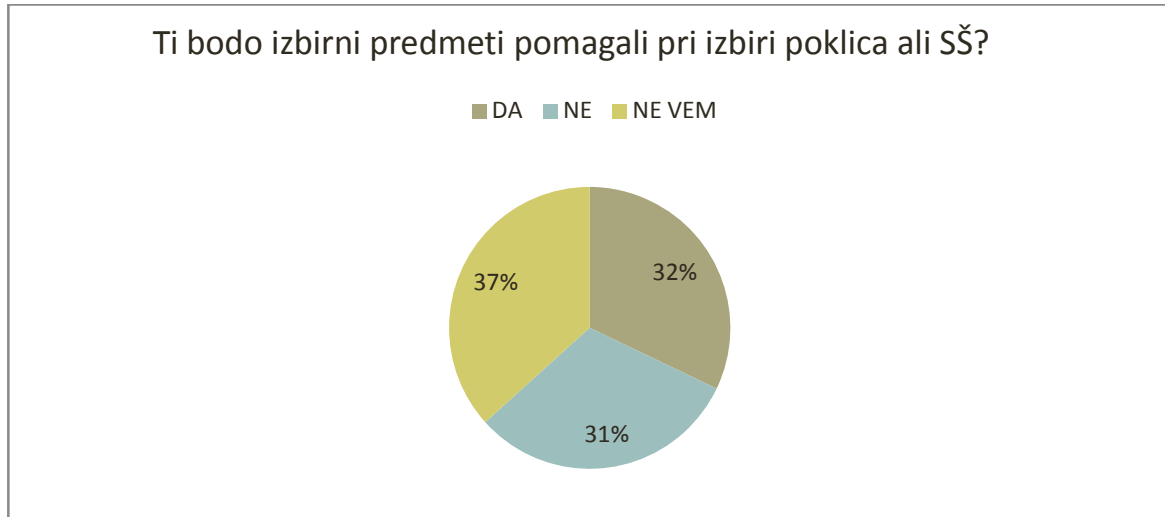
Skupni odstotek po našem mnenju ni problematičen, je pa odstotek pri drugi šoli (22 %) zelo velik in poraja kar nekaj vprašanj. Ali lahko dajo odgovor predmeti, ki so bili večinsko izbrani na tej šoli? Vsekakor ta odstotek odstopa od pričakovanj in mnenj pri ostalih analizah.

Graf 11: Ti bodo IP pomagali pri izbiri...?(šola A)

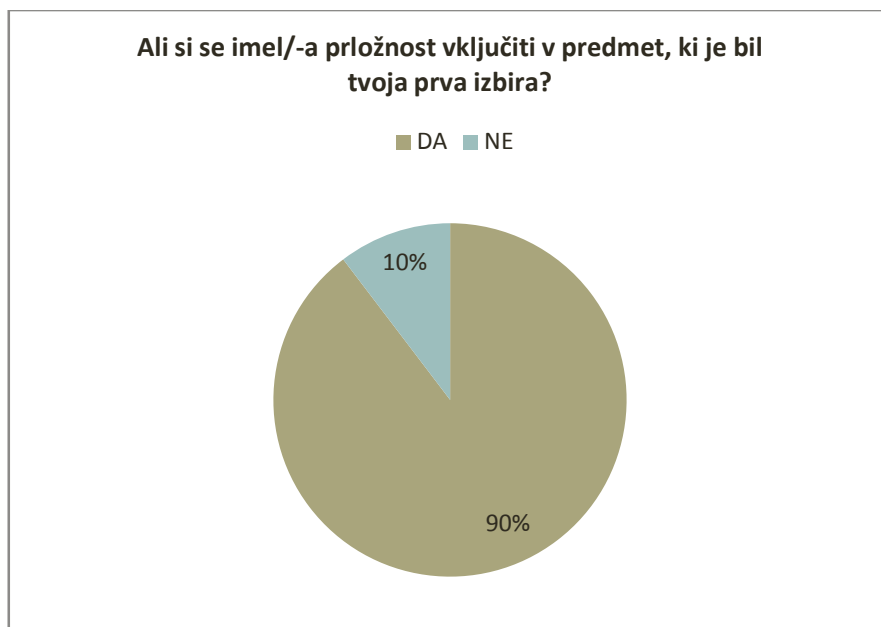
Graf 11a: Ti bodo IP pomagali pri izbiri...?(šola B)

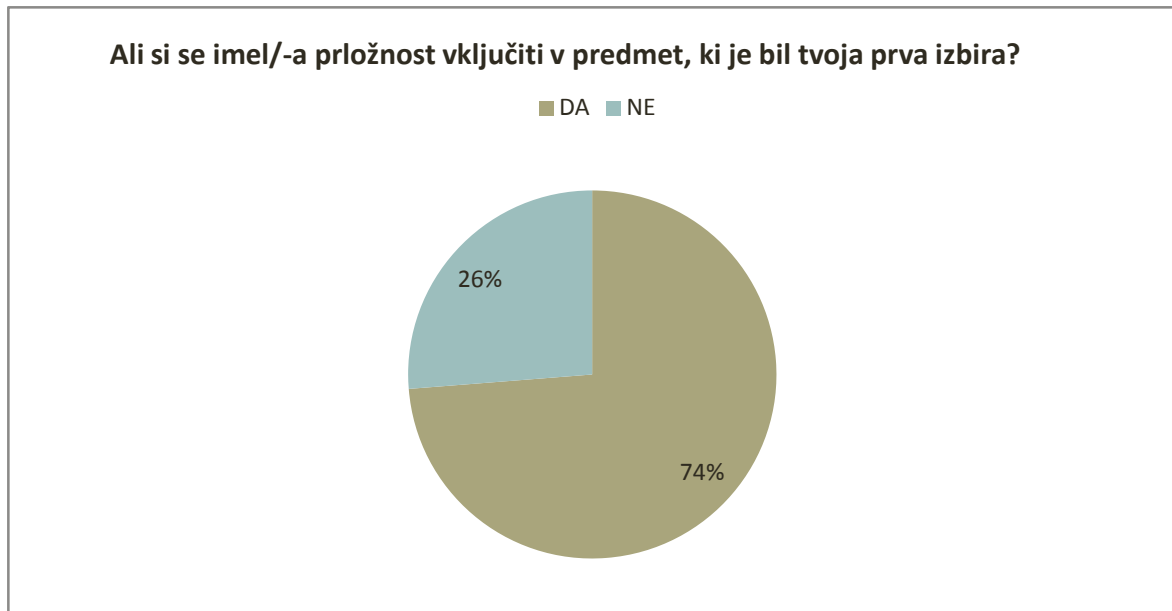
Graf 11b: Ti bodo IP pomagali pri... ? (skupaj)

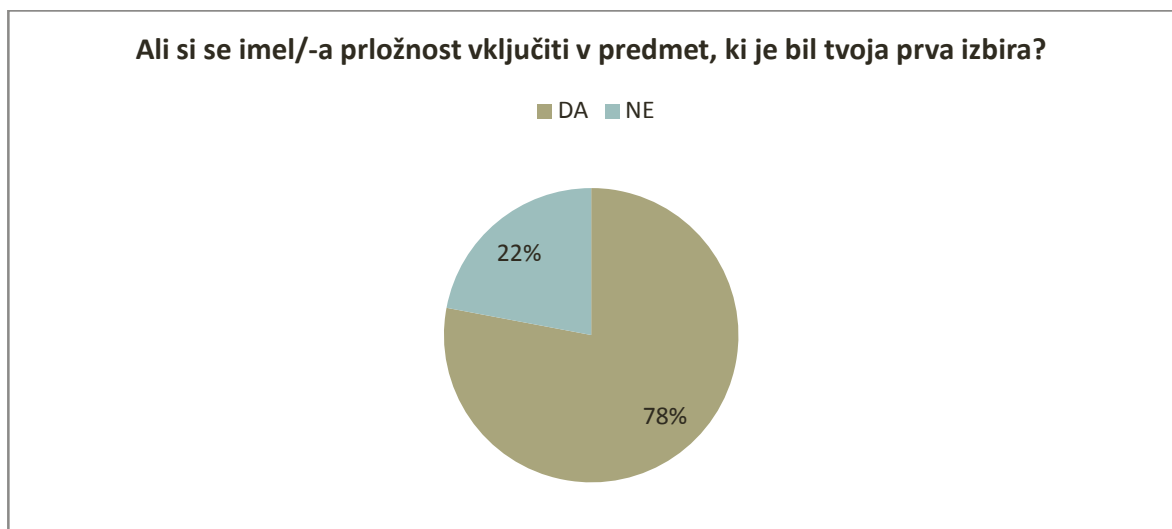
Graf 12: Ali si se imel/a priložnost vključiti v predmet, ki je bil tvoja prva izbira ? (šola A)

Graf 12a: Ali si se imel/a priložnost vključiti v predmet, ki je bil tvoja prva izbira ? (šola B)

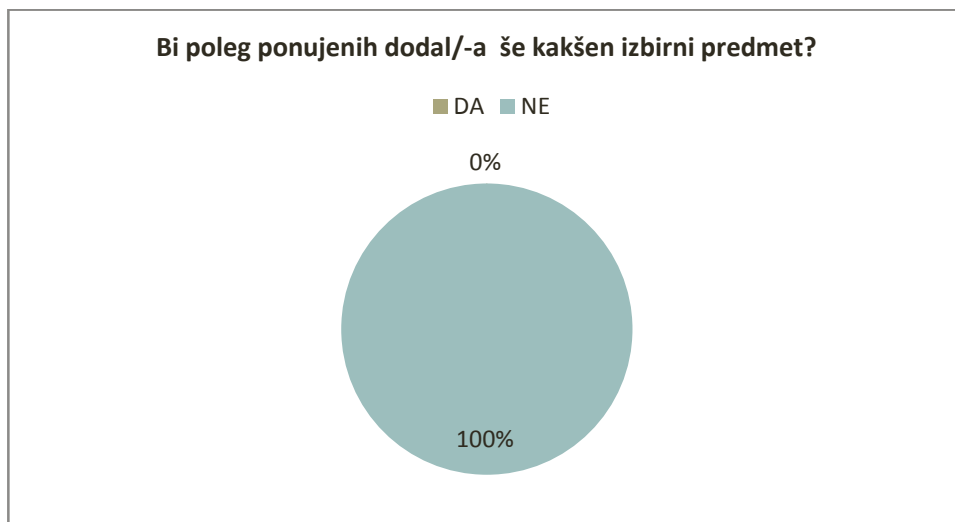
Graf 12b: Ali si se imel/a priložnost vključiti v predmet, ki je bil tvoja prva izbira ? (skupaj)

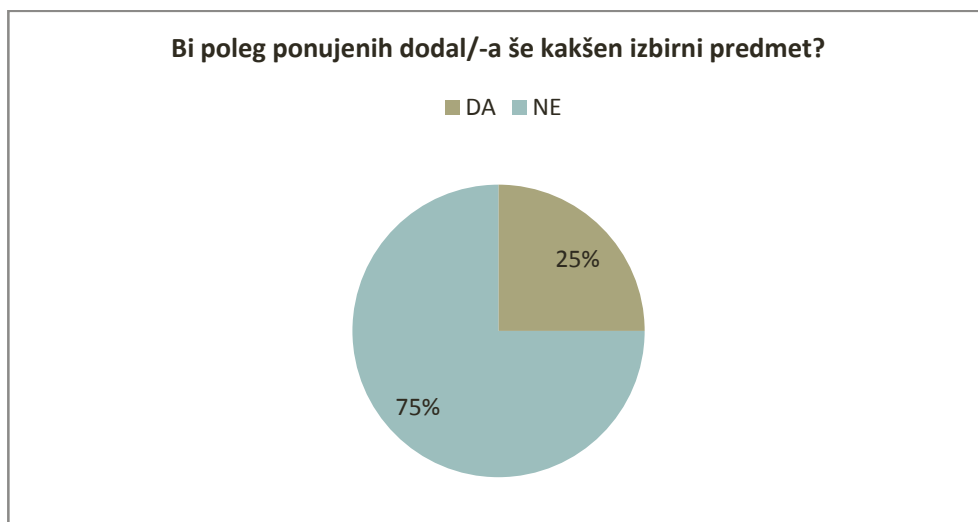
Rezultati so pričakovani, kljub temu da je prav glede možnosti izbire precej pripomb. Tu se namreč delijo mnenja glede oblikovanja skupin in smisla izbirnih predmetov, če ne moreš

obiskovati tistega, ki si ga želiš. In prav tu ni logike, da je možno izbirati med skoraj 90. izbirnimi predmeti. Posledično je ne izbira želenega predmeta razlog za negativna mnenja o tej novosti v devetletki.

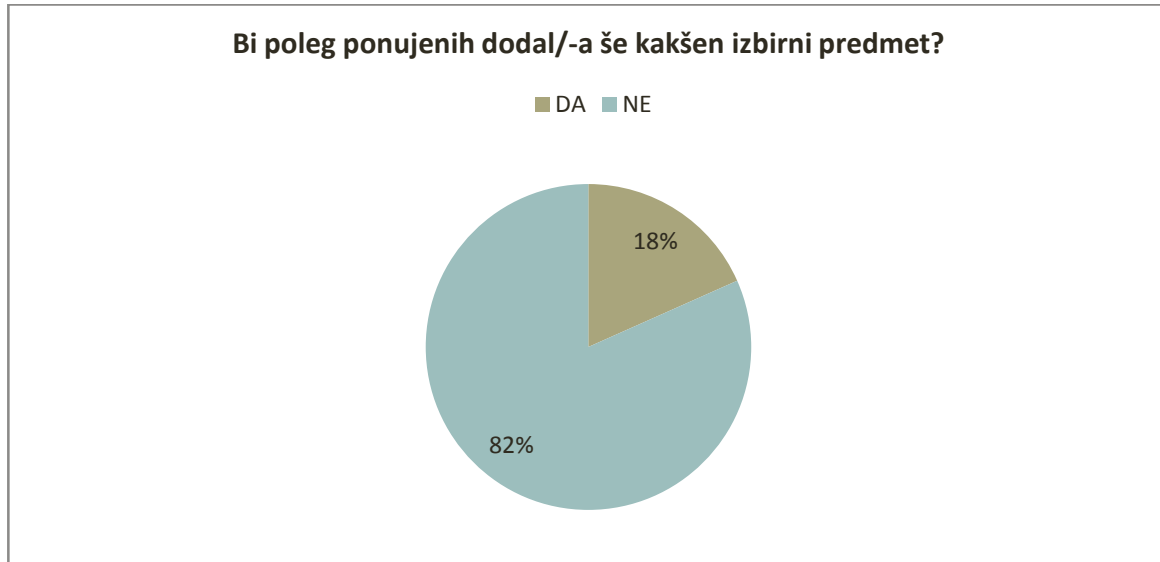
Graf 13: Bi poleg ponujenega dodal še kak IP ? (šola A)

Graf 13a: Bi poleg ponujenega dodal še kak IP ? (šola B)

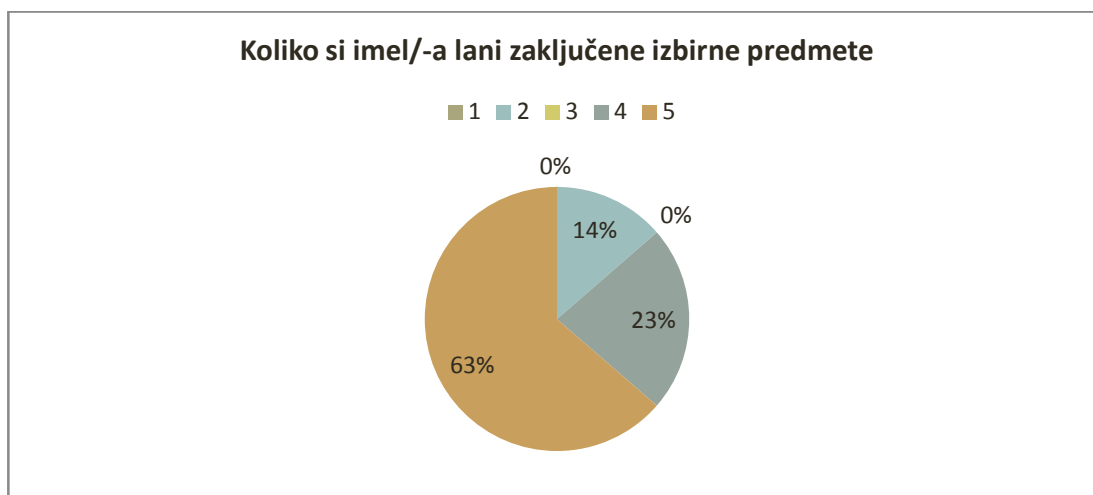

Graf 13b: Bi poleg ponujenega dodal še kak IP ? (skupaj)

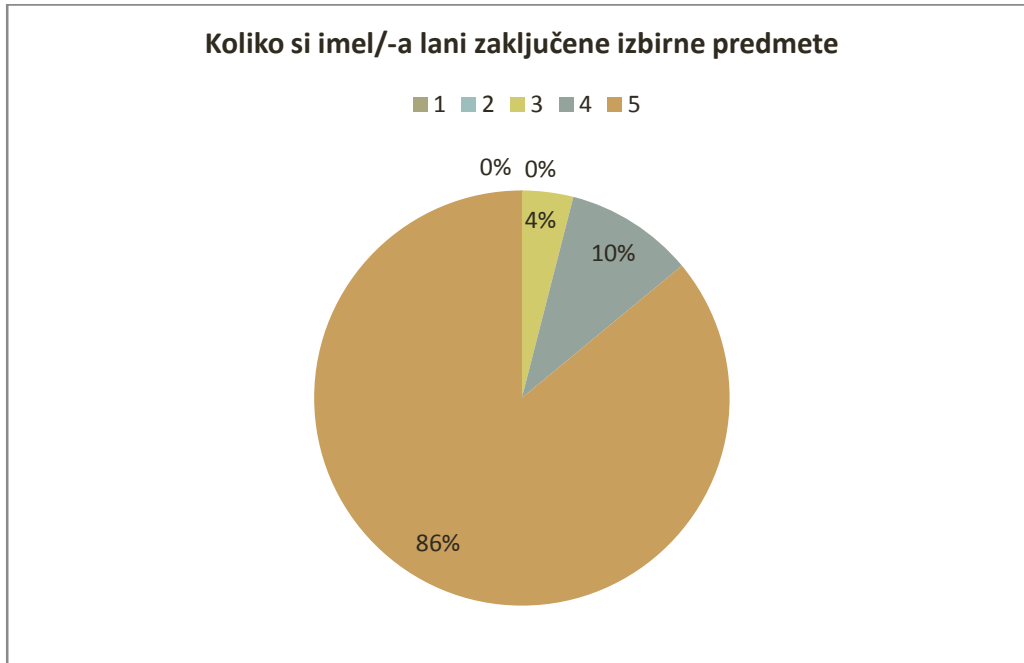

To pomeni, da šole ponudijo dovolj izbirnih predmetov, verjetno pa odstotek pritrdilnih odgovorov pomeni želje tistih, ki niso mogli izbrati želenega predmeta ali pa v naboru niso našli sebi primerne.

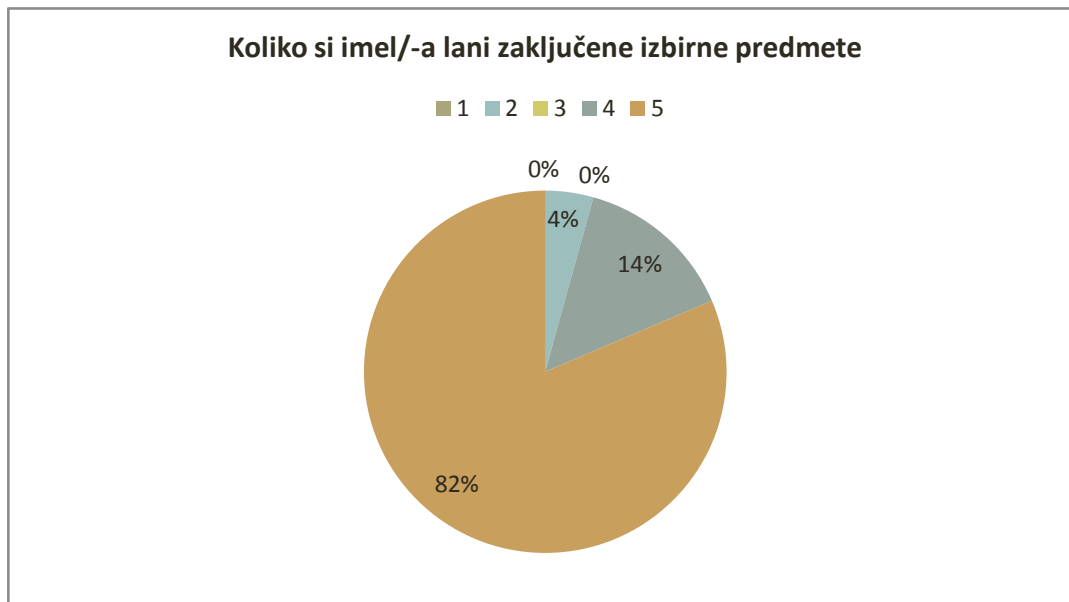
Graf 14: Koliko si imel/a lani zaključene IP ? (šola A)

Graf 14a: Koliko si imel/a lani zaključene IP ? (šola B)

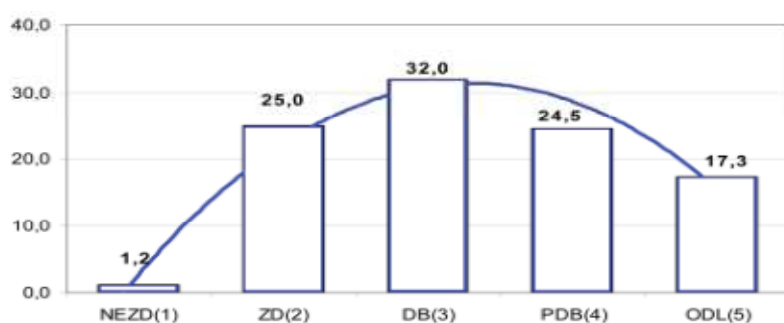

Graf 14b: Koliko si imel/a lani zaključene IP ? (skupaj)

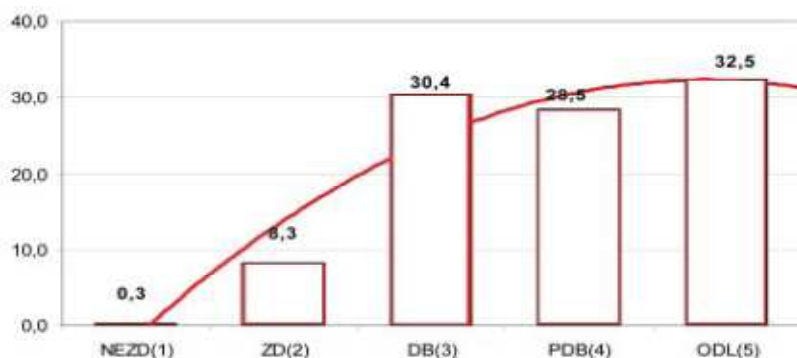
Ti grafi dokazujejo to, o čemer govorimo v hipotezah, da so ocene nerealne, kar še dodatno potrjuje analiza odgovora druge šole (86 % odličnih ocen). Resne analize prikimavajo naši hipotezi, saj ena od evalvacij, ki smo jo navedli v nadaljevanju, kaže na to, da so se učni uspehi z uvedbo devetletke dvignili in to na v veliki meri na račun izbirnih predmetov. Vstavljamo ugotovitve:

Graf 15: Učni uspeh v 8. razredu OŠ 1987/1988

Učenci po splošnem uspehu v 8. razredu OŠ 1987/1988 – v odstotkih (Zupanc, 2011).

Graf 16: Učni uspeh v 9. razredu OŠ 2005/2006

Učenci po splošnem uspehu v 9. razredu OŠ 2005/2006 – v odstotkih (Zupanc, 2011).

Z nastopom devetletke so se torej povprečne ocene v slovenskih šolah povišale (deloma po zaslugi izbirnih predmetov). Je bilo to povišanje posledica boljšega znanja? Ne! Analize kažejo,

da naraščanja ocen v zaključnem razredu devetletke ni spremljal tudi uspeh na Nacionalnih preverjanjih znanja (ni rastlel).

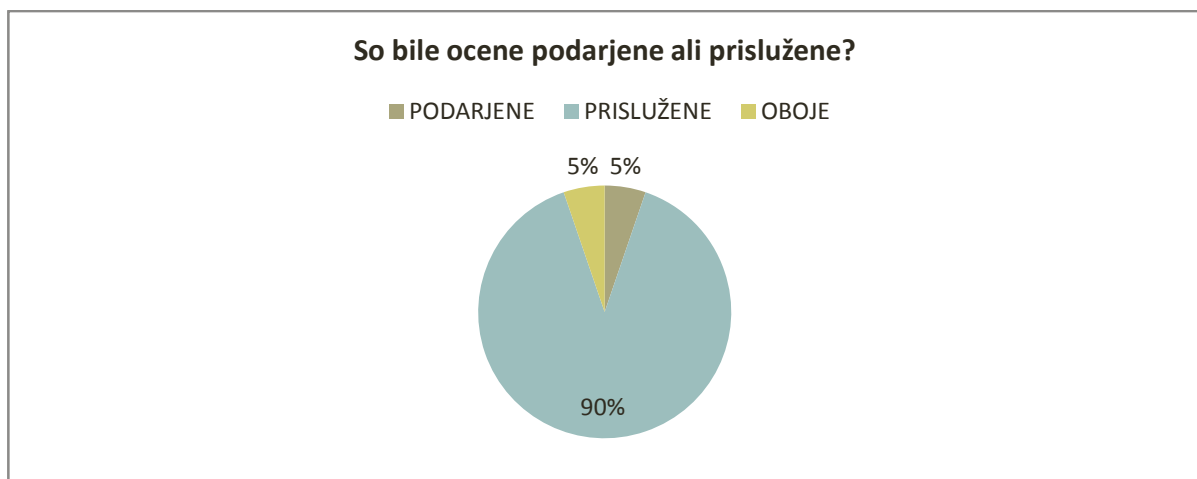

Mit št. 6: **Slovenski šolarji so v devetletki za svoje znanje primerno ocenjeni!**

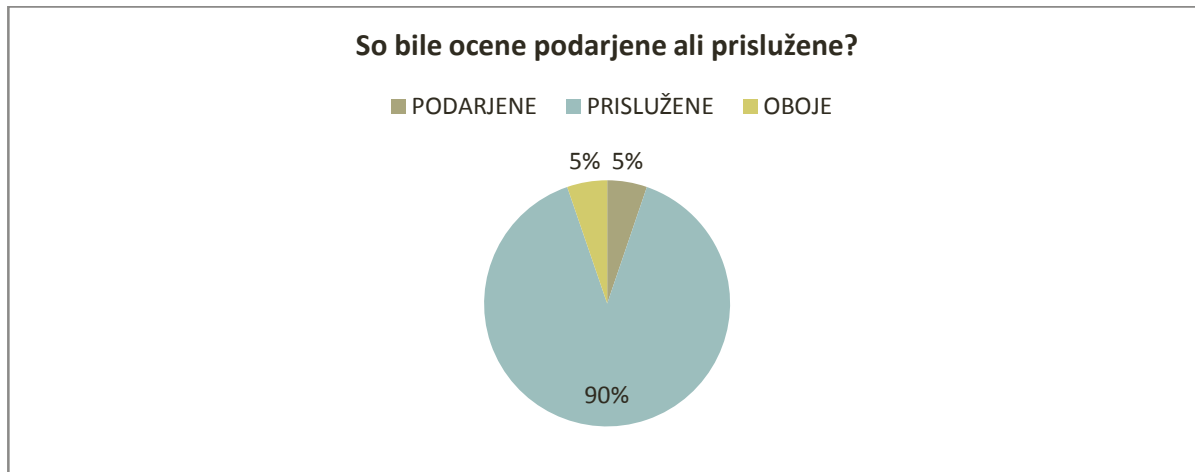
Slika 12: Mit št. 6. (Bajke in povesti o devetletki , Kristijan Musek Lešnik)

Zgornji grafi pri osnovnošolski anketi so nekako v neskladju s spodnjimi, kjer učenci menijo, da so ocene pri izbirnih zaslužene. Se pa strinjamo z mnenji učiteljev, da so tako visoke ocene tudi posledica drugačnih načinov ocenjevanja, kar pa seveda izbirnih predmetov ne postavlja ob bok ostalim. In po našem mnenju bi morali biti kriteriji ocenjevanja enaki pri vseh učnih predmetih in na vseh osnovnih šolah.

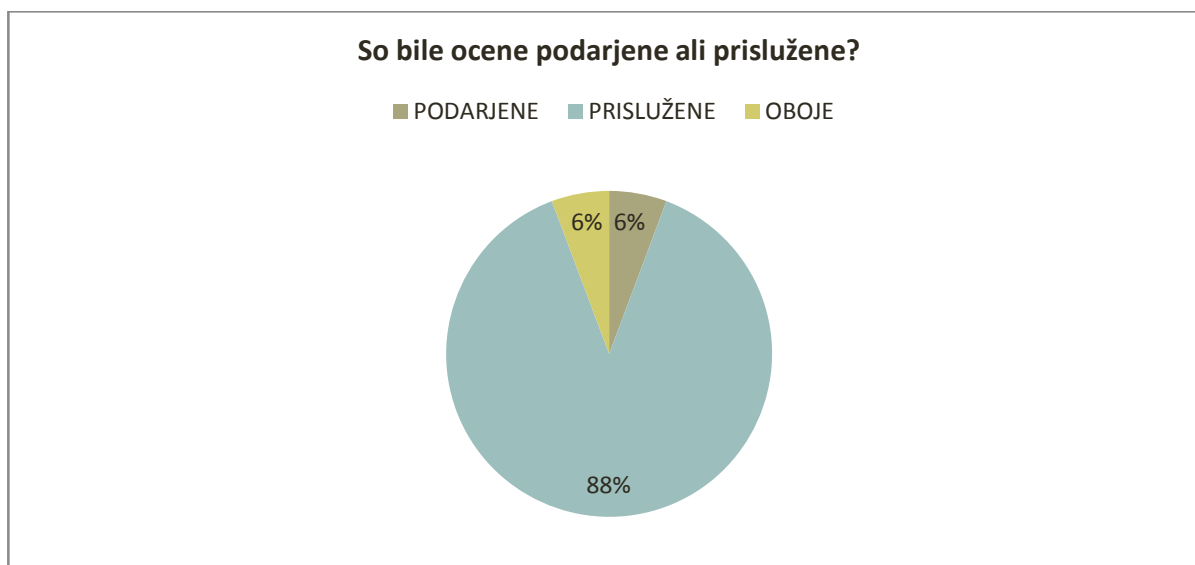
Graf 17: So bile ocene podarjene ali prislužene? (šola A)

Graf 17a: So bile ocene podarjene ali prislužene? (šola B)

Graf 17b: So bile ocene podarjene ali prislužene? (skupaj)

Vprašalnik za srednješolce:

Ker delamo raziskovalno nalogo o izbirnih predmetih v OŠ in ker se pojavljajo polemike o smiselnosti izbirnih predmetov, te prosimo, da anonimno anketo rešiš tako, kot ti meniš, da je res.

Šola in letnik: _____

2. Ali meniš, da so ti izbirni predmeti, ki si jih obiskoval/-a prinesli dodatna znanja, ki ti bodo v nadaljnjem življenju in študiju koristila?

DA NE

3. Ali si lahko iz izbirnih predmetov, ki so bili ponujeni, izbral/-a želenega.

DA NE

4. Kaj je vplivalo na odločitev, da si izbral/-a prav določen izbirni predmet? Zaradi:

SEBE STARŠEV PRILJUBLJENEGA UČITELJA SOŠOLCEV, KI SO SE ISTO ODLOČILI

5. Kako so bili izbirni predmeti ocenjevani? (Kriteriji)

ENAKO KOT OSTALI KRITERIJI SO BILI MILEJŠI OCENE SO BILE PODARJENE

6. So bili izbirni predmeti dodatna obremenitev zate?

DA NE

7. Če si odgovoril/-a z DA, odgovori zakaj?

ZMANJŠANJA PROSTEGA ČASA UČENJA ZGODNJEGA VSTAJANJA DRUGO

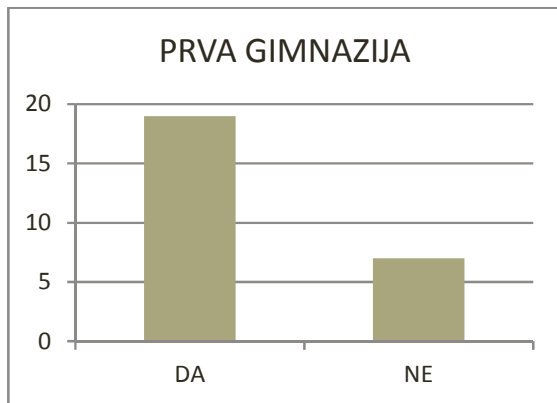
8. Napiši, kaj bi ti glede izbirnih predmetov spremenil/-a!

Hvala

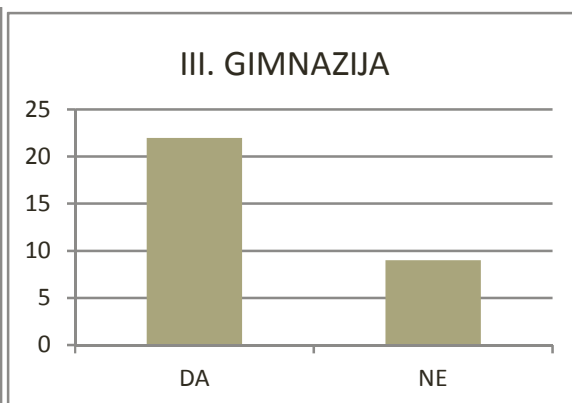
2.7.2 Rezultati srednješolcev

Vprašanje 1: *Ali meniš, da so ti izbirni predmeti prinesli dodatna znanja, ki ti bodo koristila?*

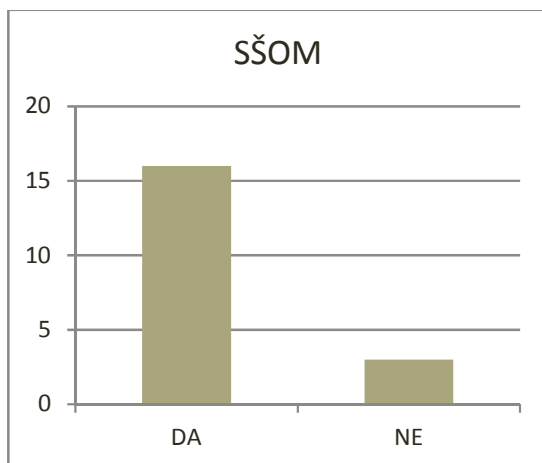
Graf št 18. Vprašanje 1 (Prva gimnazija MB)

Graf št 18a. Vprašanje 1 (III. gimnazija MB)

Graf št 18b. Vprašanje 1 (SŠOM)

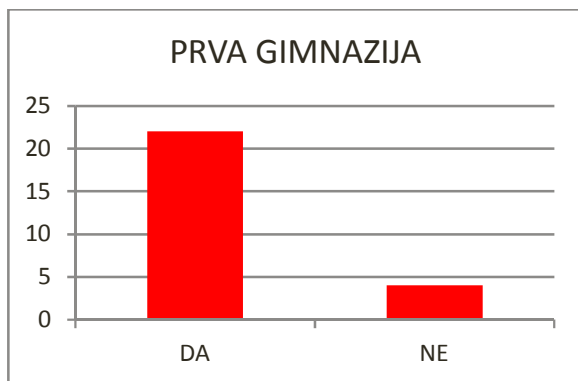
Graf št 18c. Vprašanje 1 (SKUPAJ)

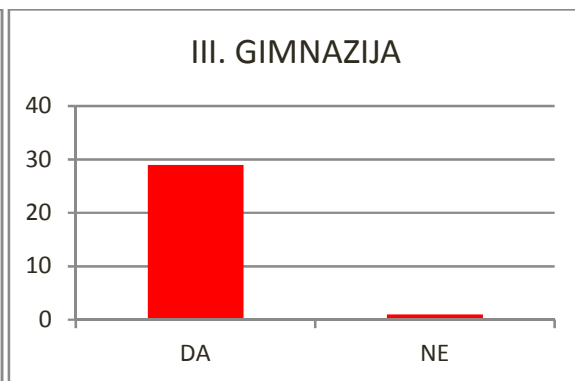
Rezultati se nam zdijo realni, saj nekatera znanja, ki jih ponujajo izbirni predmeti, pač niso uporabna v srednji šoli. Npr. Osnovni vbodi in tehnika vezenja ipd.

Vprašanje 2: *Ali si lahko glede na ponujene, izbral izbirni predmet, ki si ga želel?*

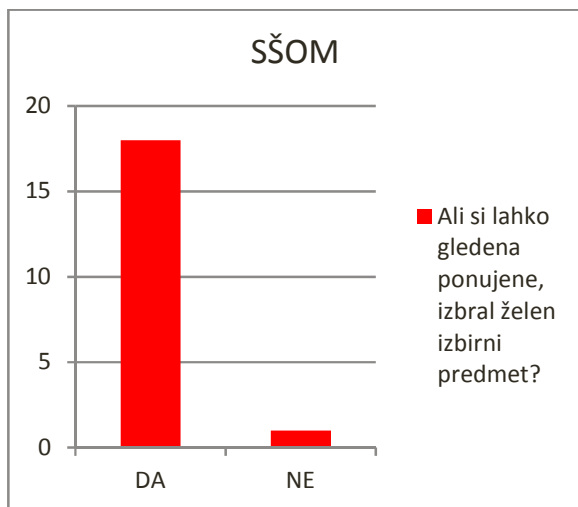
Graf št 19. Vprašanje 2 (Prva gimnazija MB)

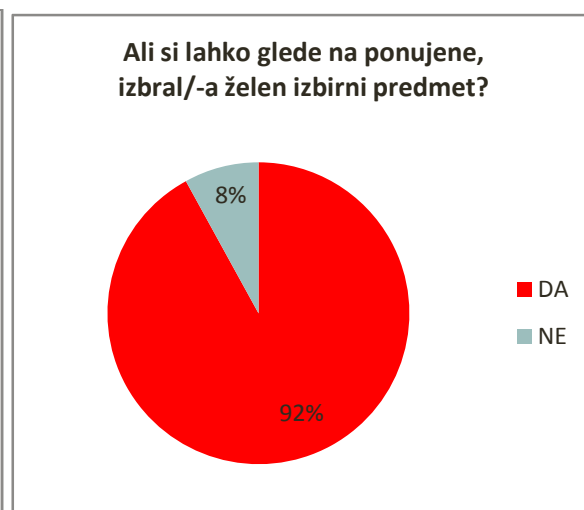
Graf št 19a. Vprašanje 2 (III. gimnazija MB)

Graf št 19b. Vprašanje 2 (SŠOM)

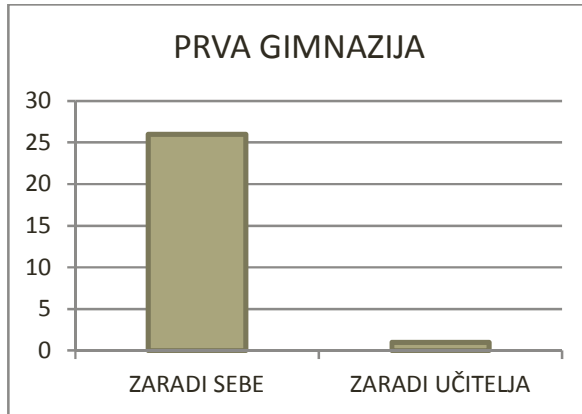
Graf št 19c. Vprašanje 2 (SKUPAJ)

Podobno kot v OŠ.

Vprašanje 3: *Kaj je odločilo, da si izbral/a prav določen izbirni predmet?*

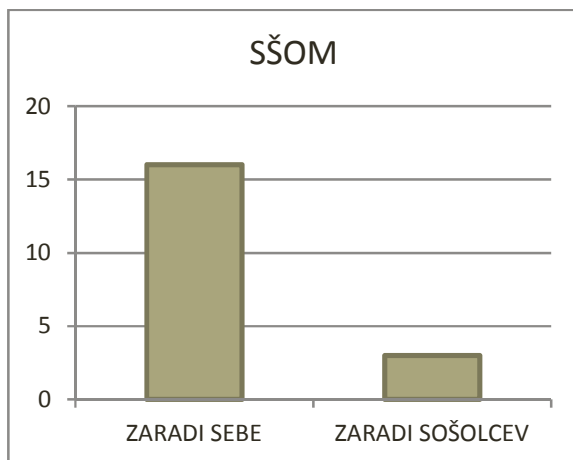
Graf št 20. Vprašanje 3 (Prva gimnazija MB)

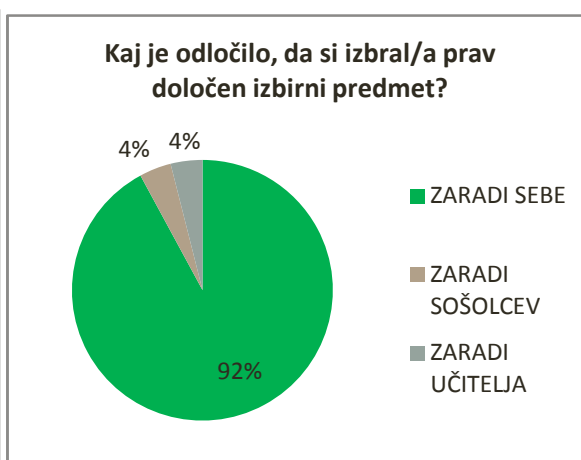
Graf št 20a. Vprašanje 3 (III. gimnazija MB)

Graf št 20b. Vprašanje 3 (SŠOM)

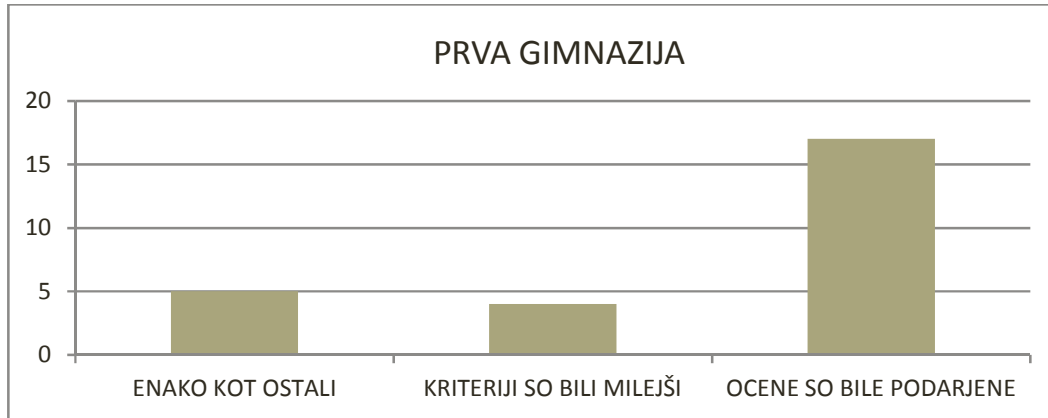
Graf št 20c. Vprašanje 3 (SKUPAJ)

Dvomimo o točnosti podatkov.

Vprašanje 4: *Kako so bili izbirni predmeti ocenjevani?*

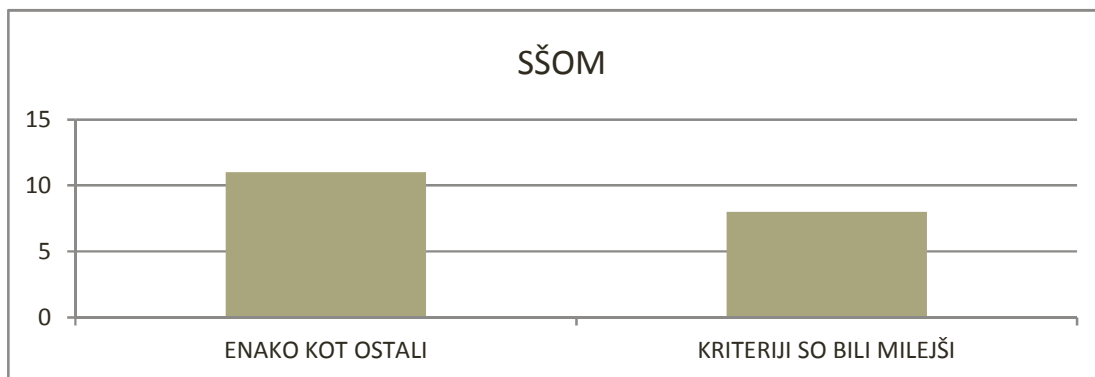
Graf št 21. Vprašanje 4 (Prva gimnazija MB)

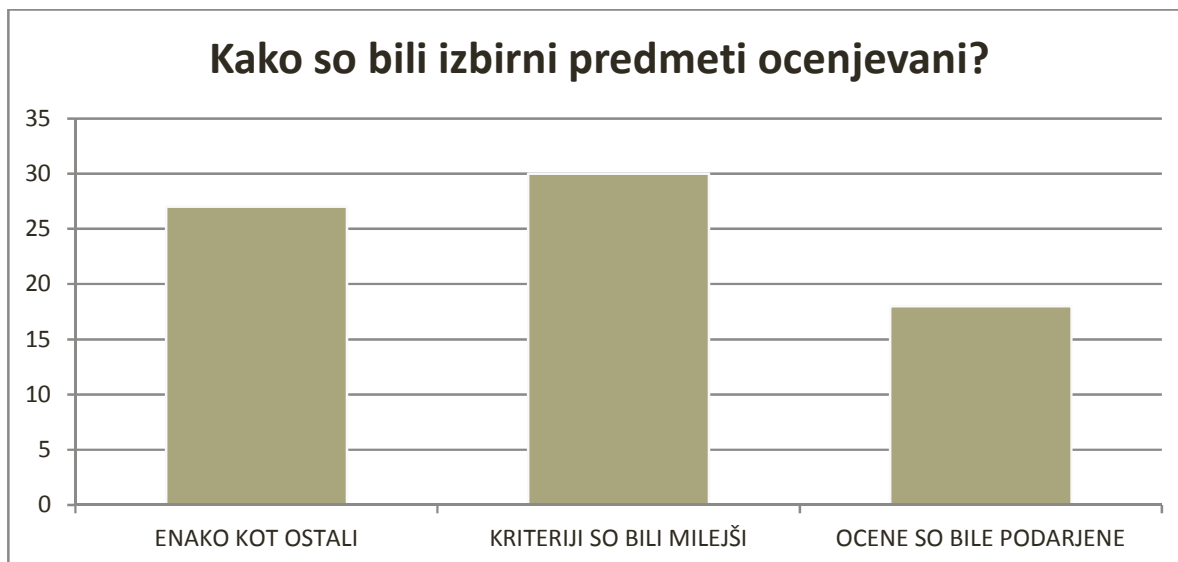
Graf št 21a. Vprašanje 4 (III. gimnazija MB)

Graf št 21b. Vprašanje 4 (SŠOM)

Graf št 21c. Vprašanje 4-SKUPAJ

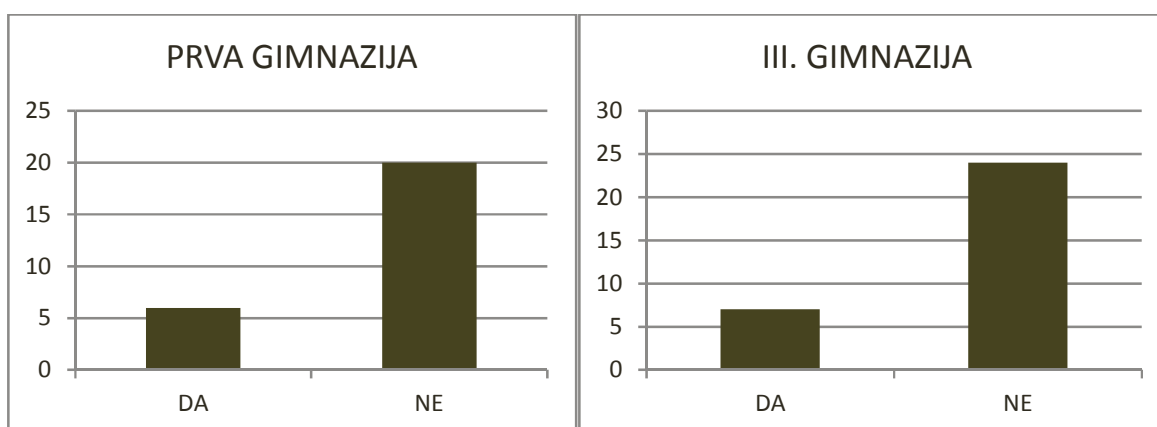

Ta graf potrjuje naše razmišljanje, ki smo ga napisali pri rezultatu osnovnošolcev. Prav zaradi tega smo tudi povprašali srednješolce, ki na ocenjevanje gledajo s potrebno distanco.

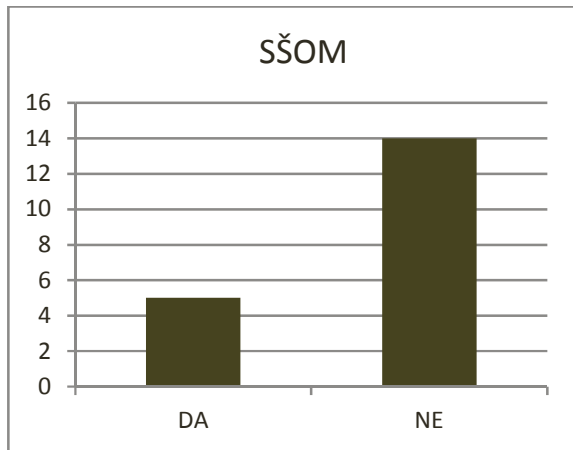
Vprašanje 5: *So bili izbirni predmeti dodatna obremenitev zate?*

Graf št 22. Vprašanje 5 (Prva gimnazija MB)

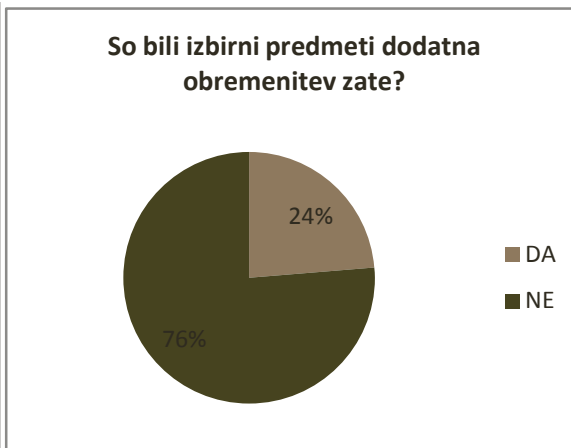
Graf št 22a. Vprašanje 5 (III. gimnazija MB)

Graf št 22b. Vprašanje 5 (SŠOM)

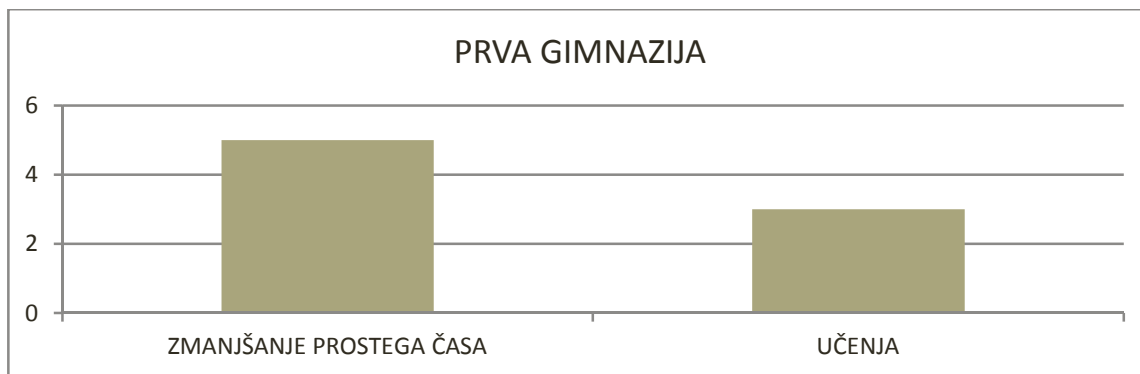

Graf št 22c. Vprašanje 5(SKUPAJ)

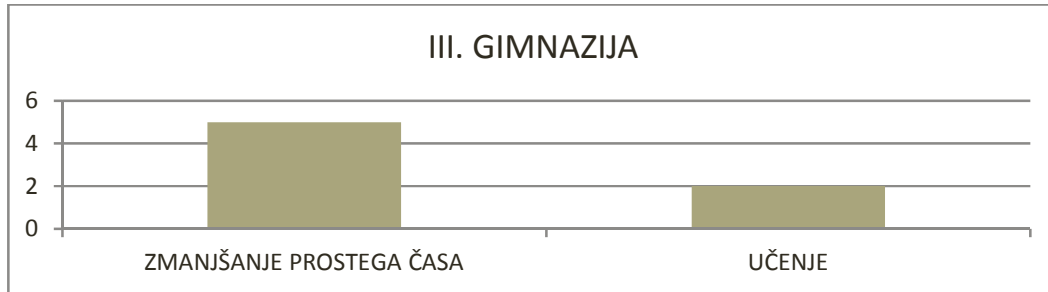

Vprašanje 6: *Če si odgovoril/a z DA, zakaj?*

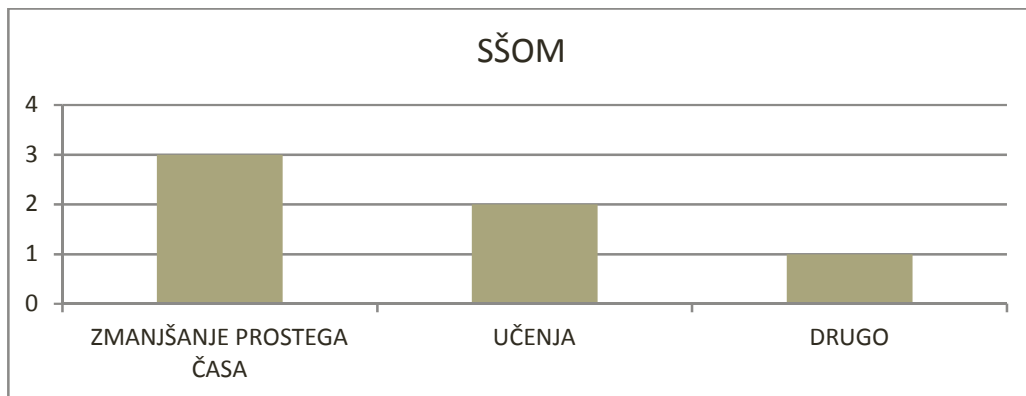
Graf št 23. Vprašanje 6 (Prva gimnazija MB)

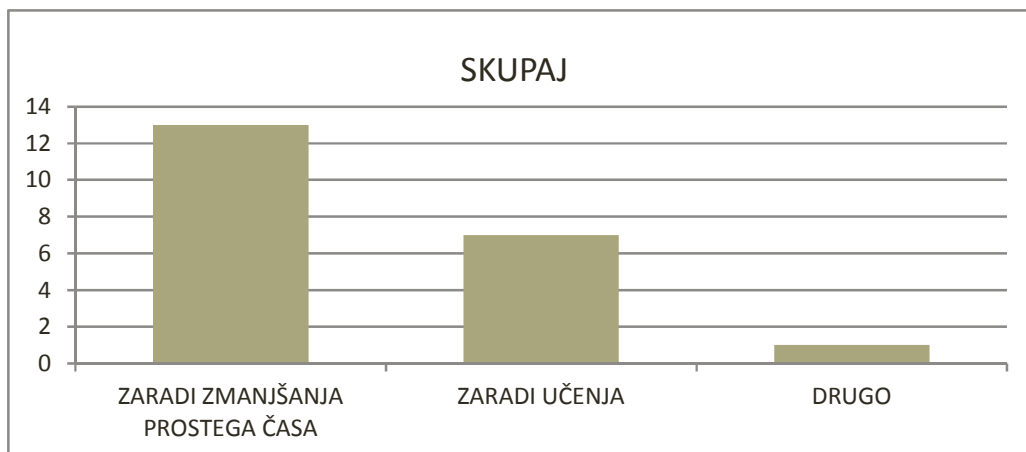
Graf št 23a. Vprašanje 6 (III. gimnazija MB)

Graf št 23b. Vprašanje 6 (SŠOM)

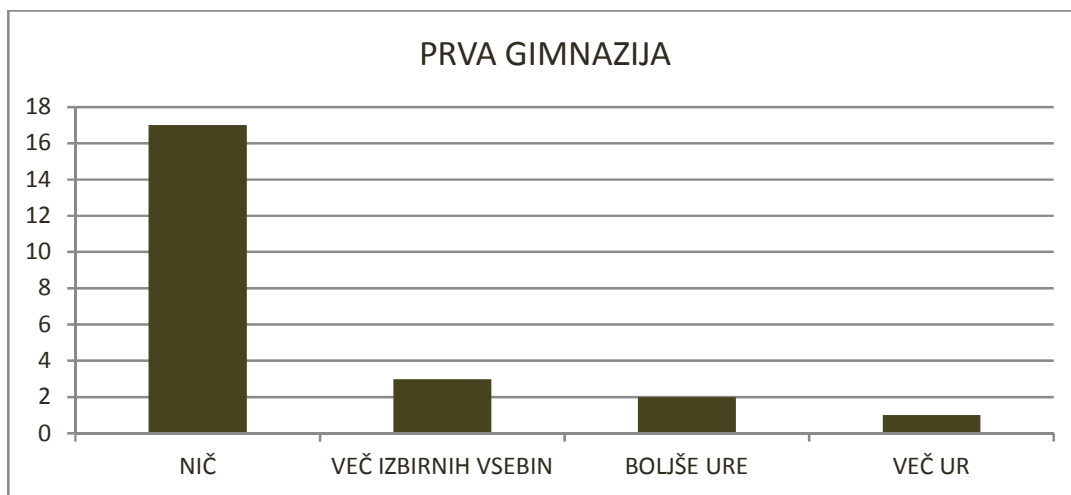
Graf št 23c. Vprašanje 6-SKUPAJ

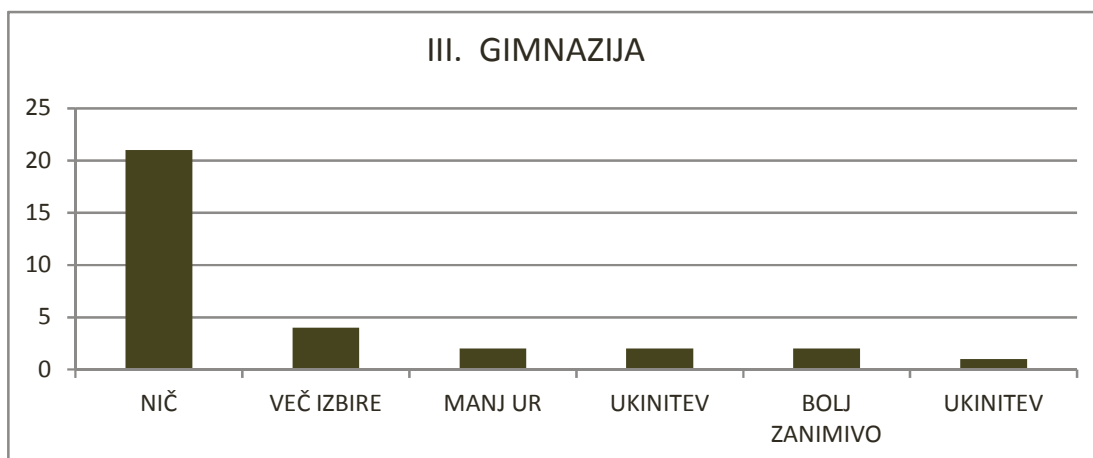
Izbirni predmeti so bili dodatna obremenitev za posameznike, vendar ne zaskrbljujoča. Vsekakor pa se je zmanjšal prosti čas, vendar verjetno ne zaradi dodatnega učenja pri izbirnih predmetih, ampak zaradi urnika, kjer so izbirni predmeti uvrščeni v jutranji in popoldanski čas.

Vprašanje 7: *Kaj bi spremenil glede izbirnih predmetov?*

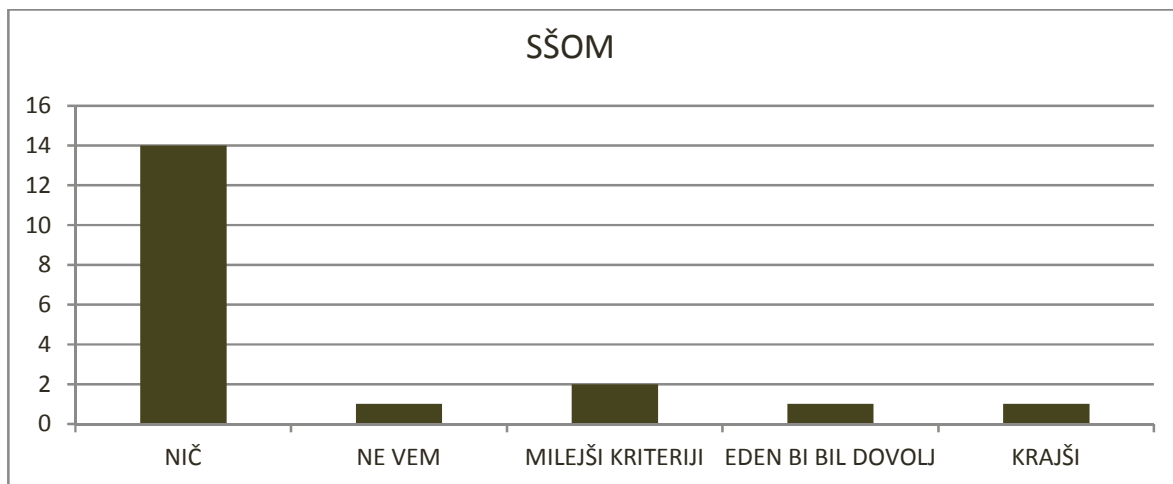
Graf št 24. Vprašanje 7 (Prva gimnazija MB)

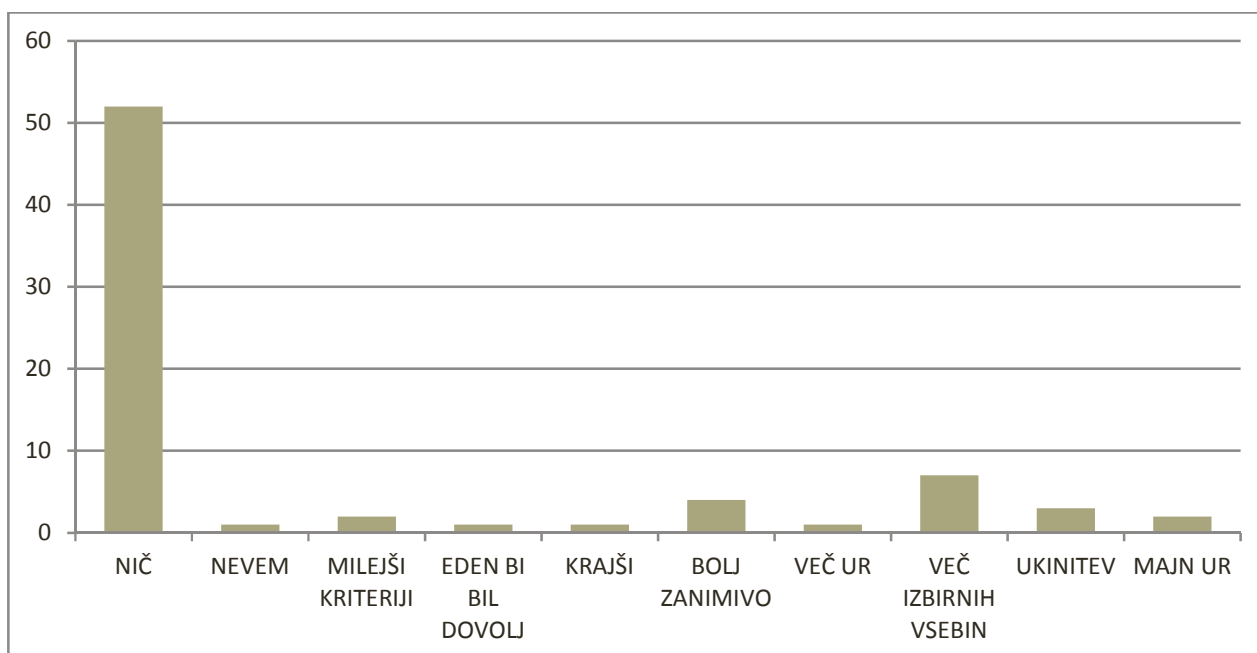
Graf št 24a. Vprašanje 7 (III. gimnazija MB)

Graf št 24b. Vprašanje 7 (SŠOM)

Graf št 24c. Vprašanje 7 (SKUPAJ)

Večina ne bi spremenila nič. Za ukinitvev je zanemarljivo število učencev.

2.8 Izbirni predmet Verstva in etika

Slika 13 : Obisk pri budistih v Ljubljani, (lastna zbirka)

Izbirni predmet okoli katerega se je in se še dviga največ prahu je obvezni izbirni predmet Verstva in etika. Predmet morajo poleg retorike in enega tujega jezika učencem ponuditi vse šole. Problem je seveda nastal zaradi vsebine predmeta. RKC je nekoč obvladovala poučevanje verske vzgoje v osnovnih šolah in se temu v resnici ni nikoli odrekla. Z uvedbo devetletke in izbirnih predmetov je videla svojo priložnost za uveljavitev verskega pouka (verouka) v šoli. To je preprečila slovenska Ustava, ki uzakonja ločenost cerkve in države in prepoveduje izvajanje konfesionalnih dejavnosti v javni osnovni šoli. Seveda se RKC s tem ni strinjala in je na vse mogoče načine zavirala uveljavljanje tega predmeta. Posluževala se je različnih medijev, pa vse do prižnic. Ob tem pa je treba pripomniti, da so njeni predstavniki sodelovali pri pripravi učnega načrta za ta predmet in ga v nekaterih izjavah navidezno celo podpirali.

Eden največjih promotorjev tega predmeta je bil učitelj Rado Šumer, profesor sociologije in zgodovine iz Osnovne šole Maksa Durjave Maribor, ki je prvi v Sloveniji začel s poučevanjem tega predmeta. Predstavljal ga je v številnih medijih ter ga v praksi predstavljal zainteresiranim

učiteljem iz drugih šol. Prav tako je učitelj znan zaradi polemičnih nastopov zaradi problematike v vzgoji in izobraževanju.

Objavljamo dva članka, ki govorita o tem izbirnem predmetu.

VERSTVA IN ETIKA

Nebodigatreba čedalje bolj priljubljen

Obiskali smo Osnovno šolo Maksa Durjave Maribor in učitelja Rada Šumerja

Med šolami, ki so se med prvimi spoprijele s programom devetletne osnovne šole, in to z zadnjim triletjem, je tudi mariborska Osnovna šola Maksa Durjave. To je edina šola, na kateri izvajajo tudi izbirni predmet verstva in etika. Letos prvič. Zanj se je odločilo devet učencev, v zadnjem času pa ga obiskuje enajst. To kaže na vse večjo priljubljenost predmeta med učenci. Da so si ga izbrali, je bilo treba najprej prepričati njihove starše. Njihov vpliv je odločilen, meni Radoslav Šumer, ki poleg tega predmeta uči še zgodovino ter državljansko vzgojo in etiko.

"Pomembno je, da staršem predmet pravilno predstaviš, jih seznaniš s cilji predmeta, jim na ustrezen način dopoveš, da pri pouku o verstvih ne boš posegal v tradicionalne vrednote, njihovo versko prepričanje, njihovo vzgojo, da ne boš širil nobene ideologije, da ne boš poudarjal le ene religije, skratka, da se boš ravnal tako, kot to zapoveduje ustava. Če starše spodbudiš, da začnejo spraševati tudi sami, če so se pripravljene odkrito pogovoriti o pomislekih, pomeni, da jih predmet zanima. Na lanski predstavitvi so starši veliko spraševali," se spominja Radoslav Šumer. Zadovoljen je, da je za predmet pridobil tudi učence, čeprav ga ti kot učitelja prej sploh niso poznali. Navdušil je najboljše, najbolj radovedne, s katerimi je zelo prijetno delati, ker nenehno nekaj pričakujejo. Osebna zavzetost je zelo pomembna. Če učitelj predmet dojema le kot dodatno breme, zanj ne bo ogrel niti staršev niti učencev, meni sogovornik. S tem ko omogoča razumevati različne veroizpovedi in z njimi povezano kulturo ter običaje, ta predmet tudi širi obzorje in vzgaja za strpno sobivanje, skratka, učence pripravlja na globalizacijo. Na šoli Maksa Durjave je kar precej učencev, katerih starši prihajajo iz različnih

nacionalnih, kulturnih in verskih okolij nekdanje Jugoslavije. Ti so na to, kako jih razume in sprejema novo okolje, še posebno občutljivi. Manj ko je nestrpnosti, boljše je sodelovanje, pojasnjuje cilje predmeta verstva in etika Radoslav Šumer. Ker izhaja s podeželja, se strinja z ugotovitvijo, da na izbiro predmeta s svojim odklonilnim odnosom odločilno vplivajo vodilni predstavniki rimskokatoliške cerkve. Na začetku šolskega leta so izbirni predmet o religijah nekateri celo javno odsvetovali staršem. Nasprotovanje cerkve najbolj občutijo učitelji v manjših krajih. Prepričani so, da bodo za njegovo vpeljavo potrebovali kar nekaj let.

Ko se je pripravljajal na poučevanje, je učitelj Šumer poprosil za sodelovanje vseh 32 registriranih verskih skupnosti. Tretjina od njih se je odzvala in mu posredovala veliko literature. V šoli že nastaja "verska" knjižnica. Najbolj prizadevni pri tem so bili evangeličani, pravoslavci, muslimanska skupnost, medtem ko ga je vodstvo rimskokatoliške cerkve napotilo k odgovornim v Mariboru in v škofijsko knjižnico.

In kako se je lotil dela? Pouk poteka vsakih štirinajst dni, po dve uri. Le tako naj bi bilo mogoče kakovostno izpeljati vse dejavnosti, pojasnjuje Radoslav Šumer, ki tudi sicer goji aktivne oblike učenja. Osnova je učni načrt, čeprav je pri razporeditvi tematskih sklopov ubral nekoliko svojo pot. Pravi, da je zanj najbolj logično zgodovinsko načelo. Seznanjanje z verstvi sveta in svetovi verstev so začeli s spoznavanjem judovstva, nadaljevali so s krščanstvom, zdaj so pri islamu, v načrtu imajo še srečanje s hinduizmom in budizmom, popotovanje po verstvih pa nameravajo skleniti z novimi verskimi gibanji, kot je new age. Kot učno gradivo učenci uporabljajo prevedeni knjižici o verstvih sveta, lahko pa posežejo tudi po literaturi o religiji, ki jo imajo v mestni knjižnici. Vsak v skupini ima svojo nalogo. O delitvi tem so se pogovorili na začetku šolskega leta. Tako eden spremlja svete knjige, drugi ustanovitelje religij, tretji praznike in običaje, četrti zapovedi ... Izdelke, referate, miselne vzorce hranijo v mapah. Na koncu bodo vedenje o pojavnih oblikah verstev, njihovih značilnostih in zgodovini po posameznih področjih strnili še na plakatu. Prvo leto naj bi učenci pri tem predmetu dobili temeljne informacije, kje in kako so se porajale posamezne religije, kakšni so njihovi nauki, kje so zapisani, kako so religije razširjene po svetu, kje so stičišča religij, zaradi česa so aktualne. To so najpomembnejše teme, ki jih lahko obdelajo

v prvem letu. Če hočeš, da učenci pri pouku sodelujejo, da tudi sicer razmišljajo o stvareh, ki jih slišijo v šoli ali o njih berejo, moraš pripraviti zanimive ure. Čeprav je bila sociologija religije področje, s katerim se je Radoslav Šumer vedno rad ukvarjal, priznava, da za vsako uro pouka tega predmeta porabi veliko več časa kot za druge predmete, ki jih poučuje. Pri pogovoru o verstvih uporablja slikovno gradivo, videokasete - veliko jih imajo v mariborski škofijski knjižnici.

Vir: <http://www.solski-razgledi.com/04-2002/3.html>

"Urnike prilagajajo verouku"

Z Radom Šumerjem o izpetem sistemu izbirnih predmetov in brisanju meja med šolo in cerkvijo

Slika 14: Rado Šumer, (Večer 29. 1. 2009, Igor Napast)

"Sistem izbirnih predmetov se je izpel," ugotavlja Radoslav Šumer, osnovnošolski učitelj zgodovine in sociologije, ki je prvi v Sloveniji pred približno šestimi leti začel poučevati predmet verstva in etika, nato pa aktivno sodeloval pri širjenju in promociji tega predmeta v okviru

izbirnih vsebin na osnovnih šolah. Šumer pravi, da je bil sistem z množico izbirnih predmetov v osnovi dobro zastavljen, vendar se je po nekaj letih na šolah ustalilo okoli šest predmetov, ravnatelji in učitelji pa so izgubili interes, da bi ponudili nove vsebine. Še več, nabor ponujenih predmetov krči glasbena šola, ki se že priznava kot izbirni predmet, na drugi strani ni zaživela praksa, da bi si šole izmenjavale za določene predmete kvalificirane učitelje, poskuša se uravnavati število naravoslovnih in družboslovnih izbirnih predmetov, bili pa so tudi poskusi vpeljave verouka, našteva Šumer, "in vse to ni v skladu scilji prvotnega sistema izbirnih predmetov". Šolniki podležejo pritiskom duhovnikov

Med vsemi izbirnimi predmeti, ki bi jih morali učitelji po zakonu predstaviti svojim učencem, če ti zanje pokažejo interes, imajo poseben status drugi tuji jezik, verstva in etika, v devetem razredu pa še retorika, saj morajo na šolah obvezno poskrbeti, da imajo osnovnošolci te tri predmete zmeraj na izbiro. "Vendar poznam primere, kjer ni tako," še posebno o predmetu verstva in etika trdi Šumer, ki kot prvi učitelj tega predmeta do teh vsebin čuti afiniteto, ima širši vpogled v dogajanje na šolah, ne želi pa govoriti o konkretnih primerih.

Poseben problem naj bi bilo uveljavljanje verstev in etike na podeželju, saj naj bi se šolniki bali pritiskov prebivalstva, "češ, kaj bodo pa župnik rekli", ponazarja Šumer. Občutljivi naj bi bili tudi za pritiske lokalnih duhovnikov, saj naj bi ti v predmetu, ki preučuje različna verstva, videli konkurenco verouku. Predmet verstva in etika se na osnovnih šolah ni uveljavil tudi zaradi pomanjkanja kvalificiranih učiteljev, prav tako med večino ravnateljev ni volje, da bi poskrbeli za to, da bi na njihovi šoli poučevali usposobljeni učitelji z drugih šol, pripoveduje Šumer. "Učitelji, ki niso zgodovinarji ali sociologi, pa se predmeta bojijo zato, ker snov ni enostavna, prav tako zanjo ne obstaja učbenik, zato morajo iz obsežne literature sami izluščiti najpomembnejše stvari," še nezadostno angažiranost učiteljev, ki prav tako vpliva na obrobni položaj predmeta verstva in etika, pojasnjuje Šumer.

Nestrpnost je posledica neznanja.

In zakaj je poučevanje verstev in etike tako pomembno? "Gre za predmet, ki bi moral biti prisoten v vseh slovenskih šolah. Pomemben je v naši globalni situaciji, ko moramo ob kulturi drugih narodov poznati tudi njihove religije. Poglejte samo primer nestrpnosti ljudi do izgradnje džamije v Sloveniji... Prav je, da otroci razumejo, zakaj nekateri njihovi sošolci na primer ne jedo svinjskega mesa, zakaj manjkajo določene dni v letu," orisuje Šumer, ki meni, da je nestrpnost posledica neznanja, zato je otroke treba izobraziti o religijah, ki so prisotne med nami, mladim privzgojiti zavedanje o enakopravnosti religij in jih usposobiti za objektivni pogled na različna verstva.

Porušena avtonomija?

V svojem kritičnem pismu o šolskem sistemu, ki ga je Šumer poslal tudi ministru za šolstvo, med drugim izpostavlja poskuse brisanja meja med šolskim in cerkvenim prostorom. Kot nam je povedal, namreč nekatere slovenske šole svoje urnike prilagajajo uram verouka, "s čimer se ruši avtonomija šole". Ena takih šol, je zaupal Šumer, naj bi bila tudi v Mariboru, saj naj bi bila v uradni šolski urnik vpisala ure verouka. Šumer sicer dopušča možnost, da je usklajevanje z veroukom dobro, vendar nikakor na račun šolskega predmetnika. Prav to pa naj bi bila v letošnjem šolskem letu storila ena od mariborskih šol. "Javna šola je ločena od religiološkega področja, ne glede na to, o kateri cerkvi govorimo. Nekoč sem sam poučeval na eni od podeželskih šol, kjer je župnik prišel v šolo po učence, da jih pelje k verouku. Takrat sem reagiral in mu povedal, da na šoli nima kaj početi, da naj v župnišču počaka na učence, ki bodo k njemu prišli po končanem pouku," je o svoji izkušnji "brisanja meja" pripovedoval Šumer, ki sicer pravi, da proti cerkvi nima nič, vse dokler deluje kot civilna družba.

Omenjeni učitelj je imel v preteklem letu predavanje:

Slika 15: Logotip ZAS,

http://www.napovednik.com/dogodek235760_rado_sumer_izbirni_predmet_verstva_in_etika_od

Rado Šumer: "Izbirni predmet Verstva in etika od vzpona do padca"

- **Kaj:** Predavanje
- **Kdaj:** četrtek, 15. 11. 2012, ob 18.00
- **Kje:** Upravna stavba kulturnega kompleksa Pekarna, Ob železnici 16, I. nadstropje, Maribor
 - **Naslovi posameznih poglavij predavanje so:**
 - Odnosi med cerkvijo in državo
 - Laicizem in laična družba
 - Uvedba devetletke in izbirnih predmetov
 - Verstva in etika ali verouk?
 - Začetki in današnje stanje tega predmeta v devetletki
 - Lastne izkušnje
 - **Vir:** Zdrúženje ateistov Slovenije, Napovednik.com
 - [Zdrúženje ateistov Slovenije](#)
(predstavitev prireditelja in seznam njegovih dogodkov)

Iz predavanja povzemamo samo par poudarkov, ki kažejo na stanje tega predmeta danes, ki je zmeraj slabše. Zanimivo je javno mnenje, ki sicer zavrača verouk v šolah, ta pa vendarle na druga vrata prodira v slovenske šole, in menimo, da to ni dobro.

Tabela 2: Odnos Slovencev do verouka v javnih šolah

	Zelo negativen	Negativen	Nevtralen	Pozitiven	Zelo pozitiven	Ne ve, b.o.
SJM 1994/4	17,9	26,8	24,3	18,6	4,8	7,7
SJM 1996/1	22,2	27,2	27,5	17,3	5,5	0,3
SJM 1998/2	22,1	32,3	23,3	18,6	3,6	0,1
SJM 2001/2	23,3	30,8	21,7	17,9	3,3	3,0
SJM 2002/1	26,6	27,3	21,4	16,2	4,4	4,1
SJM 2003/4	22,5	29,7	25,1	17,3	3,1	2,3

Vir: Toš et al., 1999, 2004. Vprašanje se je glasilo: »Našteli vam bomo nekaj besed ali pojmov, vi pa na hitro, po prvem vtisu, brez predhodnega razmišljanja, ocenite, ali imate do njih zelo pozitiven, pozitiven, negativen ali zelo negativen odnos«. Med šestnajstimi pojmi je naveden tudi »verouk v šolah«.

Leta 2010/11 je izbirni predmet VE izvajalo 33 šol, 417 uč.

1. **Pred tem letom ga je obiskalo 547 učencev.**
2. **2005 – 71 šol**
3. **Letos število spet upada**
4. **V prostorih 49 slovenskih šol pred poukom ali po njem poteka verouk. Ta je v prostorih šol načeloma prepovedan, a je dovoljen, če v kraju ni drugih promernih prostorov, če so ti oddaljeni več kot štiri kilometre, pa tudi, če so bližje, a je pot do njih prenevarna.**
5. **Telefonirali smo ravnateljem desetih šol, ki odstopajo svoje prostore za verouk, in sedem jih je priznalo, da so z župnikom dogovorjeni, da učilnice uporabljajo brezplačno.**
6. **TOREJ VEROUK NA STRANSKA VRATA**

Vir: Predavanje Rado Šumer: "Izbirni predmet Verstva in etika od vzpona do padca"

2.9 Kaj o izbirnih predmetih pišejo v časopisih

O izbirnih predmetih se je v slovenskih časopisih ogromno pisalo, zato smo se morali odločiti, katere časopisne članke bomo uporabili za našo analizo. Odločili smo se za časopis Večer, ki nam je glede na vplivno področje najbližji, in za strokovni časopis Šolski razgledi, ki naj bi glede na naravnost tematik spadal med strokovne medije. Omenjeno problematiko bi naj prikazal najbolj objektivno in strokovno.

Pregledali smo vse izdaje, ki so pisale o izbirnih predmetih med leti 2000 in 2012. Zadetkov je bilo ogromno, tako da jih je nemogoče vse objaviti. Naredili smo krajši izbor tistih zapisov, ki so se nam zdeli še posebej zanimivi. Prav tako predstavljamo kolaž zanimivih naslovov, ki kažejo, o

čem je pisal Večer. Pripomniti je treba, da smo pri pregledu ugotovili, da so članki v glavnem polemični glede tematike ali pa predstavitveni (predstavitev izbirnih predmetov).

Vir: Večer

Šola je politika že od Marije Terezije

Kako izbirajo predmete učenci devetletke

Znali bodo tuji jezik in računalništvo

Šola je dolžna ponuditi najmanj tri družboslovno-humanistične predmete in tri naravoslovno-tehnične - Do izbire z anketo in po posvetu s starši

Zadovoljni v Ljubljani, nezadovoljni v Mariboru

Vatikanski sporazum dopušča možnost obravnave verouka ali pouka katoliške religije v javnih šolah kot odprto vprašanje

Zakaj ni zanimanja za okoljsko vzgojo kot izbirni predmet

Urnik bo do učencev prijazen, do učiteljev nekoliko manj

Šport bolj privlačen od latinščine

Retorika kot obvezni izbirni predmet velja za posebnost v svetovnem merilu

Uniformirana šola ne more biti vrednota

Šport, sicer resda tudi najpogosteje ponujen predmet, je bil v šolskem letu 2005/06 največkrat izbran.

Izbirni predmeti šolo zapletli v neskončnost

Kako se je zgodila devetletka

Šolski razgledi:

Slika 16: Logotip Šolski razgledi, (Šolski razgledi)

O izbirnih predmetih se precej debatira na FORUM-u Šolskih razgledov. Teme so zanimive, saj se večinoma oglašajo starši, odgovarjajo pa učitelji.

V samem časopisu je bilo objavljeno veliko člankov o izbirnih predmetih. Nekaj časa je trajala tudi rubrika o novostih v devetletki. Članki so v glavnem manj polemični kot v Večer, kar je razumljivo, saj je tudi časnik namenjen drugemu krogu bralcev kot Večer. Veliko je strokovnih prispevkov učiteljev, ki te predmete poučujejo in jih na tak način tudi predstavijo.

2.10 Diplomske naloge

Na temo o devetletki in posredno o izbirnih predmetih je bilo napisano veliko strokovnih raziskav med študenti različnih fakultet. Ob raziskovanju spleta smo naleteli na nekaj diplomskih in magistrskih nalog, ki smo jih pregledali in so nam pomagale pri raziskovanju in oblikovanju tez in zaključkov. Pregledali smo spodaj omenjene naloge in pri vsaki zapisali nekaj zanimivosti, ki

smo jih v njih našli in ki so nam pomagale pri naši analizi in zaključkih o raziskovani tematiki. Prav tako smo ugotavljali, ali se njihovi rezultati ujemajo z našimi predvidevanji in našimi rezultati.

- **Pia Kosi: Spreminjajoča se osnovna šola – uvajanje devetletke (2004)**

Izrezek govori o zadevi, ki ji bi bilo treba nameniti večjo pozornost in menimo, da je to eno od bistev izbirnih predmetov.

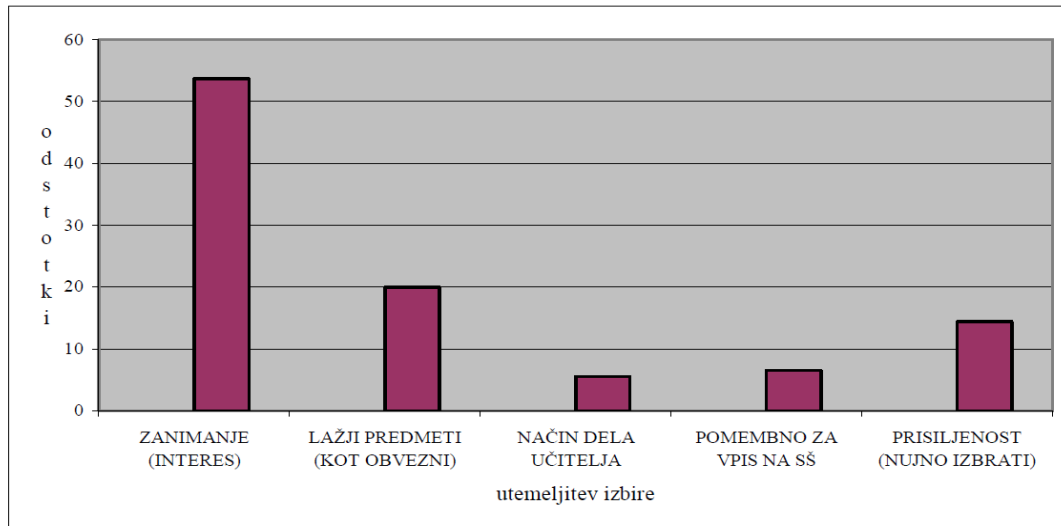
vsako stvar in vsakega učenca tudi ne zanimajo iste vsebine, tako bo prav s pestro paletto izbirnih predmetov prišlo do izraza, kdo je boljši pri določeni vsebini in koga je potrebno vzpodbujati, da pokaže in izkoristi vse svoje potenciale in nadarjenost. Prav zaradi večjim možnosti izbire različnih predmetov in sodelovanje šolskih psihologov v procesih izbire predmetov, bodo po mojem mnenju odkriti marsikateri talenti, ki se jih s prejšnjim šolskim sistemom obveznih predmetov ni dalo odkriti in so bili njihovi potenciali na žalost neizkoriščeni.

- **Helena Kramar: Nekateri dejavniki, ki vplivajo na izbor izbirnih predmetov (2007)**

Vzpodbudni so rezultati, da je skupno 85,6 % učencev nima odklonilnega odnosa do izbirnih predmetov ali pa so jim izbirni predmeti celo všeč. Kot utemeljitev odgovora največkrat navajajo dejstvo, da jim je všeč, ker si lahko izberejo predmet, ki jih zanima ter ga z veseljem obiskujejo, hkrati pa dosegajo tudi višje ocene in si na ta način lahko izboljšajo učni uspeh. Le dobri desetini učencev izbirni predmeti niso všeč, saj je po njihovem mnenju izbira predmetov premajhna, jih nobeden izmed predmetov ne zanima in si jih izberejo zgolj zato, ker si jih morajo.

Iz odgovorov anketiranih učencev je razvidno, da se več kot polovica (57,8 %) odličnih in prav dobrih učencev odloči za izbirne predmete, kjer prevladujejo vsebine bodisi iz naravoslovja bodisi umetnosti bodisi jezikoslovja. Nasprotno pa se več kot polovica (54,3 %) dobrih in zadostnih učencev odloči za izbirne predmete, ki se nanašajo na družboslovje, tehniko in tehnologijo ali šport.

Graf št. 25. Utemeljitev izbora IP

Robert Murko: Odločitveni model za pomoč pri svetovanju o izbiri izbirnega predmeta (2008)

Tabela3: Najpogosteje izbrani izbirni predmeti v letu 2006

Izbirni predmet	Število šol	Število učencev
Izbrani šport	387	11033
Šport za sprostitev	379	10638
Šport za zdravje	371	9820
Računalništvo - urejanje besedil	354	7764
Računalništvo - multimedija	332	7142
Računalništvo- računalniška omrežja	309	6730
Nemščina I	343	7693
Nemščina II	329	6253
Nemščina III	296	4656
Likovno snovanje I	269	6181
Likovno snovanje II	273	5268
Likovno snovanje III	236	5352
Obdelava gradiv: kovine	50	836
Obdelava gradiv: les	172	2848
Obdelava gradiv: umetne snovi	73	1162
Vzgoja za medije: radio	43	952
Vzgoja za medije: televizija	53	1266
Vzgoja za medije: tisk	36	657

Tabela 1: Najpogosteje izbrani izbirni predmeti v preteklem šolskem letu
(statistični urad RS, 2007)

2.11 Dosedanje evalvacije o uvedbi izbirnih predmetov

Ko smo na spletu in v časopisih iskali strokovne ocene o izbirnih predmetih, smo sicer naleteli na veliko člankov kompetentnih posameznikov, ki pa niso problematike zajemali tako široko, da bi ocenili, da je to neke vrste evalvacijsko poročilo. Kljub temu smo naleteli na dve analizi, ki zadevo okoli izbirnih predmetov zajemata celovito. Prva je »Analiza izvajanja izbirnih predmetov in predlogi za pripravo koncepta izbirnih predmetov« (Zajc in sodelavci, 2007), ki je objavljena na spletu, nam pa so jo poslali iz Zavoda RS za šolstvo, ko smo želeli pridobiti mnenje državne sekretarke. Odgovor Zavoda v celoti objavljamo.

2.11.1 Evalvacija Zavoda za šolstvo

Številka: 6040-19/2012-2 (1301)

Datum: 4. 12.2012

Osnovna šola

2000 MARIBOR

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Poljanska cesta 28

1000 Ljubljana

www.zrss.si

Zadeva: Odgovori na vprašanja raziskave Zadetek v polno ali strel v prazno

Spoštovani, po pregledu vprašanj ugotavljamo, da osnovna šola, ki opravlja raziskovalno nalogo o izbirnih predmetih z naslovom Zadetek v polno ali strel v prazno od naslovnika (ge. državne sekretarke) pričakuje poleg nekaterih dejstev tudi njeno osebno mnenje. Zavod RS za šolstvo po podatkih, s katerimi v povezavi z raziskavo razpolaga, in po svoji osnovni funkciji, lahko odgovori oz. poda strokovno mnenje le na 2., 3. in 4. vprašanje. Pri tem se opiramo na lastne izkušnje, podatke o izvajanju izbirnih predmetov, ki jih dobimo od MIZKŠ in predvsem na raziskavo

Analiza izvajanja izbirnih predmetov in predlogi za pripravo koncepta izbirnih predmetov (Zajc in sodelavci, 2007).

Ad 2)

Šole so v šolskem letu *2005/2006* v povprečju ponudile 27 izbirnih predmetov. Število ponujenih izbirnih predmetov raste z velikostjo šole. Šole največkrat ponujajo izbrani šport, turistično vzgojo, gledališki klub, obdelavo gradiv, les in sodobno pripravo hrane. Tudi v šolskem letu *2012/2013* je podobno, le da so se najpogosteje izvajanim izbirnim predmetom pridružili tudi predmeti s področja multimedije in računalništva. Trend povpraševanja in ponudbe predmetov s teh področij zadnjih nekaj šolskih let hitro raste. Najmanjkrat so bili ponujeni naslednji izbirni predmeti: hrvaščina 3, temeljne tehnike v slovenski čipki, latinščina 2, šahovske strategije, široki ris, latinščina 3, ruščina 1, ruščina 2 in ruščina 3. Med predmeti, ki so bili v šolskem letu *2005/2006* ponujeni vsaj 100 razredom, so bili najpogosteje izbrani (v več kot 80 odstotkih primerov): *nemščina 1, 2 in 3, likovno snovanje 3, šport za zdravje, izbrani šport, šport za sprostitev, računalniška omrežja in multimedija*. Med izbirnimi predmeti, ki so bili v šolskem letu *2005/2006* ponujeni vsaj 100 razredom, so bili najmanjkrat izbrani (v manj kot 20 odstotkih primerov): *kaj nam govorijo umetnine,*

1 Ponudba in izbira izbirnih predmetov v šolskem letu *2005/2006* je odraz večletnega stanja.

retorika, literarni klub, verstva in etika 1, 2 in 3, logika 1 in matematične delavnice 7 in 8. Verstva in etika, retorika, matematične delavnice, literarni klub in logika predstavljajo že vrsto let 5 najpogosteje ponujenih izbirnih predmetov, ki jih učenci le redko izberejo.

Ad 3)

Šole ponudijo tiste izbirne predmete, ki jih lahko realizirajo z lastnimi kadrovskimi kapacitetami. Za vse izbirne predmete so pripravljene ustrezni učni načrti, za katere večina (85 %) učiteljev meni, da omogočajo kakovostno načrtovanje in izvajanje pouka, ker omogoča avtonomijo in fleksibilnost učitelja pri načrtovanju in izvajanju pouka. Manjši delež učiteljev ni zadovoljnih z učnimi načrti za izbirne predmete, kar konkretizirajo s tem, da so premalo dorečeni, cilji preveč ohlapni in potrebni posodobitve. Med šolami so opazne razlike. Glede literature in delovnih pripomočkov v veliki večini primerov ni težav. Ravnatelje smo povprašali, s katerimi težavami se

srečujejo pri Izvajanju izbirnih predmetov in katere rešitve predlagajo na izvedbeni ravni. Odgovorilo je 219 ravnateljev, ki so praviloma navedli do tri težave, s katerimi se srečujejo pri izvajanju izbirnih predmetov. Največ navedb ravnateljev se nanaša na težave z urnikom in organizacijo pouka (124 ravnateljev), oblikovanjem skupin na majhnih šolah (37 ravnateljev) in materialne pogoje. Druge navedbe ravnateljev zadevajo težave s šolskim prevozom, težave zaradi delitve izbirnih predmetov na družboslovno humanistični in naravoslovno-tehnični sklop, zaradi prevelikih skupin pri nekaterih izbirnih predmetih, pomanjkanja kadrov, težave z varstvom otrok v prostih urah in težave z zunanjimi sodelavci. Le 7 ravnateljev je navedlo, da zaradi izbirnih predmetov nimajo nobenih težav. Nastale težave z varstvom učencev, ko v prostih urah čakajo na izbirne predmete in problemi s šolskim prevozom učencev, so se praviloma navedle kot posledica težav z urnikom.

Ad 4)

Učitelji ocenjujejo znanje učencev pri izbirnih predmetih pisno in ustno, uveljavljeni pa so tudi drugi načini, ki temeljijo na praktičnem delu učencev. Najmanjši delež učiteljev ocenjuje učenčevo znanje pisno. Učitelji bi najraje vrednotili učenčeve dosežke s številkami – tako je odgovorilo 75 odstotkov vseh vprašanih učiteljev. Skoraj vsi vprašani učitelji so mnenja, da je doseganje boljših ocen pri izbirnih predmetih za učenca lažje kot pri obveznih predmetih. To utemeljujejo s tem, da se učenci v večji meri zanimajo za vsebine izbirnih predmetov, ki so si jih izbrali sami. Tudi ravnatelji se strinjajo, da učenci pri izbirnih predmetih lažje pridobijo boljše ocene. Z ocenami pri izbirnih predmetih je zadovoljnih kar 95 odstotkov učencev.

Vir: Zajc, S. in sodelavci (2007). Analiza izvajanja izbirnih predmetov in predlogi za pripravo koncepta izbirnih predmetov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo (interno gradivo).

Primož Plevnik,

koordinator izbirnih predmetov

dr. Fani Nolimal,ca

2.11.2 Evalvacija strokovne komisije

Druga evalvacija, ki jo je opravila projektna komisija z eminentnimi strokovnjaki (dr. Milena Valenčič-Zuljan, izr. prof. Pedagoška fakulteta, Ljubljana, dr. Ljubica Marjanovič-Umek, red. prof. Filozofska fakulteta, Ljubljana, dr. Janez Vogrinc, docent, Pedagoška fakulteta, Ljubljana, dr. Jana Kalin, izr. prof., Filozofska fakulteta, Ljubljana dr. Slavko Gaber, izr. prof., Pedagoška fakulteta, Ljubljana, dr. Zdenko Medveš, red. prof. Filozofska fakulteta, Ljubljana in dr. Janez Krek, izr. prof. Pedagoška fakulteta, Ljubljana) z naslovom Evalvacijska študija predmetnika osnovne šole je tako obširna, da smo se lotili le tistega dela, ki govori o evalvaciji izbirnih predmetov. Ob pregledu študije smo ugotovili, da je dovolj, če objavimo povzetek zaključek analize, ki govori o izbirnih predmetih.

Povzetek analize:

Anketiranci ocenjujejo sedanji obseg izbirnosti (posebej v 3. triletju) kot ustrezen. Ugotavljamo visoko stopnjo skladnosti vseh anketirancev, ko vsebinsko ocenjujejo učinke izbirnega pouka. V seriji odgovorov anketirancev, ki izražajo njihovo vrednotenje pouka izbirnih predmetov ter njihova mnenja o učinkih tega pouka na razvoj učencev, je razvidno, da je možnost izbirnosti v obveznem šolanju tudi v njihovi presoji eden od pomembnih kazalcev kakovosti in razvitosti izobraževalnega sistema. Večina anketiranih ravnateljev, učiteljev in staršev se namreč popolnoma strinja ali strinja s trditvami, da pri izbirnih predmetih učenci razvijajo svoja močna področja, da so pri izbirnih predmetih učenci bolj motivirani za učenje, da pri izbirnih predmetih učenci dosegajo višje ocene, da imajo pri izbirnih predmetih učenci možnost, da se poklicno in izobraževalno usmerjajo, da bi bilo možno v okviru izbirnih predmetov poglobiti in razširiti tudi vsebine obveznih predmetov in da je pri izbirnih predmetih delo bolj individualizirano. Ta zelo soglasna mnenja udeležencev so nedvomno podlaga za to, da se domisli predlog za razširitev izbirnosti v devetletki prek sedanjega obsega 2 ur v posameznem razredu 3-ga triletja. Pri tem moramo upoštevati tudi želje velikega deleža staršev, da naj bi šola poleg obveznih izbirnih predmetov ponujala tudi neobvezne izbirne predmete, za katere bi se odločali učenci prostovoljno in dodatno prek obveznega tedenskega števila ur pouka. Iz odgovorov tudi

razberemo želje, da bi se neobvezni izbirni predmeti izvajali vzporedno z interesnimi dejavnostmi, vendar ne na njihovo škodo oziroma zmanjševanje njihove ponudbe. Neobvezni izbirni predmeti bi torej bili lahko povsem sorodni interesnim dejavnostim, le da bi bili kurikularno bolj dodelani, izvajani didaktično podobno kot obvezni ali obvezni izbirni predmeti, tudi ocenjevani, čeprav mogoče ne v redni šolski dokumentaciji temveč z izdajanjem posebnih listin oz. izkazov o doseženem uspehu. Z vidika razmerja med izbirnimi predmeti in interesnimi dejavnostmi je zanimivo tudi stališče večine ravnateljev, učiteljev in staršev, ki imajo svoje otroke v 3. triletju, da se nikakor ne strinjajo ali ne strinjajo s trditvijo, da se izbirni predmeti preveč podvajajo z interesnimi dejavnostmi. Največ staršev, ki imajo svoje otroke v 2. Triletju, je, razumljivo, glede tega neopredeljenih, saj še nimajo pravih izkušenj. Ravnatelji, učitelji (razen učitelji, ki poučujejo v 3. triletju) in starši v največjem deležu menijo, da bi moral vsak izbirni predmet potekati več kot eno leto. Pri tem je zaznati tudi predloge, da bi moral učenec pri obveznem izbranem predmetu vztrajati daljše obdobje, saj hitre menjave izbirnih predmetov ne dajejo dobrih rezultatov. Učitelji in ravnatelji se tudi večinsko strinjajo, da ima šola zaradi izbirnih predmetov več težav z organizacijo pouka (enako meni tudi največ anketiranih staršev). Potrebno je domisliti nekatere ukrepe in Ministrstvo za šolstvo in šport naj bi na njihovi podlagi zagotovilo primerno podporo šolam, da lahko ustrezno rešujejo tehnične, infrastrukturne in kadrovske težave, ki bi se lahko pojavljale pri sestavljanju urnikov in izvajanju izbirnosti. Največ ravnateljev, učiteljev, ki poučujejo v 3. triletju, učiteljev, ki poučujejo v 2. in 3. triletju in staršev, ki imajo svoje otroke v 3. triletju se strinjajo ali popolnoma strinjajo, da so standardi znanja pri izbirnih predmetih manj zahtevni kot pri obveznih predmetih (največ ostalih anketirancev se glede tega ne more odločiti). To je pomembno in občutljivo kurikularno vprašanje. Izbirni predmeti, zlasti obvezni, so sestavni del obveznega izobraževalnega programa osnovne šole, in bi zanje morale veljati, da so kurikularno dodelani in pripravljeni po enaki metodologiji, standardih in merilih, kot obvezni predmeti. Mogoče je pri tem potreben bolj selektiven pristop k pripravi izbirnih predmetov in ob tem tudi razmislek o njihovem smotrnem številu, glede na pogoje in možnosti izvedbe.

Največ staršev in učiteljev strinja, da se zaradi izbirnih predmetov povečujejo razlike v znanju učencev, največ ravnateljev, učiteljev 3. triletja, učiteljev, ki poučujejo v 1. in 2. triletju in učiteljev, ki poučujejo v 2. in 3. triletju pa se s to trditvijo ne strinjajo. Mnenje, da izbirni predmeti povečujejo razlike med učenci, je realno pričakovano in pravzaprav z njim ni nič narobe. Izbirnost predmetov se v sodobnih izobraževalnih sistemih uveljavlja tudi kot nekakšna oblika diferenciacije v času obveznega šolanja, ki jo štejejo zlasti demokratični šolski sistemi za najbolj sprejemljivo in se zato z izbirnostjo tudi nadomeščajo nekdanje toge oblike zunanje šolske diferenciacije. Nedvomno pa je, da vodi izbira različnih predmetov že sama po sebi do tega, da učenci obvladujejo različna področja znanja v skladu z njihovih interesom in tudi sposobnostmi. Če je pri kurikularni pripravi spoštovano načelo enotne metodologije, meril in standardov, so razlike v znanju predvsem v vsebini ali v nivoju zahtevnosti, ne pa tudi v kakovosti. Tvrstne izbire, če niso povezane predvsem s socialnim izvorom, omogočajo prehod od enostavne v kompleksno enakost (Walzer 1983).

http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/Evalvacijske/Predmetnik_osnovne_sole.pdf

Pripomniti je treba, da iz naše analize in upoštevanja strokovnih mnenj ne izhaja, da bi si učenci in učitelji želeli še dodatnih ur izbirnih predmetov ali celo neobveznih izbirnih predmetov (mogoče le učitelji, ki nimajo polne učne obveznosti), zato se s temi predlogi seveda ne strinjamo in menimo, da niso izvedljivi. Drugi izsledki obeh evalvacij pa se v večji ali manjši meri pokrivajo z našimi ugotovitvami, zato smo veseli, kajti menimo, da smo delo dobro opravili.

3. SKLEP

V sklepu se nam zdi med drugim potrebno povedati, da smo ob tej raziskovalni nalogi naleteli na kar nekaj težav. Predvsem je bila težava dobiti odgovore ravnateljev in učiteljev. Ker nismo dobili nazaj zadostnega števila rešenih vprašalnikov, smo morali uporabiti osebne zveze in poznanstva, da smo prišli do zadostnega števila mnenj, ki zagotavljajo kritično maso za kompetentno sklepanje. Zgleda namreč, da si v naši družbi še vedno posamezniki ne upajo povedati nekaj, kar je v nasprotju z uradnimi stališči šolskega ministrstva – to še posebej velja za ravnatelje. Učitelji so bili prav nasprotno najbolj kritični ocenjevalci razmer v devetletki in seveda povezano z izbirnimi predmeti. To je dobro, saj se le na tak način lahko izvedejo spremembe (če so potrebne) v korist učencev, ki jim je šola namenjena. Z učenci in dijaki, ki so reševali ankete pa ni bilo nobenih težav in bi lahko pridobili še bistveno več rezultatov, a smo prepričani, da glede na število anketiranih, rezultati ne bi bili nič drugačni.

Našli smo kar nekaj literature na raziskovano temo in smo jo predelali: od belih do sivih knjig, zakonov, strokovnih člankov in analiz, diplomskih nalog, časopisnih člankov ter spletnih zadetkov. Najbolj kritični in polemični do devetletke in izbirnih predmetov so bili predvsem članki v časopisih Mladina in Večer ter razni spletni forumi. Tudi te seveda nismo zanemarili, povedati pa je treba, da so se rezultati našega raziskovanja najbolj približali rezultatom raziskovanja Zavoda za šolstvo, ki ga obravnavamo v nalogi, rezultatom strokovne komisije, ki je prav tako navedena in dvema diplomskima nalogama.

Kako pa je z našimi hipotezami? Smo s predvidevanji zadeli ali zgrešili? Najboljše odgovore bomo dobili, če gremo od hipoteze do hipoteze.

Prva se je glasila: *Uvedba izbirnih predmetov je smiselna, saj učencem zagotavlja uresničevanje lastnih interesov in samopodreditve na svojih močnih področjih.*

Hipoteza v glavnem vzdrži. Osnovnošolci so tezo o uresničevanju lastnih interesov potrdili 71 %, kar je visok odstotek, še večji in za nas bolj presenetljiv pa je podatek za srednješolce, ki govori, da so se v 92 % za izbirni predmet odločili zaradi lastnih interesov. Seveda sta ta dva odstotka med seboj v neskladju, saj bi po logiki stvari morala biti približno enaka. Nimamo strokovnega

odgovora, zakaj je prišlo do takega odstopanja, in lahko samo ugibamo, kar pa v raziskovalno nalogo ne spada. Je pa pri tej hipotezi še en pomemben del, na katerega opozarjamo. Kaj pa v primeru, da učenci nimajo možnosti izbrati svojega močnega področja in se posledično ne morejo samopotrjevati? Že 29 % osnovnošolcev, ki niso izbrali izbirnega predmeta zaradi interesa pač pa zaradi prijateljev in učiteljev, ne zanima samopotrjevanje na svojih močnih področjih, temveč predvsem druženje s sošolci in interes po ugodju. Ta problem – interes po ugodju v šoli bi nas moral zaskrbeti. Problem pa je seveda tudi v tem, da pa nekateri osnovnošolci ne morejo izbrati predmeta, ki si bi ga želeli, ker ali ni bil ponujen ali pa je bilo premalo interesa med učenci, da bi se izoblikovala skupina, ki bi ta predmet obiskovala. Kaj storiti v teh primerih? Dejstvo je, da je število izbirnih predmetov ogromno in da se skoraj vsak učenec »najde« v katerem od teh, seveda pa šola ne more ponuditi vseh iz najrazličnejših razlogov in tako že tu nekateri interesi izpadejo. Glede oblikovanja skupin pa se razmišlja na različne načine. Pojavlja se mnenje, da bi se še dodajali neobvezni izbirni predmeti glede interesov posameznikov, da bi posamezniki, ki ne morejo izbrati želenega izbirnega predmeta na lastni šoli, le-tega obiskovali na drugi, da bi se izmenjavali učitelji med šolami itd. Zaenkrat so to le posamični predlogi, ki pa jih bo težko realizirati v praksi. Pri razpravljanju o teh problemih smo naleteli že na drugo hipotezo in jo potrdili.

Šole, predvsem manjše, ne morejo vsem učencem zagotoviti, da izberejo zelene izbirne predmete.

Ob tem se nam seveda postavlja hipotetično vprašanje, ali ima manjše število učencev sploh toliko potreb po različnih izbirnih predmetih, kot jih ponujajo velike šole. O tem mogoče kdaj drugič.

Tretjo hipotezo, ki pravi: *»Aktualna oblast in vodstva šol imajo pozitivno mnenje o izbirnih predmetih, v učiteljskih vrstah pa so mnenja deljena«*, smo v raziskavi potrdili. S čim to utemeljujemo?

Če še enkrat preberemo mnenja »najvišjih« predstavnikov šolskih oblasti, sicer ugotovimo nekatere pomisleke, generalno gledano pa podpirajo izbirne predmete in imajo o njih pozitivno mnenje. Edina resnična izjema je ravnatelj Dušan Merc, ki v objavljenem članku govori, da

»izbirni predmeti obstajajo zato, da dajejo delo učiteljem, kruh založnikom in da dobijo univerzitetni in osnovnošolski učitelji točke. Sicer bi lahko izbirne predmete mirno pometli v smeti« in meni, da ministrstvo niti ne upa izvesti raziskave o uspešnosti izbirnih predmetov, saj bi bili lahko rezultati »politični problem« (prav tam).

Seveda tako ostremu in brezkompromisnemu mnenju tudi mi oporekamo in da je temu res tako, kaže naša raziskava.

Mnenja učiteljev so v resnici najbolj kritična in ker so to mnenja ljudi, ki neposredno sodelujejo v izobraževalnem procesu, saj te predmete poučujejo, bi morala biti najbolj slišana in upoštevana. Zaskrbljujoče je, da je večina odgovorila, da so strel v prazno in to na različne načine argumentirala. Tu bi še enkrat opozorili na odgovore učiteljice Ljiljane Radosavljević, ki smo jih v nalogi v celoti objavili in se z redkimi izjemami, ki jih negirajo rezultati osnovnošolcev in srednješolcev, strinjamo. Bolj zaskrbljujoče kot to, da je veliko pomislekov in negativnih ocen izbirnih predmetov, je to, da skoraj nihče ni ponudil rešitev ali pa vsaj predlogov, kaj storiti, da bi se stanje na tem področju izboljšalo.

Hipoteza 4 pravi: *Mnenja glede koristnosti izbirnih predmetov med učenci so deljena.* To hipotezo so v celoti potrdili rezultati tako med osnovnošolci kot srednješolci.

Zanimiva sta grafa, ki sta rezultat odgovorov osnovnošolcev na vprašanje, če so kaj »odnesli« od izbirnih predmetov, kar bi lahko vključili v hipotezo o koristnosti. Na eni od šol so z 22 % odgovorili, da ne, na drugi pa s 3 %. To sta zelo nasprotujoča rezultata in ju je težko strokovno komentirati, vsekakor pa skupen rezultat ni tako slab v smeri koristnosti izbirnih predmetov. Tudi pri vprašanju, ali bodo izbirni predmeti koristili učencem pri izbiri poklica ali srednje šole so kategorično pozitivni odgovori skoraj enaki negativnim oziroma odgovorom »NE VEM«. Mnenja so torej zelo deljena in napotujejo odgovorne na premislek o koristnosti te množice izbirnih predmetov za nadaljnji študij ali življenjske situacije. Sami se pridružujemo mnenju, da je kar nekaj nekoristnih izbirnih predmetov, ki so bolj sami sebi namen ali pa učiteljem, ki imajo manko učne obveznosti.

Hipoteza št. 5: Ocene pri izbirnih predmetih niso realne. Stojimo za to hipotezo, kljub temu da predvsem pobudniki in strokovna javnost to hipotezo zanika. Pravijo namreč, da so ocene sicer res višje kot pri ostalih predmetih, to pa zato, ker:

- **»Menim, da izbirni predmeti, kot sedaj živijo v praksi, učencem ponujajo bolj vodene in strukturirane interesne dejavnosti, učitelji pa imajo to delo sistemizirano, kar ni primer za interesno dejavnost. Iz tega razloga je tudi razumljivo, da so ocene pri izbirnih predmetih zelo dobre, učenci pa z njimi zadovoljni. To nas lahko veseli, saj bi moralo pravzaprav biti vse v šoli tako, da bi učence veselilo.« (To je izjavila državna sekretarka na Ministrstvu za šolstvo.)**
- **»Ocene so predvidoma višje zaradi visoke stopnje motivacije učencev, ki je posledica lastne izbire in afinitete do predmeta. Ker v procesu ocenjevanja ne sodelujemo, ne moremo soditi o ustreznosti ocen.« (Mag. Vera Bevc)**
- **»Tudi načini ocenjevanja so pogosto drugačni, ne samo ustno in pisno ocenjevanje.« (ravnateljica Jolanda Friš Lozej)**
- **»Skoraj vsi vprašani učitelji so mnenja, da je doseganje boljših ocen pri izbirnih predmetih za učenca lažje kot pri obveznih predmetih. To utemeljujejo s tem, da se učenci v večji meri zanimajo za vsebine izbirnih predmetov, ki so si jih izbrali sami. Tudi ravnatelji se strinjajo, da učenci pri izbirnih predmetih lažje pridobijo boljše ocene. Z ocenami pri izbirnih predmetih je zadovoljnih kar 95 odstotkov učencev.**

Vir: Zajc, S. in sodelavci (2007).

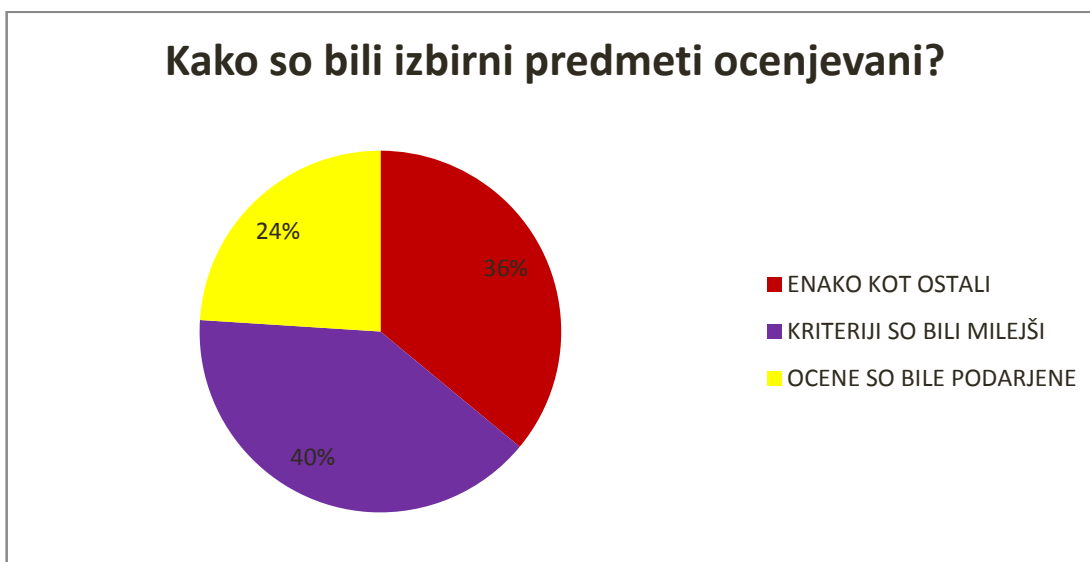
Delno se z navedbami strinjamo in celo razmišljanje osnovnošolcev podpira to tezo, ko v velikem številu (88 %) menijo, da so bile ocene zaslužene.

Dejstva pa takim in drugim argumentom oporekajo:

- **Ni normalno, da je imelo 82 % anketiranih osnovnošolcev odlično oceno pri izbirnih predmetih, saj poznamo svoje sošolce, njihove učne uspehe, odnos do izbirnih predmetov (nekateri jih sploh ne obiskujejo) itd. Ocene niso realne.**

- Po grafu (Zupanc, 2011) je vidno, da je splošni učni uspeh v devetletki narasel na 32,5 % odličnjakov, kar se analitikom zdi preveliko. Kako pa lahko strokovno zagovarjamo % odličnih ocen pri izbirnih? Ne moremo.
- Našemu stališču najbolj pritrjujejo rezultati ankete med srednješolci, ki iz razdalje bolj objektivno gledajo na ocene pridobljene v osnovni šoli. To dokazuje graf, ki glede te hipoteze največ pove, zato ga ponovno objavljamo.

Graf št 21c. Vprašanje 4-SKUPAJ

- Seveda je še veliko argumentov, ki govorijo v tej raziskovalni nalogi v našo korist, pa tudi ostala strokovna mnenja, ki smo jih zasledili, ki pa jih zaradi obširnosti naloge nismo objavili.
- Trdimo, da se morajo pri VSEH predmetih v devetletki upoštevati enaka merila, kriteriji in standardi za ocenjevanje. Ocene morajo biti po zahtevnosti primerljive z vsemi ostalimi predmeti, da ne pride do delitve predmetov na »bolj pomembne« in »manj pomembne«. To ne koristi nikomur, še najmanj pa tistim, ki so jim namenjeni – učencem.

V glavnem se izbirajo »manj zahtevni« izbirni predmeti. Mogoče izraz »manj zahtevni« ni najbolj primeren in bi ga bilo potrebno nadomestiti z izrazom sproščujoči? Vsekakor pa naša hipoteza vzdrži, saj so tako v naši raziskavi in tudi v vseh ostalih raziskavah, ki smo jih pregledali, med največkrat izbranimi izbirnimi predmeti različne vrste športa, različne oblike računalništva, likovno snovanje, sodobna priprava hrane, nemščina itd.

Tudi v raziskavi zavoda za šolstvo iz leta 2005/06 se pojavljajo podobni največkrat izbrani izbirni predmeti: nemščina 1, 2 in 3, likovno snovanje 3, šport za zdravje, izbrani šport, šport za sprostitev, računalniška omrežja in multimedija.

Po naše se je nemščina vrnila med najbolj izbrane ne zaradi popularnosti in lahkotnosti, ampak zaradi pritiska staršev ter vse bolj uveljavljenega reka: »Več jezikov kot znaš, več veljaš«. Se pa tudi učenci zavedajo, da se področje dela geografsko širi in da je obvladovanje tujega jezika za pridobitev službe zelo pomembno.

Potrebno pa je tudi omeniti, da od vseh možno ponujenih 87 izbirnih predmetov (vsi verjetno sploh niso bili ponujeni) ni bilo izbranih kar 48 predmetov, kar pomeni več kot polovico iz seznama možnih ponujenih. In med temi neizbranimi je po našem mnenju kar nekaj zanimivih za osnovnošolce, tako da je vprašanje po katerih kriterijih šole predmete sploh ponudijo. Prilagamo spisec izbirnih predmetov, ki niso bili izbrani na niti eni od mariborskih osnovnih šol:

Čebelarstvo, Državlјanska kultura, Elektronika z robotiko, Elektrotehnika, Etnologija - Srečanje s kulturami in načini življenja, Etnologija – Sodobnosti z razsežnostmi dediščine, Filozofija za otroke - Etična raziskovanja, Geografija, Glasbena dela, Gledališče in drama, Hrvaščina, Informacijsko opismenjevanje, Kaj nam govorijo umetnine, Kemija v okolju, Kitajščina, Klekljanje, (Osnovne tehnike klekljanja; Temeljne tehnike v slovenski čipki;

Široki ris), Kleklanje, Kmetijska delo, Kmetijsko gospodarstvo, Latinščina, Literarni klub, Ljudski plesi, Madžarščina, Makedonščina, Obdelava gradiv: kovine, Obdelava gradiv: umetne snovi, Oblika in slog, Odkrivajmo preteklost mojega kraja, Okoljska vzgoja I, Okoljska vzgoja II, Okoljska vzgoja III, Projekti iz fizike in ekologije, Projekti iz fizike in tehnike, Raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja, Raziskovanje organizmov v domači okolici, Risanje v geometriji in tehniki, Romska kultura, Ruščina, Sodobno kmetijstvo, Srbščina, Šah Šahovsko kombiniranje; Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, Vezenje (Slikarski, marjetični in gobelinski vbodi; Angleško vezenje in rišelje vezenje), Vzgoja za medije: televizija Življenje, upodobljeno v umetnosti.

Tu se seveda takoj pojavi še zadnja hipoteza: *Število izbirnih predmetov, ki se jih lahko ponudi, je preveliko in na tem področju je treba nekaj spremeniti.*

Ne glede na kar nekaj rezultatov, tudi zadnji spisek neizbranih izbirnih predmetov, ki govorijo v prid naši hipotezi, smo se ob raziskovanju nekoliko omehčali glede veljavnosti te hipoteze. Je že res, da če se v državi pojavljajo izbirni predmeti, ki jih nobena šola ne izbere ali pa le katera (na žalost te analize nismo našli), ni smiselno take izbirne predmete še naprej ponujati, saj so s tem povezani stroški, po drugi strani pa veliko število različnih ponujenih področij omogoča učencem uveljavljanje na svojih močnih področjih, razvijanje samozavesti in morda iskanje poklicne orientacije. Prav tako je zanimivo mnenje 50-tih ravnateljcev v evalvaciji strokovne skupine, ki smo jo analizirali v nalogi. Točno polovica jih meni, da število ni preveliko, polovica pa, da je. Iz te in podobnih analiz in mnenj sklepamo, da je hipoteza preveč togo zastavljena in da le deloma drži.

Čisto na koncu si seveda moramo zastaviti vprašanje, kaj od hipotetičnega vprašanja, ali so izbirni predmeti v devetletki zadetek v polno ali strel v prazno, drži.

ODGOVOR JE V SLIKI!

V polno? V prazno?

Slika 17: Odločitev, (<http://www.jewelsfromthecrown.com/>)

4. LITERATURA

- 1. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 1995.**
- 2. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2011.**
- 3. Musek Lešnik, K. Siva knjiga o osnovni šoli v Republiki Sloveniji. Brezovica pri Ljubljani: IPSOS, 2011.**
- 4. Kramar, H. Diplomsko delo: Nekateri dejavniki, ki vplivajo na izbor izbirnih predmetov, Ljubljana, 2007.**
- 5. Kosi, P. Diplomsko delo: Spreminjajoča se osnovna šola – uvajanje devetletke. Ljubljana, 2004.**
- 6. Fras, J. Vloga šolskega psihologa pri svetovanju in odločanju za izbirne predmete v 9-letni osnovni šoli. Portorož. 6.–9. oktober, 1999.**
- 7. Pretnar, B. Devetletka od A do Ž. Delo – časopisna založba. Ljubljana, 2000.**
- 8. Strmčnik, F. Sodobna šola v luči diferenciacije in individualizacije. Ljubljana: Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, 1987.**
- 9. Škarpin, M. Diplomsko delo: O izbiri izbirnih predmetov v devetletni osnovni šoli. Ljubljana, 2005.**
- 10. Večer, letniki 2000–2012**
- 11. Šolski razgledi, letniki 2001–2012**

Elektronski viri (pridobljeni v času nastanka raziskovalne naloge):

1. Zakon o osnovni šoli. Dostopno na:

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_ZAKO448.html

2. Uradni list. Dostopno na:

<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?stevilka=5073&urlid>

3. Spletna stran Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport:

<http://www.mizks.gov.si>

4. Gradivo, sprejeto na 5. seji NKS, 31. 5. 1996. Dostopno na:

http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/nks/nksizhodisca.html

5. Spletna stran ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport:

<http://www.mss.gov.si/index.php?id=767#c1065>

6. Spletna stran ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport:

http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/

7. Spletna stran pedagoškega instituta:

www.pei.si/.../file/.../Evalvacijske/Predmetnik_osnovne_sole.

8. Starševski čvek. Dostopno na:

<http://med.over.net/forum5/read.php?151,7723450,7723450#msg-7723450>

9. Spletna stran aktivov svetov staršev. Dostopno na:

www.aktivsvetovstarsevlj.si/.../zapisniki/060216_Zapisnik_sestanka ..

10. Seznam OŠ mestne občine Maribor. Dostopno na:

<http://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=226>

11. Spletne stran posameznih osnovnih šol. Dostopne na:

- <http://www.o-kamnica.mb.edus.si/>
- <http://www.o-pvoranca.mb.edus.si/>
- <http://www.osbi.si/>
- <http://www.o-bp.mb.edus.si/>
- <http://www.o-frs.mb.edus.si/>
- <http://www.osmalecnik.si/>

- <http://www.cufar.si/>
- <http://www.os-dragakobala.si/>
- http://www.os-borcev.si/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid
≡
- <http://www.solaklavora.si/>
- <http://www.konsak.si/>
- <http://www.abesednjak.si/>
- <http://www.o-fpreserna.mb.edus.si/>
- <http://www.o-md.mb.edus.si/>
- <http://www.padeznik-mojasola.si/default.aspx>
- <http://www.ludvik.si/>
- <http://www2.arnes.si/~osmbls/>
- <http://www.os-tabor1.si/>
- <http://www.oslimbus.si>
- <http://668.gvs.arnes.si/>